

Cultuurbeleid en burgerkracht

Effectieve burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij
lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen

Vandevoorde Janne

Masterproef aangeboden binnen de opleiding
master in de Culturele Studies

Promotor: prof. dr. Hannelore Van den Abeele
i.s.m. De Federatie

Academiejaar 2023-2024

24.508 woorden

Ik verklaar me akkoord met de code of conduct van de faculteit Letteren voor geloofwaardig auteurschap.

Dankwoord

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om mijn oprechte dankbaarheid uit te drukken aan de mensen die een cruciale rol hebben gespeeld in het tot stand komen van mijn thesis. Hun steun, begeleiding en toewijding hebben mijn onderzoek mogelijk gemaakt en hebben me geholpen om dit belangrijke hoofdstuk af te ronden.

Ten eerste wil ik mijn promotor, Hannelore Van den Abeele, bedanken voor haar begeleiding gedurende het hele proces. Haar inzichten en feedback hebben mijn onderzoek enorm vooruit geholpen.

Daarnaast wil ik mijn oprechte waardering uitspreken aan De Federatie, en in het bijzonder aan Barbara Delft, voor hun waardevolle samenwerking en ondersteuning. Hun input, hulp en beschikbaarheid hebben een onschatbare bijdrage geleverd aan mijn onderzoekstraject.

Mijn diepe dank gaat ook uit naar mijn ouders. Hun onvoorwaardelijke steun en aanmoediging hebben me geholpen om door te zetten.

Een grote dankjewel ook naar mijn vriend Milan. Zonder de vele dagen dat we samen aan onze thesis werkten, was het mij niet gelukt. Zijn luisterend oor, hulp, aanmoediging en steun zijn van onschatbare waarde geweest tijdens het schrijven van deze thesis.

Tenslotte wil ik mijn dankbaarheid uitspreken aan alle deelnemers die bereid waren om deel te nemen aan de interviews voor mijn onderzoek. Zonder jullie medewerking en bereidheid om jullie ervaringen te delen, zou mijn thesis niet compleet zijn geweest. Jullie bijdragen hebben mijn onderzoek verrijkt en hebben een waardevolle bijdrage geleverd aan de resultaten.

Inhoud

Dankwoord	1
Figuren- en tabellenlijst.....	4
Abstract	5
Abstract (English).....	6
Inleiding.....	7
1. Literatuuronderzoek.....	8
1.1. Burgerparticipatie	8
1.1.1. Definitie	8
1.1.2. Opkomst burgerparticipatie	9
1.1.3. Participatieladder.....	10
1.1.4. Voordelen van burgerparticipatie.....	12
1.1.5. Voorwaarden en valkuilen voor effectieve burgerparticipatie	13
1.2. Amateurkunsten	15
1.2.1. Definitie	15
1.2.2. Belang van amateurkunsten	16
1.2.3. Opkomst niet-georganiseerde amateurkunstenaars.....	17
1.2.4. Vlaamse landschap amateurkunstenaars.....	18
1.2.5. Noden Vlaamse amateurkunstenaars	18
1.3. Beleid en ondersteuning amateurkunstenaars.....	19
1.3.1. Vlaams niveau.....	19
1.3.2. Lokaal beleid.....	21
1.3.3. Lokale ondersteuning amateurkunstenaars	22
1.4. Burgerparticipatie in lokaal cultuurbeleid	23
1.4.1. Cultuurraad.....	24
1.4.2. Andere en nieuwe vormen van burgerparticipatie	26
2. Methodologie	28
2.1. Algemeen.....	28
2.2. Expert interviews	28
2.3. Case studies	29
2.4. Data analyse.....	30
2.5. Kritische reflectie	30
3. Resultaten en Analyse	32
3.1. Expertinterviews	32
3.1.1. Voordelen van burgerparticipatie	33

3.1.2.	Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie	34
3.1.3.	Uitdagingen en oplossingen	35
3.1.4.	Kansen	38
3.1.5.	Adviesraden	39
3.2.	Case Studies	40
3.3.	Case study 1: Popraden VI.BE	41
3.3.1.	Wat is een popraad?	41
3.3.2.	Doel en visie popraden.....	41
3.3.3.	Wie is initiatiefnemer en hoe is de popraad ontstaan?	41
3.3.4.	Voordelen popraad	42
3.3.5.	Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie	43
3.3.6.	Uitdagingen en oplossingen	45
3.4.	Case studie 2: Strategische Ateliers Herentals.....	46
3.4.1.	Wat zijn de strategische ateliers?	46
3.4.2.	Doel en visie strategische ateliers.....	46
3.4.3.	Wie is initiatiefnemer en hoe zijn de strategische ateliers ontstaan?	46
3.4.4.	Uitdagingen en oplossingen	46
3.4.5.	Kansen	48
3.5.	Case study 3: Raad Beeldend Kunstenaars Bornem.....	49
3.5.1.	Wat is de raad voor beeldend kunstenaars?	49
3.5.2.	Doel en visie raad.....	49
3.5.3.	Wie is initiatiefnemer en hoe is de raad ontstaan?	49
3.5.4.	Voordelen	49
3.5.5.	Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie	50
3.5.6.	Uitdagingen en oplossingen	50
3.6.	Case studie 4: Participatief Cultuurbeleidsplan Sint-Lambrechts-Woluwe	51
3.6.1.	Wat is het participatief cultuurbeleidsplan?	51
3.6.2.	Doel en Visie Participatief cultuurbeleidsplan.....	51
3.6.3.	Wie is initiatiefnemer en hoe is het participatief cultuurbeleidsplan ontstaan?	51
3.6.4.	Voordelen van burgerparticipatie	51
3.6.5.	Voorwaarden	52
3.6.6.	Uitdagingen en oplossingen	52
4.	Conclusie	54
5.	Zelfevaluatie.....	59
6.	Literatuurlijst.....	60
7.	Bijlagen	64

7.1.	Interviewleidraden	64
7.1.1.	Expert burgerparticipatie	64
7.1.2.	Experten amateurkunsten	64
7.1.3.	Expert lokaal cultuurbeleid.....	66
7.1.4.	Lokale besturen.....	67
7.1.5.	Amateurkunstenaars.....	68
7.2.	Consent form	69

Figuren- en tabellenlijst

Figuur 1:	Participatieladder volgens Edelenbos & Monnikhof (2001)	10
Figuur 2:	Public participation spectrum (IAP2 International Federation, 2018).....	12
Figuur 3:	overgenomen uit DIT DOET ME WAT, door De Federatie & OP/TIL, 2020, p. 48.....	19
Figuur 4:	Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid (Literatuur)	27
Figuur 5:	Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid uit de literatuur (zwart) en uit de expertinterviews (blauw)	32
Figuur 6:	Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid uit de literatuur (zwart), uit de expertinterviews (blauw) en uit de case studies (groen)	40
Figuur 7:	Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid	55
Tabel 1:	Overzicht expert interviews.....	29
Tabel 2:	Overzicht interviews cases	30
Tabel 3:	Sterktes en zwaktes.....	59
Tabel 4:	Kansen en bedreigingen	59

Abstract

In de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor burgerparticipatie bij beleidsvorming, vooral op lokaal niveau waar verschillende Vlaamse steden actief experimenteren met innovatieve vormen van betrokkenheid van burgers. Tegelijkertijd is er een opmerkelijke toename van amateurkunstenaars in Vlaanderen. Ondanks dit alles is er tot op heden weinig onderzoek gedaan naar de rol van burgerparticipatie van amateurkunstenaars in het cultuurbeleid. Deze masterproef heeft tot doel deze lacune aan te pakken door zich te richten op de rol van burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen.

Het onderzoek maakt gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden, waaronder expertinterviews en casestudies, uitgevoerd in samenwerking met De Federatie. Door de ervaringen van experts te verkennen en de resultaten voor zowel de betrokken amateurkunstenaars als lokale overheden te analyseren, beoogt het onderzoek concrete inzichten te bieden die bijdragen aan een inclusiever en effectiever cultuurbeleid op lokaal niveau.

De bevindingen benadrukken het belang van het erkennen van de diverse factoren die van invloed zijn op de effectiviteit van participatieprocessen en benadrukken de noodzaak van op maat gemaakte benaderingen voor burgerbetrokkenheid die rekening houden met de specifieke behoeften en contexten van gemeenschappen. Het onderzoek identificeert verschillende voordelen, uitdagingen, oplossingen en kansen die gepaard gaan met burgerparticipatie-initiatieven, en biedt waardevolle referentiepunten voor het ontwerpen van inclusieve en effectieve participatieprocessen.

Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek omvatten bredere enquêtes onder gemeenten in Vlaanderen om een alomvattend overzicht te krijgen van de huidige praktijken van burgerparticipatie. Over het algemeen fungeert dit onderzoek als een kompas en inspiratiebron voor lokale overheden die streven naar effectieve burgerbetrokkenheid bij het cultuurbeleid, waarbij de dynamische en veelzijdige aard van participatieve processen wordt erkend.

Abstract (English)

In recent years, there has been increasing attention to citizen participation in policymaking, particularly at the local level where various Flemish cities are actively experimenting with innovative forms of citizen engagement. Concurrently, there has been a notable increase in the number of amateur artists in Flanders. Despite this, there has been little previous research into the role of citizen participation of amateur artists in cultural policy. This master's thesis aims to address this gap by focusing on the role of citizen participation of amateur artists in local cultural policy in Flanders.

The study utilizes qualitative research methods, including expert interviews and case studies, conducted in collaboration with De Federatie. Through exploring the experiences of experts and analyzing the outcomes for both the involved amateur artists and local governments, the research seeks to provide concrete insights that contribute to a more inclusive and effective cultural policy at the local level.

The findings highlight the importance of recognizing the diverse factors influencing the effectiveness of participation processes and emphasize the need for tailored approaches to citizen engagement that consider the specific needs and contexts of communities. The study identifies various benefits, challenges, solutions and opportunities associated with citizen participation initiatives, offering valuable reference points for designing inclusive and effective participation processes.

Recommendations for future research include broader surveys of municipalities in Flanders to gain a comprehensive overview of current citizen participation practices. Overall, this research serves as a compass and source of inspiration for local governments striving for effective citizen engagement in cultural policy, acknowledging the dynamic and multifaceted nature of participatory processes.

Inleiding

De afgelopen jaren heeft burgerparticipatie bij beleidsvoering steeds meer aandacht gekregen. Ook op lokaal niveau, waar diverse Vlaamse steden actief experimenteren met innovatieve vormen van betrokkenheid van burgers.

Tegelijkertijd is er een opmerkelijke toename van amateurkunstenaars in Vlaanderen. In 2008 werd voor het eerst uitgebreid onderzoek gedaan naar de amateurkunstensector in Vlaanderen. Dit onderzoek onthulde dat maar liefst 37% van de Vlamingen tussen 14 en 75 jaar minstens één creatieve hobby uitoefende, terwijl ongeveer 27% zelfs als frequente beoefenaar kon worden beschouwd. Een vervolgonderzoek in 2019 benadrukte een aanzienlijke groei in het aantal amateurkunstenaars, waarbij het percentage Vlamingen met ten minste één creatieve hobby steeg van 37% naar 44%. Dit onderstreept de groeiende relevantie van amateurkunstbeoefening als een integraal onderdeel van de vrijetijdsbesteding in Vlaanderen (De Federatie & OP/TIL, 2020).

Naast de kwantitatieve groei zijn ook de behoeften van amateurkunstenaars onderzocht. Een opvallende conclusie was dat ongeveer de helft van alle respondenten, ongeacht hun discipline, de ondersteuning van hun lokale stads- of gemeentebestuur ontoereikend vond. Deze bevindingen benadrukken het belang van een doeltreffend lokaal cultuurbeleid dat tegemoetkomt aan de specifieke behoeften van amateurkunstenaars (De Federatie & OP/TIL, 2020).

Lokale overheden worden erkend als cruciale spelers in het faciliteren van burgerparticipatie, waarbij het lokale niveau de meest directe vorm van democratie biedt. Het Forum voor Amateurkunsten benadrukt het belang van inspraak en advies als randvoorwaarde voor een evenwichtig amateurkunstenbeleid (2012).

Ondanks de groeiende aandacht voor burgerparticipatie en het groeiend aantal amateurkunstenaars, is er naar de rol van burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij cultuurbeleid nog geen vorig onderzoek verricht. Met deze masterproef hoop ik dit hiaat te verhelpen.

Dit onderzoek richt zich dus op burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen. De hoofdvraag die centraal staat is: **Hoe kan burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid effectief worden geïmplementeerd, en wat zijn de percepties en ervaringen van zowel deelnemers als lokale besturen hierbij?**

Door het verkennen van de ervaringen van experts, het analyseren van de voordelen van burgerparticipatie voor zowel de betrokken amateurkunstenaars als de lokale besturen, en het identificeren van uitdagingen, oplossingen en kansen, beogen we concrete inzichten te verschaffen die bijdragen aan een meer inclusief en doeltreffend cultuurbeleid op lokaal niveau.

Dit onderzoek verliep in samenwerking met De Federatie en maakt gebruik van kwalitatief onderzoek met een praktische focus, gericht op het formuleren van aanbevelingen voor lokale besturen. Het onderzoek bestaat uit twee luiken: expert interviews en case studies. Voor de expert interviews zijn drie deskundigen geïnterviewd, elk met expertise op het gebied van burgerparticipatie, amateurkunsten, of lokaal cultuurbeleid. Daarnaast zijn vier case studies uitgevoerd, verspreid over Vlaanderen en Brussel. Voor elke case werden minstens twee betrokkenen geïnterviewd: een verantwoordelijke bij het lokaal cultuurbeleid en een amateurkunstenaar. Aanvullend werden relevante documenten geraadpleegd.

1. Literatuuronderzoek

1.1. Burgerparticipatie

1.1.1. Definitie

Burgerparticipatie omvat diverse interpretaties en kan op verschillende manieren worden beschreven. Er zijn dan ook verschillende definities in omloop. Voor dit onderzoek hanteren we enerzijds de definitie volgens Peeters (2012, p. 5) en anderzijds de definitie volgens Mújde en Daru (2005, p. 11). Volgens Peeters wordt burgerparticipatie gedefinieerd als *'een manier van beleidsvoering waarbij burgers, individueel of georganiseerd, direct of indirect de kans krijgen invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid'*

In de context van dit onderzoek wordt burgerparticipatie beschouwd als een dynamische benadering van beleidsvoering die de betrokkenheid van burgers op verschillende niveaus omvat. Het houdt in dat zowel individuele burgers als georganiseerde groepen de mogelijkheid hebben om actief deel te nemen aan het proces van beleidsontwikkeling, -uitvoering en -evaluatie.

Deze betrokkenheid kan zowel direct als indirect plaatsvinden, waardoor diverse vormen van interactie tussen de burger en het beleidsproces mogelijk zijn. Bij directe betrokkenheid nemen individuen actief deel aan discussies en besluitvorming. Bij indirecte betrokkenheid oefenen burgers invloed uit zonder direct aanwezig te zijn bij beleidsbijeenkomsten.

Burgerparticipatie strekt zich uit over de volledige beleidscyclus, inclusief de ontwikkelingsfase waarin beleidsvoorstellen worden geformuleerd, de uitvoeringsfase waarin deze voorstellen in praktijk worden gebracht, en de evaluatiefase waarin de effectiviteit van het beleid wordt beoordeeld.

Verder wordt in burgerparticipatie een onderscheid gemaakt tussen twee typen initiatieven die gericht zijn op het betrekken van burgers. Enerzijds zijn er participatie-initiatieven geïnitieerd door de overheid, vaak aangeduid als 'invited spaces'. In deze gevallen nodigt de overheid actief burgers uit om deel te nemen aan besluitvormingsprocessen en beleidsvorming. Anderzijds ontstaan er bottom-up burgerinitiatieven, bekend als 'invented spaces', waarbij burgers zelf het initiatief nemen om betrokken te raken bij participatieactiviteiten (Kersting, 2013).

De gecreëerde ruimtes, ook wel 'invented spaces' genoemd, voegen een extra aspect toe aan burgerparticipatie dat we in deze studie ook opnemen in onze definitie: het burgerinitiatief. Zoals de term al suggereert, komt in dit geval het initiatief niet van de overheid, maar van de burger zelf. Hierbij wordt de burger niet uitgenodigd om deel te nemen aan een door de overheid geleid project, maar neemt hij of zij zelf het voortouw in een activiteit waarbij lokale overheden mogelijk om steun worden gevraagd (Van Houwelingen et al., 2014).

Mújde en Daru (2005, p. 11) definiëren het concept als volgt: *'Een burgerinitiatief is een vorm van zelforganisatie van burgers, gericht op de verbetering van de eigen levenssituatie en/of de samenleving waarbij een aantal mensen betrokken is in een al dan niet tijdelijke initiatiefgroep, actiegroep of projectgroep. Burgerinitiatieven worden gerund door vrijwilligers, zijn hoogstens semiprofessioneel, kleinschalig en niet of weinig geïnstitutionaliseerd.'*

Dit betekent dat burgerinitiatieven doorgaans geen formele organisatiestructuren hebben zoals grote instellingen, maar eerder flexibele, op de behoeften van de gemeenschap afgestemde vormen van zelforganisatie zijn. De deelnemers aan burgerinitiatieven zetten zich vrijwillig in, vaak gedreven

door een gemeenschappelijk doel of gedeelde waarden, zonder een professioneel karakter aan te nemen.

In deze publicatie nemen we dus een ruime benadering van het begrip 'burgerparticipatie' aan, waarbij we oog hebben voor diverse vormen van betrokkenheid van burgers en organisaties bij beleidsprocessen. Wel is het belangrijk op te merken dat er altijd sprake moet zijn van een publiek belang (Denters et al., 2013).

1.1.2. Opkomst burgerparticipatie

Burgerparticipatie bij beleidsvoering krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht. Vooral op lokaal niveau bloeit de burgerparticipatie. In diverse Vlaamse steden wordt actief geëxperimenteerd met innovatieve vormen van burgerparticipatie. Onder het motto 'Leuven, maak het mee!' deelden meer dan 2.000 Leuvenaars deelden hun visies en suggesties voor de ontwikkeling van de stad (Leuven, z.d.). Een vergelijkbaar initiatief is te vinden in Gent, waar het stadsbestuur zich committeert aan het Burgerbudget. Hier stelt de stad enkele miljoenen euro's beschikbaar voor burgerinitiatieven, waardoor de lokale gemeenschap directe invloed kan uitoefenen op de besteding van deze middelen (Vlaanderen, z.d.).

Niet enkel in steden bloeit de burgerparticipatie. In gemeente Geraardsbergen werd het project 'Dorpsparticipatie 5 voor 10' gelanceerd, die bewoners uit de deelgemeenten van Geraardsbergen samenbracht om na te denken over de leefbaarheid in hun eigen dorpen. In alle deelgemeenten heeft Geraardsbergen dorpsraden opgericht, waardoor de burgerparticipatie op het platteland een verankerde en waardevolle rol speelt in het lokale beleid. Vandaag vinden er in Geraardsbergen ook participatieavonden plaats en wordt er gewerkt met burgerbudgetten (Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen, z.d.).

Ook de opkomst van burgerinitiatieven is de laatste jaren toegenomen. In diverse uithoeken van de westerse democratie observeren talrijke schrijvers een opmerkelijk fenomeen: mondige burgers die actief weerstand bieden aan beslissingen van gezagsdragers en marktspelers. Deze betrokken burgers laten zich kenmerken door een opvallende gedrevenheid en bedrevenheid in hun initiatieven. Wat eens als geïsoleerde voorvallen werden beschouwd, lijkt nu een brede, internationaal zichtbare trend te zijn (Jans & Vanderhulst, 2021).

De opkomst van vele initiatieven voor burgerparticipatie kan verklaard worden door verschillende tendensen in de maatschappij: individualisering, cognitieve mobilisatie en de ICT-revolutie. Een eerste tendens is de individualisering van de maatschappij. Burgers, met name jongere generaties, maken nu keuzes die niet altijd samengaan met traditioneel lidmaatschap bij civiele organisaties, zoals vroeger tijdens de verzuiling het geval was. De maatschappij bestaat uit drie speelvelden - de staat, de markt en de persoonlijke leefwereld - met daartussen het maatschappelijk middenveld, een publieke ruimte waarin deze speelvelden elkaar raken. Hierin komt het 'civiel perspectief' naar voren, waarbij de 'civiele maatschappij' verwijst naar onafhankelijke associaties, organisaties en bewegingen waar burgers zich vrijwillig verenigen om hun ambities en waarden uit te drukken. Voorbeelden hiervan zijn buurtcomités, vakbonden, religieuze verenigingen en solidariteitsbewegingen. Het maatschappelijk middenveld is een dynamische arena waarin belangen, coalities en conflicten voortdurend evolueren, en waarin civiele actoren trachten macht en invloed uit te oefenen, evenals het publieke debat te stimuleren en waarden te verspreiden (Socius, z.d.). Relaties tussen burgers en deze organisaties verschuiven van formeel en verticaal naar informeel en horizontaal. Deze individualisering herstructureert de civiele samenleving, vervangt traditionele organisaties door flexibele, horizontale en informele vormen. De publieke ruimte wordt een open forum, waar burgers vrijheid ervaren om in tijdelijke samenwerkingsverbanden actie te ondernemen rond zelfgekozen kwesties (Jans & Vanderhulst, 2021).

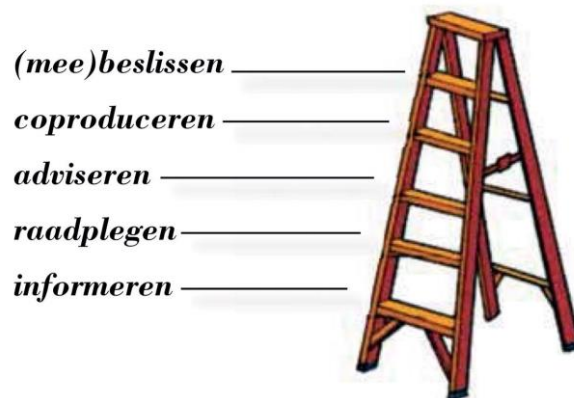
De toegenomen participatie van burgers kan ook deels worden toegeschreven aan cognitieve mobilisatie. In de hedendaagse samenleving hebben burgers over het algemeen een hoger opleidingsniveau dan voorheen, wat resulteert in een verbeterde kennis over burgerzaken. Het hogere opleidingsniveau stelt individuen in staat om beter geïnformeerd en bewust deel te nemen aan maatschappelijke aangelegenheden (Walbrou, 2022). Hierin schuilt ook het risico van de participatieparadox (zie infra p. 12).

Verder is de digitalisering een belangrijke katalysator voor de opkomst van burgerparticipatie. In het tijdperk van razendsnelle informatieverspreiding transformeert de relatie tussen burgers, overheden, marktspelers en maatschappelijke organisaties. Dankzij digitale vooruitgang kunnen individuele burgers nu opmerkelijk sneller en uitgebreider hun standpunten over maatschappelijke kwesties en de toekomst van de samenleving uiten (Jans & Vanderhulst, 2021). Deze digitalisering houdt echter ook gevaren in (zie infra p. 13).

1.1.3. Participatieladder

In participatietrajecten kunnen aan burgers uiteenlopende rollen worden toegewezen, elk met een variërende mate van invloed. Verschillende onderzoeken illustreren dit met participatieladders. Een veelgebruikte participatieladder is die van Edelenbos en Monnikhof (2001).

Deze participatieladder omvat vijf niveaus: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren/partnerschap en (mee)beslissen. De treden representeren verschillende gradaties van betrokkenheid, waarbij de intensiteit van burgerparticipatie en de invloedspositie van de burger toenemen naarmate men hoger op de ladder gaat (zie Figuur 1).

Figuur 1: Participatieladder volgens Edelenbos & Monnikhof (2001)

Onderaan de ladder staat informeren. Hier vervullen politiek en bestuur de rol van informatieverstrekkers aan de burgers, waarbij zij op de hoogte worden gehouden van genomen beslissingen. Deze communicatie is veelal eenrichtingsverkeer, waarbij burgers passief informatie ontvangen zonder de mogelijkheid om actief inbreng te leveren. Het kenmerkende van deze 'informeren'-fase is dat er geen ruimte is voor actieve participatie of inspraak vanuit de burgers (Dreijerink et al., 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Van Houwelingen et al., 2014; Walbrou, 2022).

Een stap verder op de participatieladder bevindt zich de fase van raadplegen. In deze fase behoudt de overheid de controle over de besluitvormingsagenda, maar betreft ze actief de deelnemers om input te leveren. Hoewel participanten ideeën kunnen aandragen, is de overheid niet verplicht deze over te nemen. Het blijft haar keuze om al dan niet naar de inbreng van de deelnemers te luisteren

(Dreijerink et al., 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Van Houwelingen et al., 2014; Walbrou, 2022).

Bij adviseren beslissen zowel de overheid als de deelnemers gezamenlijk wat op de agenda staat. Hier krijgen deelnemers de ruimte om problemen aan te kaarten en oplossingen voor te stellen, waarbij hun ideeën gelijkwaardig worden behandeld aan die van de overheid. Desondanks behoudt het bestuur nog steeds het recht om bepaalde ideeën van de deelnemers niet uit te voeren, op voorwaarde van een zorgvuldige argumentatie (Dreijerink et al., 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Van Houwelingen et al., 2014; Walbrou, 2022).

Als het gaat over coproduceren, komen overheid en deelnemers gezamenlijk een agenda overeen en wordt er samen naar oplossingen gezocht. De overheid is hier ook gebonden aan de oplossingen die samen zijn overeengekomen (Dreijerink et al., 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Van Houwelingen et al., 2014; Walbrou, 2022).

De hoogste graad van burgerparticipatie is dan (mee)beslissen. Deelnemers nemen zelf de leiding in het vormgeven van het beleid en het nemen van beslissingen, terwijl de overheid slechts een adviserende rol vervult (Dreijerink et al., 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Van Houwelingen et al., 2014; Walbrou, 2022).

De participatieladders hebben niet alleen voorstanders, maar ook hun deel van kritiek gekregen. Ze presenteren de verschillende niveaus van burgerparticipatie als een 'hiërarchie', waarbij een hogere positie op de ladder als beter wordt beschouwd. Dit impliceert dat er een vastgestelde norm is voor wat als het 'beste' wordt beschouwd. Een ander punt van zorg is dat niet elke vorm van burgerparticipatie in elke context en op elk moment praktisch haalbaar is, en mogelijk ook niet altijd de meest geschikte oplossing biedt. De ladder doet geen recht aan de complexiteit en diversiteit van maatschappelijke vraagstukken. Tot slot wordt de participatieladder soms gebruikt om op voorhand per doelgroep de participatieruimte te bepalen, wat kan leiden tot beperking van goede ideeën uit de samenleving, verminderde kans op nieuwe initiatieven en de indruk dat burgerparticipatie slechts schijn is (Vandermeerschen et al., 2019).

Als reactie op deze kritiek zijn er heel wat alternatieve modellen ontwikkeld, die flexibeler zijn en een meer dynamische benadering van burgerparticipatie mogelijk maakt, afgestemd op specifieke contexten en behoeften. Een voorbeeld hiervan is het 'Public Participation Spectrum' (zie Figuur 2) van de IAP2-federatie (International Association for Public Participation). In tegenstelling tot hiërarchische ladders benadrukt dit spectrum dat de verschillende vormen van burgerparticipatie niet als opeenvolgende stappen moeten worden gezien. Er is geen absolute superioriteit van de ene vorm boven de andere. Wat het meest wenselijk is, hangt af van de context (Vandermeerschen et al., 2019).

INCREASING IMPACT ON THE DECISION					
	INFORM	CONSULT	INVOLVE	COLLABORATE	EMPOWER
PUBLIC PARTICIPATION GOAL	To provide the public with balanced and objective information to assist them in understanding the problem, alternatives, opportunities and/or solutions.	To obtain public feedback on analysis, alternatives and/or decisions.	To work directly with the public throughout the process to ensure that public concerns and aspirations are consistently understood and considered.	To partner with the public in each aspect of the decision including the development of alternatives and the identification of the preferred solution.	To place final decision making in the hands of the public.
PROMISE TO THE PUBLIC	We will keep you informed.	We will keep you informed, listen to and acknowledge concerns and aspirations, and provide feedback on how public input influenced the decision.	We will work with you to ensure that your concerns and aspirations are directly reflected in the alternatives developed and provide feedback on how public input influenced the decision.	We will look to you for advice and innovation in formulating solutions and incorporate your advice and recommendations into the decisions to the maximum extent possible.	We will implement what you decide.

© IAP2 International Federation 2018. All rights reserved. 20181112_v1

Figuur 2: Public participation spectrum (IAP2 International Federation, 2018)

1.1.4. Voordelen van burgerparticipatie

Burgerparticipatie wordt gezien als cruciaal voor het streven naar democratische idealen zoals legitimiteit (Dreijerink et al., 2009). Democratische legitimiteit is een complex en abstract concept. Volgens Bekkers en Edwards (2013) kan een overheidsbesluit op twee manieren legitiem zijn. Allereerst als het besluit juridisch correct is, dat wil zeggen in overeenstemming met de wet en opgesteld volgens de door de wet vastgestelde procedures. Ten tweede kan een besluit als legitiem worden beschouwd als het door de samenleving wordt erkend als een goed besluit of juiste beslissing. Burgerparticipatie biedt een kans voor publiek debat en draagt bij aan een sterke participatieve democratie door directe dialoog tussen overheidsofficials en burgers, wat burgerzin bevordert en educatie over overheidszaken aanmoedigt (Michels, 2006). Actieve burgers tonen vaak een grotere interesse in publieke aangelegenheden en ontwikkelen een democratischer standpunt (Mostert, 2003). Onderzoekers en beleidsmakers hopen dat burgerparticipatie kan bijdragen aan het overbruggen van de kloof tussen politiek en samenleving, met als doel de legitimiteit van het openbaar bestuur te versterken (Van Houwelingen et al., 2014). Versterkte legitimiteit zorgt verder voor een groter draagvlak en steun voor beslissingen bij burgers. Het gevoel van betrokkenheid kan resulteren in een toegenomen vertrouwen in de overheid en een versterking van het democratische proces. Wanneer belanghebbenden hun belangen weerspiegeld zien in genomen besluiten, zijn ze meer geneigd om steun te verlenen aan het beleid (Edelenbos, 2001).

Burgerparticipatie heeft het potentieel om niet alleen de legitimiteit vergroten, maar ook de kwaliteit van genomen besluiten te verbeteren (Van Houwelingen et al., 2014). De verbetering van de besluitvormingskwaliteit komt voort uit het integreren van de kennis en waarden van burgers, die als lokale experts fungeren, in het besluitvormingsproces. Het confrontatieproces van diverse standpunten van burgers kan een verrijkend effect hebben. Bovendien draagt dit bij aan de verbetering van het uiteindelijke beleid doordat het noodzakelijk is conflicten tussen verschillende belanghebbenden te verminderen, wat op zijn beurt vereist dat er creatief wordt nagedacht om een evenwicht te vinden. (Beierle, 1999; Connor, 1997, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2009, p. 16). Deze inclusieve benadering van besluitvorming bevordert niet alleen een bredere representatie van

perspectieven, maar stimuleert ook innovatief denken om tot weloverwogen en evenwichtige besluiten te komen (Dreijerink et al., 2009).

Verder draagt burgerparticipatie bij aan de bevordering van sociale cohesie binnen gemeenschappen. Door actieve betrokkenheid wordt niet alleen het gemeenschapsgevoel verhoogd, maar wordt ook het sociale netwerk van burgers versterkt, waardoor ze zich sterker verbonden voelen met medeburgers in hun gemeente (Walbrou, 2022). Deze toegenomen interactie en betrokkenheid stimuleren een gevoel van gemeenschappelijkheid en solidariteit. Bovendien kan burgerparticipatie ervoor zorgen dat diverse stemmen en perspectieven gehoord worden, waardoor andere groepen in de samenleving de kans krijgen om deel te nemen aan het besluitvormingsproces. Dit draagt bij aan een meer evenwichtige en representatieve participatie in het vormgeven van het lokale beleid (De Koster et al., 2010).

1.1.5. Voorwaarden en valkuilen voor effectieve burgerparticipatie

Een belangrijke voorwaarde voor effectieve burgerparticipatie is een representatieve deelnemersgroep. Het risico bestaat dat de selectie van deelnemers resulteert in een niet-representatieve elite. Dit wordt ook wel de participatieparadox genoemd: het uitbreiden van participatiemogelijkheden leidt niet noodzakelijkerwijs tot een toename van het aantal deelnemers, maar eerder tot een verhoogde betrokkenheid van dezelfde individuen (Dreijerink et al., 2009). Deze paradox verwijst dus naar een fenomeen waarbij, ondanks inspanningen om burgerparticipatie in de samenleving te vergroten, bepaalde bevolkingsgroepen oververtegenwoordigd zijn in participatie-initiatieven, terwijl anderen systematisch minder vertegenwoordigd zijn. In het geval van democratische vernieuwing en burgerparticipatie deze paradox zichtbaar doordat een 'participatie-elite' ontstaat. Deze elite bestaat vaak uit welbespraakte, hoger opgeleide, autochtone mannen met werk of (vervroegd) pensioen, terwijl (verbaal) zwakkere en lager opgeleide burgers minder vertegenwoordigd zijn. De paradox ontstaat doordat, ondanks de introductie van diverse, de deelname aan deze initiatieven vaak wordt beperkt tot specifieke demografische groepen. Dit resulteert in een participatiekloof waarbij degenen die al politiek actief zijn, in grotere mate betrokken raken bij nieuwe participatievormen, terwijl andere burgers aan de zijlijn blijven staan. De participatieparadox benadrukt daarmee het risico van politieke ongelijkheid in de democratische besluitvorming (Hartman, 2000). Het bewust streven naar een representatieve deelnemersgroep is cruciaal om deze paradox te doorbreken om een breed scala aan perspectieven en meningen te horen.

Naast het hebben van een representatieve deelnemersgroep, is het ook belangrijk hoe het participatie-initiatief georganiseerd wordt. De manier waarop dit het best georganiseerd wordt, is sterk afhankelijk van de specifieke context (Hage & Leroy, 2007). Dreijerink et al. (2009) lijsten in hun onderzoek enkele belangrijke factoren op. Een belangrijke factor is het beheer van verwachtingen. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat de verwachtingen van burgers overeenkomen met het verloop van het participatieproces. Duidelijke communicatie over hoe burgerparticipatie invloed heeft op beslissingen draagt bij aan de algemene tevredenheid van de deelnemers. Het managen van verwachtingen is van belang om teleurstelling bij zowel burgers als de politiek te voorkomen.

Ook het moment van burgerparticipatie van groot belang. Burgerparticipatie vindt best plaats op kritieke momenten in het besluitvormingsproces, zoals bij het bestuderen van beleidsopties en het definiëren van problemen. Dit bevordert niet alleen effectieve invloed van burgers, maar zorgt er ook voor dat zij betrokken worden op de momenten waarop beslissingen daadwerkelijk kunnen worden beïnvloed (Dreijerink et al., 2009).

Een potentiële zorg van burgerparticipatie betreft het risico van een terugtrekkend bestuur. Dit gevaar ligt in het potentieel van intensieve decentralisatie en bezuinigingen door de centrale

overheid. Hierbij wordt van burgers verwacht dat zij zelf de verantwoordelijkheid op zich nemen voor initiatieven en taken die voorheen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur vielen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat burgers de sportclub openhouden of vrijwilligers de bibliotheek beheren. Er bestaat het gevaar van overvraging van de draagkracht van vrijwilligers, en er kunnen mattheuseffecten optreden, waarbij degenen met meer middelen en mogelijkheden profiteren ten koste van anderen. Deze instrumentele benadering van het stimuleren en ondersteunen van burgerparticipatie kan resulteren in een utilitaire kijk op de inzet van burgers, waarbij het ondersteunen van initiatieven wordt gezien als een middel om de betrokkenheid van burgers voor publieke doelen te mobiliseren, zonder dat dit noodzakelijkerwijs leidt tot een duurzame en inclusieve samenleving (Jans & Vanderhulst, 2021). Het “Right to Challenge” toont deze bezorgdheid aan. Dit geeft burgers de mogelijkheid om taken en diensten van de overheid over te nemen en de uitvoering ervan kritisch te bevragen. Het beoogt een verhoogde betrokkenheid van burgers bij het beleid en biedt de kans om taken op een efficiëntere wijze uit te voeren. Voorstanders prijzen de decentralisatie van bevoegdheden en het vergroten van de burgerparticipatie van de samenleving. Echter, critici uiten bezorgdheid over het “Right to Challenge” als een teken van een terugtrekkende overheid. Ze vrezen bezuinigingen en stellen dat het een beroep doet op burgers voor taken die traditioneel door de overheid werden uitgevoerd (Van Rensbergen, 2022).

Een ander risico is digitalisering. Digitalisering brengt ongetwijfeld voordelen met zich mee voor burgerparticipatie, zoals het vergemakkelijken van informatieverspreiding en het mogelijk maken van online participatieplatforms. Echter, te midden van deze vooruitgang schuilen ook gevaren die de inclusiviteit in twijfel trekken. Niet iedereen heeft gelijke toegang tot digitale middelen, wat kan leiden tot een digitale kloof. Mensen met beperkte digitale vaardigheden of zonder toegang tot internet lopen het risico buitengesloten te worden van participatieprocessen. Het is van cruciaal belang dat digitale initiatieven voor burgerparticipatie inclusief worden ontworpen, zodat de voordelen van digitalisering daadwerkelijk voor iedereen toegankelijk zijn (Hoes, 2016).

Het beoordelen van participatieprocessen is niet zo eenvoudig. Er zijn niet veel systematische evaluaties, en dit komt deels doordat het lastig is om duidelijke criteria voor succes en falen vast te stellen. De uitkomsten zijn vaak moeilijk meetbaar, omdat ze voornamelijk bestaan uit subtiele invloeden op de publieke opinie of langetermijnveranderingen. Bovendien is het onderwerp van onderzoek nogal dynamisch: in participatieprocessen wordt er geleerd en veranderen de onderwerpen, doelstellingen en de groep betrokkenen vaak (Van Houweligen et al., 2014).

1.2. Amateurkunsten

1.2.1. Definitie

In het vernieuwde Vlaamse decreet betreffende amateurkunsten, goedgekeurd in 2024, vinden we de volgende definitie:

Amateurkunsten: het geheel van amateurkunstenaars en amateurkunstengroepen dat in de **vrije tijd actief** kunst beoefent, **mensen samenbrengt** en **leeromgevingen creëert** die bijdragen aan de **ontwikkeling van artistieke en sociale vaardigheden**

Deze omschrijving legt de belangrijkste kenmerken van 'amateurkunsten' vast. Allereerst omvat het kunst in de vrije tijd. Amateurkunsten zijn niet noodzakelijkerwijs gericht op een professionele carrière in de kunsten.

Verder wordt er verwezen naar actief kunst beoefenen. Er bestaan twee vormen van cultureel handelen: receptieve cultuurparticipatie en actieve cultuurparticipatie. Receptieve cultuurparticipatie betreft het passief ervaren en observeren van culturele uitingen, zoals het bijwonen van voorstellingen, tentoonstellingen of het lezen van literatuur. Anderzijds omvat actieve cultuurparticipatie het actief deelnemen aan culturele activiteiten in vrije tijd, waarbij individuen zelf kunstzinnige activiteiten beoefenen, zich artistiek ontwikkelen of betrokken zijn bij creatieve processen. Het draait hierbij om het actief creëren, uitvoeren en leren binnen de culturele context (Vanherwegen & Lievens, 2011). Amateurkunsten wordt dus gelinkt met actieve cultuurparticipatie (De Federatie & OP/TIL, 2020).

Een volgend belangrijk punt is het sociale en verbindende aspect van amateurkunsten. Amateurkunsten hebben de kracht om mensen samen te brengen, gemeenschappen te vormen en sociale banden te versterken. Het gezamenlijk beoefenen van kunst creëert een gedeelde ruimte waarin individuen met verschillende achtergronden en interesses samenkomen en verbonden raken. Amateurkunsten dragen op die manier expliciet bij aan gemeenschapsvorming.

Een ander belangrijk aspect van amateurkunsten is de rol die het speelt in het creëren van leeromgevingen. Door samen kunst te beoefenen, ontstaan er informele educatieve settings waarin deelnemers hun artistieke vaardigheden kunnen ontwikkelen en verfijnen. Deze leeromgevingen zijn niet alleen gericht op artistieke groei, maar dragen ook bij aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden. De interactie en samenwerking binnen amateurkunstgroepen bevorderen teamwork, communicatie en het vermogen om creatief te denken.

Eigen aan de amateurkunsten is dus het samengaan van een artistieke, verbindende en educatieve component. Dat betekent dat de deelnemers en organisatoren van een amateurkunstenactiviteit zich in meer of mindere mate focussen op creatie en creativiteit, mensen samenbrengen en een leeromgeving creëren (De Federatie, z.d.-a).

Amateurkunsten vinden hierdoor vaak plaats op de snijlijn met andere domeinen binnen en buiten de cultuursector, waaronder kunsten en erfgoed, kunst- en cultuureducatie, onderwijs, deeltijds kunstonderwijs, welzijn en zorg, de jeugdsector en het sociaal-cultureel volwassenenwerk (De Federatie, z.d.-a).

Het concept van 'amateurkunsten' is een term die voornamelijk wordt gebruikt in beleidscontexten. Mensen die zich bezighouden met amateurkunst noemen zichzelf zelden 'amateurkunstenaars'. Ze beschrijven eerder hun bezigheden als creatieve of artistieke hobby's, zoals zingen, dansen, fotograferen, theater spelen, lid zijn van muzikale en artistieke groepen, schrijven, schilderen,

enzovoort. Het label 'amateur' heeft vaak een negatieve bijklank, waarbij het amateurisme wordt geassocieerd met oppervlakkigheid. Echter, de strikte scheiding tussen 'amateur' en 'professioneel' is in de praktijk vaak moeilijk te maken. Veel amateurkunstenaars streven naar een hoog niveau en sommigen verdienen zelfs de kost met hun kunst, wat hen semiprofessioneel maakt (De Federatie & OP/TIL, 2020).

In de memorie van toelichting bij het decreet wordt verder vermeld dat amateurkunstenaars zich binnen een heel breed spectrum bewegen: van mensen die occasioneel tot intensief kunst beoefenen, van beginnende tot (ver)gevorderde kunstenaars, van jongeren tot ouderen, van mensen die zich toelagen op één specifieke kunstvorm tot zij die zich bekwamen in meerdere kunstvormen of die met elkaar combineren. Het kan zowel gaan om mensen die individueel bezig zijn met hun artistieke praktijk of eerder in groepsverband artistiek actief zijn (Jambon, 2019).

1.2.2. Belang van amateurkunsten

Er is reeds veel onderzoek gedaan naar de voordelen van actieve cultuurparticipatie. De uitgebreide onderzoeken benadrukken de aanzienlijke voordelen op het gebied van gezondheid & welzijn, de maatschappelijke waarde van amateurkunsten en de artistieke waarde.

Aan amateurkunsten kunnen belangrijke **artistieke waarden** worden toegekend. Amateurkunst fungeert als een cruciale springplank voor jong talent, waarbij het pad naar professionele kunsten vaak begint met cultuureducatie en deelname aan amateurkunst. Een ander aspect van artistieke waarde is dat amateurkunst de basis kan vormen voor het ontstaan van nieuwe culturele genres. Door creatieve en kunstzinnige activiteiten ontstaat een levendige afspiegeling van onze diverse samenleving, waarin verschillende culturen en kunstvormen samenkomen en zich vermengen. Amateurkunst biedt zo een laagdrempelige mogelijkheid om culturele uitwisseling en kruisbestuiving te bevorderen, waardoor het een waardevolle bron is voor artistieke vernieuwing en diversiteit (Van Vulpen et al., 2021).

Een ander voordeel is de positieve effecten van actieve cultuurparticipatie op de **gezondheid en welzijn**. Er is voldoende onderzoek dat dat aantoont dat actieve cultuurparticipatie invloed heeft op gezondheid op het gebied van preventie, de promotie van een gezonde leefstijl, de behandeling van en het omgaan met ziekte. Een recente studie door het LCKA (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst in Nederland) deed onderzoek naar de relatie tussen actieve cultuurparticipatie en gezondheid. In hun literatuurstudie namen ze 139 studies op die allemaal één of meerdere positieve effecten of relaties beschrijven tussen actieve cultuurparticipatie en Gezondheid (Kommers et al., 2023). Toonaangevend is het onderzoek van de WHO uit 2019 (Fancourt & Finn, 2019) en de aanvullende onderzoeken hierop. Dit rapport biedt een overzicht van wereldwijd onderzoek naar de rol van kunst bij het bevorderen van gezondheid en welzijn, met speciale aandacht voor Europa. De bevindingen van meer dan 900 onderzoeken tonen aan dat kunst een cruciale rol speelt in de preventie van psychische en lichamelijke aandoeningen, evenals in de behandeling en beheersing van acute en chronische ziekten.

De studie door het LCKA haalt vervolgens een belangrijk vervolgonderzoek op het WHO onderzoek van Culture for Health aan. Dit laat verbanden zien tussen cultuur en gezondheid, cultuur en welzijn, cultuur en gemeenschapsvorming en positieve effecten van cultuur tijdens de coronapandemie (Zbranca et al., 2022). Voor deze studie werden 310 onderzoeken samengelegd en onderzocht. Twee onderdelen positieve effecten van actieve cultuurparticipatie uit deze vorige onderzoeken betreffen gezondheid en persoonlijk welzijn.

Op vlak van gezondheid kan actieve cultuurparticipatie kan bijvoorbeeld leiden tot vermindering van angst en depressie, verbeterde emotieregulatie, een toename van positieve emoties en meer

zelfacceptatie bij mensen met geestelijke gezondheidsproblemen. Ook zijn er positieve effecten waargenomen op de fysieke gezondheid, zoals een verbetering van de bloeddruk, pijnvermindering en cognitieve voordelen.

De studie concludeert verder dat diverse vormen van actieve cultuurparticipatie aanzienlijk bijdragen aan de verbetering van persoonlijk welzijn. Dit omvat het verwerven en ontwikkelen van vaardigheden, zelfexpressie en empowerment. Bovendien bevordert actieve cultuurparticipatie veerkracht, positief gedrag, empathie, zelfvertrouwen en eigenwaarde. Op het gebied van persoonlijke evaluaties van het leven draagt actieve cultuurparticipatie bij aan verbeterd welzijn en kwaliteit van leven, levensvoldoening en motivatie, en het vinden van betekenis (Zbranca et al., 2022).

Een ander voordeel van actieve cultuurparticipatie in de vrije tijd is de maatschappelijke waarde door **het versterken van gemeenschapsvorming**. Actieve cultuurparticipatie kan zorgen voor sociale verbondenheid en inclusie, de inclusie van achtergestelde groepen, het vergroten van sociale betrokkenheid en het verminderen van isolement, het verminderen van stigma en het welzijn en inclusie van vluchtelingen verhogen (Zbranca et al., 2022). De Monitor Amateurkunst 2021 van het LKCA concludeerde dat maar liefst 80% van de mensen die in groepsverband aan amateurkunst deelnemen, dit doen vanuit sociale overwegingen, voornamelijk 'voor de gezelligheid'. In beleidstermen kan worden gesteld dat amateurkunst een effectief instrument is om sociale netwerken te vormen. Bovendien draagt het in groepsverband deelnemen aan creatieve of kunstzinnige activiteiten bij aan het voorkomen van sociale uitval (Van Vulpen et al., 2021).

Cultuurparticipatie draagt bij aan de samenleving als geheel. Verbinding staat centraal als een essentiële kwaliteit van cultuurparticipatie. Het gezamenlijk creëren van cultuurresultaten leidt tot gedeelde ervaringen, waarbij trots wordt getoond en ervaringen worden gedeeld. Cultuurparticipatie betekent samen bezig zijn, samen kijken en samen beleven (Van Dijk et al., 2017).

Cultuurparticipatie kan ook leiden tot actief burgerschap. Participatieve kunstprojecten hebben het welzijn van de gemeenschap bevorderd, leiderschapsvaardigheden bevorderd en mensen aangemoedigd om nieuwe rollen en verantwoordelijkheden op zich te nemen in hun gemeenschappen (Cameron et al., 2013).

1.2.3. Opkomst niet-georganiseerde amateurkunstenaren

In de amateurkunstensector tekent zich een duidelijke verschuiving af van sterk georganiseerde verenigingsstructuren naar meer informele en individualistische vormen van kunstbeoefening. Deze ontwikkelingen worden aangedreven door verschillende factoren die inherent zijn aan de hedendaagse maatschappelijke dynamiek (Willekens et al., 2020).

Dit lijkt te worden verklaard door de opkomst van een postmoderne levensstijl, waarbij individualisering, flexibiliteit en eclecticisme als basiskennmerken gelden. Jongere generaties, zowel op jonge leeftijd als op latere leeftijd, omarmen een meer eclecticische benadering van vrijetijdsbesteding, waarbij ze verschillende activiteiten en hobby's combineren. Dit fenomeen weerspiegelt de overgang van sterk gestructureerde vrijetijdspatronen naar een meer op de individuele voorkeur gerichte vrijetijdsagenda (Bauman et al., 2014; Featherstone, 2007; Holt, 1997; Warde et al., 2007).

In 2017 voerde het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst Nederland (LKCA) een onderzoek uit naar de toekomst van cultuurparticipatie (Van Dijk et al., 2017). Het resultaat van dit onderzoek bracht de belangrijkste trends, keuzes en ontwikkelingen aan het licht die volgens cultuurprofessionals de toekomst van cultuurparticipatie zullen bepalen. Een van de vijf als zeer

belangrijk beschouwde trends is de waarneming van barsten in bestaande instituties en de opkomst van meer bottom-up initiatieven. Ook in Vlaanderen blijkt dat langdurige betrokkenheid wijkt voor een meer kortstondige betrokkenheid van de beoefenaar (Willekens et al., 2020).

Deze gegevens en literatuur wijzen op een duidelijke trend in de amateurkunstensector naar minder georganiseerde verenigingsvormen, gedreven door de individualisering van de samenleving, de opkomst van bottom-up initiatieven en de behoefte aan flexibiliteit en diversiteit in vrijetijdsbesteding.

1.2.4. Vlaamse landschap amateurkunstenaars

In 2008 werd een eerste uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de amateurkunstensector in Vlaanderen. Met deze onderzoeksresultaten werd een grondig inzicht verkregen in een sector die voorheen slechts beperkt was onderzocht. Een opvallende bevinding was dat maar liefst 37% van de Vlamingen tussen 14 en 75 jaar ten minste één creatieve hobby uitoefende. Naar schatting kon ongeveer 27% van de Vlamingen zelfs als frequente beoefenaar worden beschouwd. Dit benadrukte de conclusie van het onderzoek dat amateurkunstbeoefening niet marginaal is, maar een wezenlijk onderdeel vormt van de vrijetijdsbesteding in Vlaanderen. Deze resultaten leidden tot een bredere erkenning van amateurkunstbeoefening in wetenschappelijk onderzoek (Elchardus et al., 2009).

In 2019 werd opnieuw een onderzoek gevoerd naar de amateurkunstensector in Vlaanderen. Sinds 2008 is er veel veranderd op het vlak van vrijetijdsbesteding en in het landschap van amateurkunstenaars. Dit nieuwe onderzoek beoogde om naast een actualisatie van het profiel van de amateurkunstenaars ook het in kaart brengen van evoluties op vlak van amateurkunsten. Één van de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek is het percentage Vlamingen tussen 14 en 75 jaar oud dat minstens één creatieve hobby beoefende 6 maanden voorafgaand aan de bevraging. Dit cijfer is sinds het vorige onderzoek in 2008 significant gestegen van 37% naar maar liefst 44% in 2019. In de periode van 2008 tot 2019 is het aantal amateurkunstenaars met bijna een half miljoen toegenomen. Gedurende de laatste 6 maanden hebben meer dan 2 miljoen Vlamingen zich beziggehouden met amateurkunsten. Dit wijst erop dat amateurkunsten een bloeiende sector vormen, waar bijna de helft van de Vlamingen aan deelneemt (Willekens et al., 2020).

Deze toename gaat eveneens hand in hand met verbreding. De algemene positieve trend in amateurkunst wordt voornamelijk toegeschreven aan een bijna 10 procent stijging van 'occasionele amateurkunstenaars' sinds 2008, terwijl het aantal 'frequente amateurkunstenaars' licht afneemt. Deze verbreding lijkt echter niet ten koste te gaan van verdieping, aangezien het groeiende aantal amateurkunstenaars dat deelneemt aan DKO(deeltijds kunstonderwijs)-cursussen en betrokken is bij clubs en verenigingen ook wijst op meerdere engagementen. Deze bredere betrokkenheid past in een bredere trend van de postmoderne levensstijl. Amateurkunstenaars beoefenen steeds vaker verschillende disciplines. Mensen bepalen zelf hun vrijetijdsagenda en kiezen selectief uit het ruime aanbod, een evolutie die ook internationaal waarneembaar is, zoals hierboven aangehaald (De Federatie & OP/TIL, 2020).

1.2.5. Noden Vlaamse amateurkunstenaars

In het onderzoek naar het Vlaams landschap van amateurkunstenaars werd ook gepeild naar de noden van deze amateurkunstenaars. De Federatie en OP/TIL vatten de belangrijkste resultaten samen in de publicatie *DIT DOET ME WAT: Amateurkunsten in Vlaanderen* (De Federatie & OP/TIL, 2020).

De deelnemers aan het bevolkingsonderzoek werden geconfronteerd met negen stellingen over verschillende vormen van steun en faciliteiten voor het beoefenen van amateurkunsten. Op bijna

elke stelling gaf minstens 10% aan er (veel) behoefte aan te hebben. Opvallend waren drie uitschieters: 17% had behoefte aan cursussen en vormingen, 15% wilde contact met andere beoefenaars, en 15% vroeg om meer ondersteuning van de lokale stad of gemeente. De figuur hieronder geeft een overzicht van de bevindingen weer (De Federatie & OP/TIL, 2020).

— FIG 12
NODEN VAN BEOEFENAARS
PER DISCIPLINE

	BEELD- EXPRESSIE	BEELDENDE KUNST	SCHRIJVEN	THEATER	DANS	MUZIEK	ZANG	TOTAAL
Meer steun om mijn creatieve hobby BETAALBAAR te maken	14,9%	20,1%	12,8%	13,8%	7,9%	17,8%	23,8%	12,1%
Meer JURIDISCHE of ADMINISTRATIEVE ondersteuning bij mijn creatieve activiteiten	15,3%	10,6%	6,4%	10,3%	4,1%	11,5%	18,4%	7,5%
Meer mogelijkheden om mijn werk te TONEN	7,0%	10,2%	6,7%	24,1%	4,1%	19,4%	21,1%	8,3%
Meer/betere toegang tot geschikte INFRASTRUCTUUR zoals ateliers, repetitieruimtes, ...	14,9%	15,6%	4,3%	28,6%	9,5%	29,0%	27,5%	11,6%
Meer creatieve CURSUSSEN en VORMINGEN	23,0%	23,0%	17,0%	21,4%	21,9%	22,0%	31,7%	16,8%
Meer ondersteuning voor mijn creatieve activiteit door de lokale STAD of GEMEENTE	12,2%	20,2%	15,2%	32,1%	19,4%	22,6%	31,7%	15,1%
Meer steun bij het PROMOTEN van eigen werk of activiteiten	9,7%	10,2%	19,6%	14,8%	6,9%	14,2%	32,5%	9,8%
Meer CONTACTEN met andere beoefenaars	16,4%	18,7%	25,5%	28,6%	13,5%	28,7%	27,5%	15,3%

Figuur 3: overgenomen uit *DIT DOET ME WAT*, door De Federatie & OP/TIL, 2020, p. 48.

Naast een grootschalig bevolkingsonderzoek in Vlaanderen, vond ook een ledenonderzoek plaats. Hierbij werden amateurkunstenaars in het adressenbestand van de amateurkunstenkoepels bevraagd. Opvallend was hier dat ongeveer de helft van alle respondenten, ongeacht de discipline, de ondersteuning van hun lokale stads- of gemeentebestuur ontoereikend vond.

De behoeften waren sterk lokaal gebonden. Ze verschillen naargelang de woonplaats of de plek waar de creatieve hobby wordt beoefend. De lokale context bleek dus een significante invloed te hebben op de specifieke behoeften en verlangens van amateurkunstenaars, waarmee rekening moet worden gehouden bij ondersteuning van amateurkunstenaars

1.3. Beleid en ondersteuning amateurkunstenaars

1.3.1. Vlaams niveau

De amateurkunstensector is een zelfstandig beleidsdomein binnen het Vlaamse cultuurbeleid. Sinds 2000 ondersteunt de Vlaamse overheid de amateurkunsten via het Decreet betreffende de amateurkunsten. Sinds 2000 heeft het amateurkunstenveld aanzienlijke ontwikkelingen doorgemaakt. Na een periode van meer dan 20 jaar was het dan ook hoog tijd voor vernieuwing van dit decreet. In 2024 werd met succes een nieuw decreet voor amateurkunsten goedgekeurd. In lijn met de positieve erkenning van het "rijke landschap aan culturele amateurkunstenverenigingen" in het Vlaamse Regeerakkoord van 2019 en de benoeming van amateurkunsten als "aandrijvers van verbinding, creatie en talentontwikkeling" in de Beleidsnota Cultuur 2019-2024, heeft het decreet tot

doel een kwaliteitsvol, dynamisch en divers amateurkunstenveld te stimuleren (De Federatie, 2024; Jambon, 2019).

Met een nieuwe subsidielijns legt het decreet een bijzondere focus op excellentie. Ook internationalisering krijgt verhoogde aandacht, door het uitbreiden van bestaande subsidielijnsen. Het decreet voorziet ook in meerjarige subsidies voor amateurkunstengroepen met hoge artistieke ambities en een potentieel landelijke uitstraling, waarmee het inspeelt op de geprofessionaliseerde aard van het hedendaagse amateurkunstenveld.

Een ander aspect is de toenemende verbinding tussen de amateurkunstensector, professionele kunsten en het deeltijds kunstonderwijs. Het decreet benadrukt de duurzame partnerschappen tussen deze domeinen en herbevestigt de taak van de amateurkoepels om deze samenwerkingen verder te bevorderen.

Het decreet introduceert ook subsidies voor groepen met hoge artistieke ambities, die voorzien in een tijdelijke zekerheid van drie jaar. Deze subsidies, een reactie op het wegvallen van provinciale middelen voor amateurkunsten in 2018, zijn echter gericht op een beperkt deel van het amateurkunstenveld, wat vraagtekens oproept over de duurzaamheid van de ondersteuning.

Een van de centrale pijlers van het nieuwe amateurkunstendecreet is de bevordering van de internationale uitstraling van de Vlaamse amateurkunsten. Dit komt tot uiting in de hervorming en uitbreiding van internationale projectsubsidies, de ondersteuning van deelname aan buitenlandse initiatieven en de erkenning van internationale ambassadeurs Amateurkunsten (De Federatie, 2024).

Hoewel het nieuwe amateurkunstendecreet ambitieus is, rijzen enkele zorgen met betrekking tot de positie van individuele amateurkunstenaars en feitelijke verenigingen. De sterke nadruk op excellentie en internationalisering kan resulteren in een ongelijke verdeling van kansen. Het beperken van meerjarige subsidies tot groepen met hoge artistieke ambities kan leiden tot een groeiende kloof met andere actoren in het veld. Daarnaast worden individuele kunstenaars die excelleren, buitengesloten van deze subsidiemogelijkheden. Ook feitelijke verenigingen, die niet georganiseerd zijn in een juridische rechtspersoon, worden grotendeels uitgesloten van subsidielijnsen, wat belemmerend kan zijn voor hun artistieke groei. De roep om een bredere toegang voor feitelijke verenigingen en individuele kunstenaars blijft bestaan, met het streven naar gelijke kansen voor alle actoren in het amateurkunstenveld (De Federatie, 2024).

Het nieuwe amateurkunstendecreet erkent verder negen Amateurkunstenkoepels. Deze ondersteunen elk een door de overheid erkende kunstdiscipline. Ze hebben als taak lokale amateurkunstenverenigingen en individuele kunstbeoefenaars te informeren, adviseren, ondersteunen, begeleiden en stimuleren. Zo ontstaat er vernieuwing, verjonging en verbreding van de sector. Elke organisatie werkt voor heel Vlaanderen, om zoveel mogelijk verenigingen en kunstbeoefenaars te bereiken (Departement Cultuur, Jeugd & Media, , z.d.-a).

De negen amateurkunstenkoepels opereren op een bottom-up basis en voorzien in de behoeften en aspiraties binnen hun discipline. Ze versterken het veld door lacunes op te vullen, bijvoorbeeld met cursussen, vorming, toonkansen, feedback, informatie en begeleiding. Naast het bieden van maatwerk aan beoefenaars, fungeren deze organisaties als matchmakers. Ze brengen beoefenaars, (sub)disciplines, sectoren en generaties samen en overstijgen daarbij grenzen. Met een eigen internationaal netwerk delen ze inspirerende praktijken en innovaties uit het buitenland en fungeren ze als experts. Door hun brede kijk op het veld dienen ze als uithangbord en aanspreekpunt voor velen, waaronder spelers, beleidsmakers en overheden binnen hun discipline (De Federatie & OP/TIL, 2020).

Zo is er VLAMO voor instrumentale muziek, KUNSTWERKT voor beeldende kunst, Creatief Schrijven, VI.BE voor niet-klassieke muziek, BREEDBEELD voor beeldcultuur, Muziekmozaïek voor folk en jazz, Koor&Stem voor vocale muziek, OPENDOEK voor theater en tot slot Danspunt voor dans.

In 2007 werd het Forum voor amateurkunsten opgericht. Het Forum voor Amateurkunsten diende gedurende twaalf jaar als steunpunt en belangenbehartiger voor de amateurkunstensector. Het nieuwe steunpunt richtte zich op kwaliteitsbevordering en speelde een belangrijke rol in het profileren van de amateurkunstensector. Het fungeerde als overlegplatform voor negen landelijke amateurkunstenorganisaties en had ook contact met andere beleidsdomeinen. Het Forum bevorderde samenwerking met lokale besturen, waar amateurkunsten diep verankerd zijn, en bouwde jarenlang aan contacten en samenwerking met hen. In 2018 werd besloten om het Forum voor Amateurkunsten te ontmantelen als onderdeel van een bredere herstructurering in de cultuursector. De negen amateurkunstenkoepels werden vervolgens lid van De Federatie, belangenbehartiger van het sociaal-cultureel werk en sinds 2018 dus ook van de amateurkunsten. De steunpuntfunctie ging verloren; er is geen overkoepelend steunpunt meer voor de amateurkunstensector (De Federatie & OP/TIL, 2020).

De Federatie is belangenbehartiger van de amateurkunstensector in Vlaanderen. Een belangenbehartiger is een overkoepelende organisatie die voor aangesloten leden optreedt als vertegenwoordiger ten aanzien van de overheid. De missie van De Federatie is het verbinden, informeren, betrekken, vertegenwoordigen en versterken van organisaties binnen het sociaal-cultureel werk en de amateurkunsten. Ze geloven dat deze sectoren de samenleving krachtiger maken door bij te dragen aan participatie, inclusie, duurzaamheid, democratie en solidariteit. De Federatie ondersteunt zo'n 180 organisaties. Naast de erkende organisaties binnen het decreet sociaal-cultureel volwassenwerk ondersteunen ze ook sociaal-culturele organisaties in Brussel, die door de Vlaamse Gemeenschapscommissie erkend zijn en burgerinitiatieven met de ambitie om te groeien. Ook ondersteunen ze de negen amateurkunstenkoepels. Hun missie omvat het versterken van deze sectoren door informatieverstrekking, betrokkenheid en vertegenwoordiging op verschillende niveaus. De Federatie vervult vier rollen als kennisdeler, beleidsbeïnvloeder, ondersteuner en communicator om deze missie te vervullen (De Federatie, 2022).

1.3.2. Lokaal beleid

In de afgelopen jaren heeft het lokale cultuurbeleid in Vlaanderen aanzienlijke veranderingen ondergaan. De ondersteuning van de vele lokale amateurkunstengroepen, verenigingen en individuele beoefenaars is sterk verankerd in het beleid van de Vlaamse steden en gemeenten. Op het lokale niveau worden amateurkunsten 'gekweekt'. Beoefenaars vinden in hun stad of gemeente niet alleen financiële steun, maar kunnen er ook gebruik maken van infrastructuur en vaak ook van de gemeentelijke communicatiekanalen (De Federatie & OP/TIL, 2020).

Sinds 1 januari 2016 is het lokale cultuurbeleid geïntegreerd in het Gemeentefonds, wat betekent dat de Vlaamse overheid de sectorsubsidies voor lokaal cultuurbeleid in het algemeen Gemeentefonds stort, zonder deze specifiek te bestemmen voor cultuur. Hierdoor hebben lokale besturen sinds 2016 de autonomie en de verantwoordelijkheid om zelf te beslissen hoe ze de middelen uit het Gemeentefonds inzetten en voor de uitvoering van het lokale cultuurbeleid (De Federatie & OP/TIL, 2020). Voorheen speelde de Vlaamse overheid een leidende en controlerende rol, maar nu heeft zij een meer ondersteunende en stimulerende functie. Deze verschuiving heeft de relatie tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen ingrijpend veranderd, waarbij lokale besturen nu meer onafhankelijkheid en autonomie ervaren, en zelfstandiger opereren in het vormgeven van hun lokale cultuurbeleid (Departement Cultuur, Jeugd & Media, z.d.-b).

Deze verschuiving naar meer autonomie heeft de angst opgeroepen dat de middelen voor cultuur, inclusief ondersteuning voor amateurkunsten, niet langer gegarandeerd zouden zijn. De zorg is begrijpelijk, aangezien lokale besturen voorheen specifieke middelen ontvingen voor cultuur vanuit de Vlaamse overheid. Ondanks deze veranderingen blijft het essentieel dat amateurkunsten deel blijven uitmaken van een duurzaam en goed onderbouwd lokaal cultuurbeleid. Een breed gedragen burgerbevraging onderschreef deze roep (Werkgroep CultuurContentement, 2018).

Het ziet ernaar uit dat de lokale besturen hebben geluisterd naar deze aanbevelingen. Cijfers tonen aan dat lokale besturen in de beleidsperiode 2019-2024 van plan waren om 5,82% van hun begroting te alloceren aan cultuurbeleid. In vergelijking met de periode 2014-2019, waarin dit percentage 'slechts' 4,98% bedroeg, vertegenwoordigt dit een aanzienlijke stijging. Het is echter niet bekend aan welke aspecten van cultuur dit werd besteed; dit kan ook culturele infrastructuur omvatten (De Federatie, 2020).

Een andere verschuiving bevond zich op provinciaal vlak. De Vlaamse regering haalde in 2018 de persoonsgebonden bevoegdheden, waaronder cultuur, weg bij de provincies. Dit heeft geleid tot grote veranderingen in het ondersteuningsbeleid voor culturele organisaties en spelers op provinciaal niveau. Subsidies komen voortaan niet meer van de provincies; de nabijheid en expertise van de provinciale ondersteuning verdwenen, en de financiering wordt nu centraal beheerd door Vlaanderen via het nieuwe bovenlokale Decreet. Het Decreet bovenlokale cultuurwerking, dat in 2020 van start ging, richt zich op de ondersteuning van bovenlokale cultuurprojecten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een regierol op zich nemen in hun regio. Dit decreet heeft tot doel het ontstane hiaat in het beleid op te vullen, maar richt zich op het stimuleren van samenwerking op bovenlokaal niveau en niet zozeer op kunstenaars uit niet-geprofessionaliseerde organisaties (De Federatie & OP/TIL, 2020).

1.3.3. Lokale ondersteuning amateurkunstenaars

De lokale context blijft met deze beleidswijzigingen nog steeds zeer cruciaal voor amateurkunsten. De lokale ruimte is het natuurlijke speelveld van de amateurkunsten. Lokale beleidsmakers hebben als meest burgernabije overheid enorme troeven in handen om amateurkunsten als verbindende kracht in te zetten en te stimuleren (Boon & Lemaire, 2020).

Een belangrijke randvoorwaarde voor een evenwichtig amateurkunstenbeleid is het goed in kaart brengen van de lokale amateurkunstenaars. Naast de traditionele amateurkunstenverenigingen verdienen ook tijdelijke verenigingen en individuele kunstenaars beleidsaandacht (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Amateurkunstenaars kunnen lokaal ondersteund worden op verschillende manieren, waaronder financiële steun, infrastructuur, logistieke ondersteuning, inhoudelijke ondersteuning en administratieve hulp, communicatie en het organiseren van projecten waar amateurkunstenaars aan kunnen deelnemen. Het behoud van lokale betrokkenheid en ondersteuning is van vitaal belang voor de bloei van de amateurkunsten op lokaal niveau (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Het eerste onderdeel waarop lokale besturen kunnen/moeten inzetten is financiële steun. Dit kan in de vorm zijn van structurele subsidies, projectsubsidies, gunsttarieven, maar ook indirecte financiële steun zoals een tussenkomst in auteursrechten (Forum voor Amateurkunsten, 2012)

Verder is toegang tot (gemeentelijke) infrastructuur belangrijk voor amateurkunstenaars. Aangezien amateurkunsten verschillende disciplines omvatten, is er behoefte aan diverse, veelzijdige ruimtes. Voor podiumkunsten zijn repetitieruimtes nodig, maar ook een concert- of performanceruimte, terwijl beeldende kunst ateliers en presentatieruimtes vereist. De zoektocht naar geschikte locaties is

vaak een struikelblok voor verenigingen, met factoren als beschikbaarheid, huurprijs, isolatie en materiaalkwaliteit als uitdagingen. Leegstaande gemeentelijke eigendommen en mogelijke samenwerkingen met scholen en privé-eigendommen bieden oplossingen. Een transparant overzicht van beschikbare locaties door de gemeente draagt bij aan een beter cultuurnetwerk en vergemakkelijkt de toegang tot infrastructuur (Polfliet, 2018).

Ook lokale logistieke ondersteuning is belangrijk. Een doeltreffende logistieke ondersteuning, waaronder uitleendiensten, vervoer, materiaalopbouw, technische assistentie, drukwerk, reservaties en ticketverkoop, is cruciaal in de amateurkunstensector (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Vervolgens is ook inhoudelijke ondersteuning en administratieve hulp belangrijk. Dit omvat diverse diensten, waaronder hulp bij subsidieaanvragen, verwijzingen naar gespecialiseerde instanties of experts, en het bieden van waardevolle feedback (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Verder zijn effectieve communicatie, informatievoorziening en promotie zijn cruciale elementen voor het ondersteunen van amateurkunstenaars door lokale besturen. Het Forum voor Amateurkunsten (2012) benadrukt het belang van herkenbaarheid en zichtbaarheid van het gemeentebestuur om de communicatie te verbeteren. Vaak hebben amateurverenigingen duidelijk zicht op hun eigen activiteiten, maar missen ze een helder contactpunt bij het gemeentebestuur. Regelmatige overlegmomenten tussen verenigingen en lokale besturen kunnen leiden tot een betere samenwerking en coördinatie. Daarnaast is communicatie een kerntaak voor lokale overheden, waarbij twee belangrijke taken worden onderscheiden. Enerzijds kan het gemeentebestuur informeren over hun cultuurbeleid en anderzijds bijdragen aan de promotie van amateurverenigingen, die vaak beperkte middelen hebben voor promotie. Lokale besturen kunnen hun communicatieplatformen gebruiken om een breed publiek te bereiken (Polfliet, 2018).

Ook het creëren van presentatiekansen essentieel in lokale ondersteuning van amateurkunstenaars. Dit kan plaatsvinden op gemeentelijke activiteiten, in het gemeenschapscentrum of tijdens buurtfeesten. Lokale evenementen en toonmomenten zorgen ook voor netwerking en contact tussen verschillende lokale partijen, zoals lokale besturen, jeugddiensten, cultuurdiensten en amateurverenigingen. Dit draagt bij aan een versterkt cultuuraanbod en cultuurbeleid op lokaal niveau. Door samenwerkingen te stimuleren, ontstaat er een breder draagvlak, een ruimer bereik en een gevarieerd netwerk dat de lokale cultuurwereld verrijkt (Forum voor Amateurkunsten, 2012; Polfliet, 2018).

Belangrijk is ook de verbindende rol die lokale besturen kunnen en moeten spelen. Lokale besturen zijn cruciaal voor het bevorderen van verbindingen tussen lokale spelers, verenigingen en individuele amateurkunstenaars. Het lokale bestuur heeft de mogelijkheid om actieve netwerkvorming en participatieve visieontwikkeling te stimuleren (De Federatie, z.d.-b).

Een uitdaging in de lokale ondersteuning van amateurkunstenaars is de beperkte doorstroom van informatie. Hoewel er Vlaamse steunpunten en sectororganisaties met waardevolle kennis en dienstverlening zijn, bereikt deze informatie niet vlot alle cultuur- en vrijetijdsdiensten van lokale verenigingen. OP/TIL, het bovenlokale cultuursteunpunt, streeft ernaar dit obstakel te overwinnen.

1.4. Burgerparticipatie in lokaal cultuurbeleid

Lokale besturen vormen de bestuurslaag die het dichtst bij de burger staat. Ze zijn primair verantwoordelijk voor de meeste aspecten waarmee de burger in het dagelijkse leven wordt geconfronteerd. Gemeentelijk beleid kan, meer dan dat van andere bestuursniveaus direct worden beïnvloed door de lokale bevolking. De democratie krijgt, ook via de inspraak en burgerparticipatie van de bevolking, op de meest directe wijze gestalte op het lokale niveau (Keunen, 2016).

Het belang van inspraak en advies wordt ook erkend door het Forum voor Amateurkunsten (2012), dat dit als een cruciale randvoorwaarde voor een evenwichtig amateurkunstenbeleid beschouwt. De nadruk ligt niet alleen op formele adviesraden maar ook op informele bevragingen en een open-deur-beleid. Deze benadering benadrukt de essentie van het streven naar burgerparticipatie, met speciale aandacht voor amateurkunstenaars, als integraal onderdeel van het lokale cultuurbeleid (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Lokale overheden zijn momenteel druk bezig met het zoeken naar effectieve manieren om te voldoen aan de groeiende vraag naar betrokkenheid van zowel burgers als middenveldorganisaties. Helaas bestaat er geen universeel antwoord op deze vraag. Een doeltreffende aanpak is afhankelijk van de lokale dynamiek en de houding van middenveldorganisaties. Maatwerk is noodzakelijk. Bovendien vereist het organiseren van een lokaal publiek debat zowel (politieke) moed als tijd (De Federatie, z.d.-b).

1.4.1. Cultuurraad

Sinds 2001 werden gemeenten verplicht om een adviesorgaan voor cultuur op te richten: de cultuurraad. Cultuurraden verstrekken sinds hun oprichting advies met betrekking tot alle aspecten van cultureel beleid in de breedste zin. Dit omvat alles wat te maken heeft met lokaal cultuurbeleid: bibliotheken, cultuurhuizen en gemeenschapscentra, erfgoedbeleid, enzovoort. De meest cruciale taak, en tevens het uiteindelijke doel van de cultuurraad, is het verstrekken van advies voor de voorbereiding, vorming en evaluatie van beleid (Verté & Verhaest, 2005).

Uit een steekproef uit 2021 kwam naar voren dat, gemiddeld genomen, één op de drie verenigingen in cultuurraden afkomstig is uit de amateurkunstensector. Het opvallende is echter dat deze norm niet wordt gehaald in kleine gemeenten, waar minder dan een vijfde van de vertegenwoordiging uit de amateurkunstenhoek komt (Forum voor amateurkunsten, 2012).

Cultuurraden bieden aanzienlijke voordelen voor lokaal beleidsadvies. Leden van de cultuurraad brengen kennis en ervaring in de lokale culturele sector met zich mee, waardoor zij in staat zijn om gericht en deskundig advies te geven. Door langdurige samenwerking, coördinatie en het opbouwen van vertrouwen tussen de leden en het lokaal bestuur, kan de cultuurraad een consistente en betrouwbare bijdrage leveren aan het beleidsproces (Beweging.net et al., 2023).

Echter, cultuurraden worden geconfronteerd met enkele uitdagingen. Onderzoek uit 2005 belichtte al enkele problemen, waaronder de beperkte nadruk op adviesverlening en de beperkte betrokkenheid van een aanzienlijk deel van het lokale culturele veld bij de adviesprocessen (Verté & Verhaest, 2005). Zo zijn niet-georganiseerden, waaronder individuele kunstenaars en feitelijke verenigingen, amper betrokken in cultuurraden. Onderzoek uit 2012 bevestigde dat gemeenten op zoek zijn naar effectieve methoden om de cultuurraad effectief te laten functioneren. Het gemiddelde profiel van cultuurraden weerspiegelde grotendeels vertegenwoordigers van verenigingen, met een gemiddelde leeftijd van ongeveer vijftig jaar en een relatief hoge opleiding. Deskundigen, feitelijke verenigingen en individuele kunstenaars vormen een grote minderheid, vooral op bestuursniveau. Bovendien neigen cultuurraden ernaar om eerder te organiseren dan te adviseren of proactief te denken (Forum voor Amateurkunsten, 2012).

Anno 2024 zoeken gemeenten een nieuwere invulling voor de klassieke cultuurraad. Er ontstaan vrijetijdsfora, werkgroepen cultuur, projectgroepen of vrijetijdsraden. De gemeente is verplicht om inspraak en burgerparticipatie te organiseren op het vlak van culturele aangelegenheden. Dit hoeft niet noodzakelijk onder de noemer 'cultuurraad' te zijn. (VVSG, z.d.-a).

In de hedendaagse context van burgerparticipatie en advies met betrekking tot cultuur op lokaal niveau zijn verschillende wetgevingen van kracht. Hier volgt een opsomming van de algemene voorschriften van het **Decreet Lokaal Bestuur**, het **Cultuurpact** en enkele artikelen uit het grotendeels opgeheven **Decreet Lokaal Cultuurbeleid**.

De Wakkere Burger vat deze wetgeving samen. De Wakkere Burger is een organisatie met als hoofddoel het vergroten van politieke bewustwording onder burgers. De Wakkere Burger biedt ondersteuning aan zowel burgers als overheden op het gebied van burgerparticipatie in de politiek en in relatie tot de politiek. Naast het ondersteunen van burgerinitiatieven zetten ze ook in op het versterken van burgerbetrokkenheid.

Allereerst zijn de algemene regels van het Decreet Lokaal Bestuur, ingevoerd sinds 2019, van toepassing op alle gemeentelijke adviesraden. Hierin wordt benadrukt dat alleen de gemeenteraad bevoegd is om adviesraden te organiseren, waarbij de concrete vorm en werking worden bepaald bij reglement. Daarnaast stelt het decreet dat ten hoogste twee derde van de leden van de raden van hetzelfde geslacht mag zijn, en leden van de gemeenteraad en het college niet stemgerechtigd kunnen zijn (De Wakkere burger, 2022).

Het cultuurpact legt wettelijke verplichtingen vast voor burgerparticipatie bij culturele aangelegenheden via adviesorganen. Het Cultuurpact bepaalt dat elke overheid erkende representatieve verenigingen, ideologische en filosofische strekkingen moet betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van het cultuurbeleid. Organen van advies worden samengesteld om een evenwichtige vertegenwoordiging te waarborgen (De Wakkere burger, 2022).

Hoewel het Decreet Lokaal Cultuurbeleid grotendeels is opgeheven, zijn bepaalde artikelen met betrekking tot de organisatie van overleg en advisering van het gemeentelijk cultuurbeleid behouden gebleven. Deze artikelen stipuleren dat de gemeente inspraak en burgerparticipatie moet organiseren met alle lokale belanghebbenden, waarbij zij de lokale belanghebbenden betreft bij de strategische meerjarenplanning. Culturele actoren, zowel organisaties als deskundigen, moeten bij dit proces worden betrokken. De gemeente kan dit realiseren door ofwel één gemeentelijke raad op te richten met adviserende bevoegdheid over alle culturele materies voor de hele gemeente, ofwel door sectorale deelraden in te stellen. Deze adviesorganen hebben de taak om, in het kader van beleidsvoorbereiding en -evaluatie, advies te verstrekken over diverse culturele aangelegenheden. Bovendien kunnen adviesorganen op eigen initiatief advies uitbrengen, en de gemeente moet bij besluitvorming eventuele afwijkingen van verstrekte adviezen motiveren (De Wakkere Burger, 2022).

De Wakkere Burger (2022) pleit om binnen deze wettelijke grenzen een brede burgerparticipatie voor ogen te houden: “De klassieke cultuurraad moet misschien niet langer, maar een cultureel adviesorgaan nog wél. De Wakkere Burger adviseert om de organisatie van goede burgerparticipatie voorop te zetten en om niet zo maar vast te houden aan traditionele structuren en werkvormen. Maak daarom binnen de wettelijke krijtlijnen werk van een meer dynamische aanpak. De ‘som’ van de regeltjes uit het decreet Lokaal Bestuur, het decreet Lokaal Cultuurbeleid en het Cultuurpact laat toch nog heel wat ruimte voor een bredere betrokkenheid, meer inhoudelijke diepgang... Met aandacht voor de voordelen van deze permanente participatievormen.”

In een open brief ter ere van de Dag van de Democratie op 15 september 2023, ondertekend door verschillende middenveldorganisaties, waaronder beweging.net, ACV en De Federatie, wordt bepleit om traditionele adviesorganen, zoals de cultuurraad, aan te vullen met innovatieve vormen van burgerinspraak. Het benadrukt de cruciale rol van burgerparticipatie als leidraad voor impactvolle besluitvorming, waarbij de betrokkenheid van diverse democratische actoren essentieel is voor het verwezenlijken van doeltreffend beleid. Volgens de open brief is het belangrijkste nu om modellen te onderzoeken waarbij zowel klassieke als nieuwe benaderingen van inspraak elkaar versterken. Een

concreet voorstel is om adviesraden, zoals de cultuurraad, de middelen en verantwoordelijkheid te geven voor structurele burgerparticipatie, waarbij ze tevens spontane burgerinitiatieven in hun adviesfora integreren. Deze aanpak biedt niet alleen mogelijkheden voor beleidsontwikkeling, maar ook voor het vergroten van het vertrouwen van burgers. Hierdoor kan de cultuurraad bijdragen aan een verhoogde directe betrokkenheid van burgers, terwijl tegelijkertijd de kennis en expertise van deze adviesraden behouden blijven. Hoewel niet universeel toepasbaar, is het van belang dat adviesraden voldoende flexibiliteit krijgen om op maat gemaakte trajecten te ontwikkelen (Beweging.net et al., 2023). Volgens Johan Vyverman en Lies De Winter van beweging.net (2022) “staat de adviesraad dan in voor duurzame betrokkenheid, de burgerparticipatie kan inspiratie en input leveren per dossier of case. De één zorgt voor verdieping in het debat, de ander voor verbreding en betrokkenheid van velen.”

Veel gemeenten hebben sinds het begin van de beleidsperiode 2019-2024 hun culturele adviesorganen hervormd, samengevoegd met andere raden.. met het oog op een meer dynamische werking (De Wakkere Burger, 2022). Een illustratie hiervan is het beleidsprogramma 2019-2024 van Sint-Niklaas, waarin vermeld wordt: “Adviesraden moeten functioneren als open structuren die participatiemogelijkheden bieden aan de brede bevolking. Ze zouden draaischijven moeten worden voor de lokale burgerparticipatie en vertrekken vanuit hun unieke positie: het duurzaam opvolgen van het beleid. De raden kunnen op een participatieve manier worden herdacht onder leiding van externe experts, gefaciliteerd door het stadsbestuur.”

1.4.2. Andere en nieuwe vormen van burgerparticipatie

In de afgelopen jaren zijn er naast de traditionele cultuurraad talloze nieuwe vormen van burgerparticipatie ontstaan, zowel binnen als buiten het kader van het lokale cultuurbeleid. Deze diversiteit aan participatiemogelijkheden biedt lokale overheden vele kansen en een grotere autonomie, maar brengt ook veel onzekerheid met zich mee. Ondanks deze ontwikkelingen ontbreekt momenteel een helder overzicht van deze verschillende vormen van participatie en hun impact, en er is nog geen onderzoek naar verricht. Met dit onderzoek hoop ik deze lacune te vullen en een dieper inzicht te verschaffen in de diversiteit aan participatievormen en hun impact op het lokale cultuurbeleid.

De literatuur toont aan dat burgerparticipatie verschillende voordelen biedt, zoals een verhoogd draagvlak voor beslissingen van de gemeenschap, het dichten van de kloof tussen politiek en gemeenschap, verbeterde besluitvorming en versterkte sociale cohesie. Daarnaast worden enkele basisvoorwaarden voor effectieve burgerparticipatie geïdentificeerd, waaronder representativiteit, het tijdig betrekken van burgers in het beslissingsproces en het transparant beheren van verwachtingen bij deelnemers (zie figuur 4). In het onderstaande schema worden de voordelen en basisvoorwaarden van burgerparticipatie weergegeven zoals ze reeds in de literatuur aan bod kwamen. Dit schema zal worden aangevuld met de resultaten uit ons onderzoek.

Voordelen +

- Draagvlak
- Dichten kloof politiek & gemeenschap
- Beter beleid
- Sociale cohesie

Voorwaarden ✓

- Representativiteit ↔ Participatieparadox
- Tijdig in het beslissingsproces betrekken ↔ Schijnparticipatie
- Beheer verwachtingen
  - Communicatie

Figuur 4: Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid (Literatuur)

In dit onderzoek willen we verder verkennen hoe deze voordelen en voorwaarden in de praktijk worden ervaren door zowel amateurkunstenaars als lokale besturen. We zullen de ervaringen van experts onderzoeken, analyseren welke voordelen burgerparticipatie biedt voor zowel de betrokken amateurkunstenaars als de lokale besturen, welke voorwaarden voor burgerparticipatie er nog kunnen geïdentificeerd worden, en de uitdagingen, oplossingen en kansen onderzoeken. Dit alles met als doel concrete inzichten te verschaffen die bijdragen aan een meer inclusief en doeltreffend cultuurbeleid op lokaal niveau.

Hoofdvraag: Hoe kan burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid effectief worden geïmplementeerd, en wat zijn de percepties en ervaringen van zowel deelnemers als lokale besturen hierbij?

2. Methodologie

2.1. Algemeen

Voor dit onderzoek wordt samengewerkt met De Federatie (zie supra). Om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag wordt gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Er is een praktische focus, want het doel is om aanbevelingen te kunnen doen aan lokale besturen. Het onderzoek bestaat uit twee luiken: expert interviews en case studies. De verschillende interviewleidraden zijn opgenomen in bijlage (bijlage 7.1.). Het doel van interviews is om opvattingen, ervaringen, overtuigingen of motivaties van individuen over specifieke zaken te verkennen. Kwalitatieve methoden, zoals interviews, bieden een dieper begrip van sociale fenomenen dan wat kwantitatieve methoden zouden bieden. Interviews zijn het meest geschikt wanneer er nog weinig bekend is over het onderwerp en wanneer gedetailleerde inzichten nodig zijn van individuele deelnemers. Aangezien er nog geen eerder onderzoek gedaan naar burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen en we in detail de ervaringen, opvattingen en overtuigingen willen verkrijgen van deelnemers, zijn interviews hier een geschikte methode (Gill et al., 2008).

2.2. Expert interviews

Er werden drie semi-gestructureerde interviews afgenomen met enkele experts: expert interviews. Deze werden afgenomen om algemene informatie te verzamelen over burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen. Elk interview focuste op een kernbegrip: burgerparticipatie, amateurkunstenaars en lokaal cultuurbeleid. Een eerste interview werd afgenomen met Wim Van Roy, expert burgerparticipatie bij De Wakkere Burger. De Wakkere Burger ondersteunt zowel burgers als overheden op het gebied van burgerparticipatie en betrokkenheid bij de politiek. Ze helpen bij burgerinitiatieven en streven naar een versterking van de betrokkenheid van burgers. Als tweede werd een interview afgenomen met Barbara Delft en Elke Verhaeghe, beide medewerker bij De Federatie (zie supra) en dus experts amateurkunsten. Het laatste expert interview werd afgenomen met Lieselot Decalf, stafmedewerker cultuur en erfgoed bij de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. De VVSG is belangenbehartiger, kennisdeler en netwerkbouwer van en voor de lokale besturen (VVSG, z.d.-b). Lieselot is dus expert lokaal cultuurbeleid. Aangezien voor deze masterproef werd samengewerkt met De Federatie, kon ik mondeling een interview inplannen met hen. Wim Van Roy en Lieselot Decalf stuurde ik een mail met de vraag of ze wilden samenwerken. Hiertoe waren ze beide bereid. Elk interview werd afgenomen aan de hand van een interviewleidraad (Zie bijlage 7.1.). Deze verschilde per interview, aangezien het telkens focuste op een ander kernbegrip. De interviews werden gehouden nadat de literatuurstudie was voltooid. Op deze manier kon ik tijdens de interviews vragen stellen die geworteld waren in een gefundeerde basiskennis. Respondenten die erom vroegen, ontvingen de lijst met gespreksonderwerpen van tevoren, zodat ook zij zich indien gewenst op het gesprek konden voorbereiden. Het waren telkens semi-gestructureerde diepte-interviews, die bestaan uit verschillende belangrijke vragen die helpen bij het definiëren van de gebieden die moeten worden verkend, maar het staat ook toe dat de interviewer of geïnterviewde kan afwijken om een idee of reactie verder uit te diepen. De flexibiliteit van deze aanpak maakt het ook mogelijk om informatie te ontdekken of uit te breiden die belangrijk is voor de deelnemers, maar die mogelijk niet eerder door de onderzoeker als relevant is beschouwd (Gill et al., 2008).

Op voorhand werd aan elke respondent gevraagd om een toestemmingsformulier te ondertekenen (zie bijlage 7.2.). De interviews vonden online plaats via Teams of in persoon indien de respondent dit liever wilde. In tabel 1 staat een overzicht van de verschillende interviews.

Naam	Organisatie	Datum	Duur	Methode
Wim Van Roy	De Wakkere Burger	08/03	1:03:30	Online (Teams)
Barbara Delft Elke Verhaeghe	De Federatie	18/03	1:00:36	In persoon
Lieselot Decalf	VVSG	15/04	1:01:00	In persoon

Tabel 1: Overzicht expert interviews

2.3. Case studies

Als tweede luik van het onderzoek werden vier case studies uitgevoerd. Case Studies zijn een goede manier om fenomenen in de diepte te gaan onderzoeken, want in een casestudie staat het verwerven van inzicht in de complexiteit van het onderzochte verschijnsel en zijn achtergronden centraal (Van Bueren et al., 1997). De popraden van VI.BE, met focus op de popraad in Brugge, de strategische ateliers in Herentals, de raad van beeldend kunstenaars in Bornem en het participatief cultuurbeleidsplan in Sint-Lambrechts-Woluwe. Deze geselecteerde praktijken zijn verspreid over Vlaanderen en Brussel: West-Vlaanderen (Brugge), Antwerpen (Herentals & Bornem) en Sint-Lambrechts-Woluwe (Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Verschillende popraden vonden reeds in meerdere steden en gemeenten plaats over heel Vlaanderen. De context van enkele praktijken wordt beschreven, evenals de voordelen die de betrokkenen ervaren, de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd en hoe ze hiermee omgaan. Om deze informatie te verkrijgen, werden opnieuw semi-gestructureerde interviews gehouden. Voor de vier verschillende praktijken werd telkens met minstens twee betrokkenen een interview afgenomen. Telkens werd een verantwoordelijke bij het lokaal cultuurbeleid geïnterviewd en een amateurkunstenaar die hierbij betrokken was. Bij de popraden van VI.BE werd ook de verantwoordelijke bij VI.BE geïnterviewd. Er werden twee topiclijsten opgesteld per case: één voor de verantwoordelijke cultuur bij de stad of gemeente en één voor de betrokken amateurkunstenaar. Bij de popraden werd een aparte topiclijst opgesteld voor Korneel Boon, de verantwoordelijke voor de popraden bij VI.BE. Interviews bieden een goede manier om de ervaringen van verschillende betrokkenen met deze praktijken te belichten. Naast deze interviews zijn relevante documenten geraadpleegd, zoals projectplannen en evaluatieverslagen. Deze verkreeg ik door na elk interview te vragen naar relevante documenten. De popraden kende ik, omdat ik stage heb gedaan bij VI.BE. Ik was zelf ook verslaggever op de popraad in Brugge. De strategische ateliers in Herentals werden aangeraden door burgerparticipatie-expert Wim Van Roy tijdens het interview. Het participatief cultuurbeleidsplan in Sint-Lambrechts-Woluwe vond ik na zoeken op het internet naar interessante participatietrajecten. De Raad van beeldend kunstenaars in Bornem vond ik via De Federatie. Alle contactpersonen werden gecontacteerd via mail. De respondenten tekenden op voorhand een toestemmingsformulier (zie bijlage 7.2.). De interviews vonden online plaats via Teams of in persoon indien de respondent dit liever wilde. In onderstaande tabel staat een overzicht van de respondenten.

	Naam	Functie/Organisatie	Datum	Duur	Methode
Popraden VI.BE	Korneel Boon	VI.BE	12/03	44:47	In persoon
	Bart Vanduyver	Stad Brugge	26/03	49:41	Online
	X	Muzikant	26/03	28:59	Online
Strategische Ateliers	Nick Verhoeven	Stad Herentals	14/03	59:32	Online
	X	Lid strategisch atelier	25/03	34:31	Online
Raad beeldend kunstenaars	Els Snackaert	Stad Bornem	08/03	46:14	Online
	X	Beeldend kunstenaar	16/03	27:58	Online
Participatief Cultuurbeleidsplan	Juan Guervos	Stad SLW	20/03	1:01:57	Online
	Nina Neyrinck	Medewerker GC	03/04	27:47	Online

Tabel 2: Overzicht interviews cases

2.4. Data analyse

De verzamelde interviews en documenten werden vervolgens getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van een thematische analyse. Deze analyse heeft als doel om patronen en betekenissen binnen gegevens te identificeren. Thematische analyse is een nuttige methode voor het onderzoeken van de perspectieven van verschillende onderzoek deelnemers, waarbij overeenkomsten en verschillen worden benadrukt en onverwachte inzichten worden gegenereerd. Thematische analyse is ook handig voor het samenvatten van belangrijke kenmerken van een grote dataset, omdat het de onderzoeker dwingt om een goed gestructureerde aanpak te hanteren bij het omgaan met gegevens, wat helpt bij het produceren van een duidelijk en georganiseerd eindrapport (King, 2004). Het coderen van de gegevens werd uitgevoerd door systematisch door de transcripties te gaan en passages te markeren die relevant waren voor de onderzoeksvragen. Deze passages werden vervolgens gecodeerd en georganiseerd in thema's en subthema's die de belangrijkste onderliggende concepten en patronen van de data weerspiegelden. Naast de interviews werden ook relevante documenten geanalyseerd, zoals beleidsdocumenten, verslagen en andere schriftelijke bronnen. Deze documenten werden kritisch beoordeeld om aanvullende inzichten te verkrijgen en te ondersteunen bij de interpretatie van de interviewgegevens.

2.5. Kritische reflectie

De keuze voor kwalitatief onderzoek, met een focus op diepte-interviews en case studies, bood een goede aanpak om een diepgaand inzicht te verkrijgen in het fenomeen van burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen. De expert interviews boden waardevolle inzichten vanuit verschillende perspectieven, waardoor een brede en grondige analyse mogelijk was. Daarnaast boden de case studies een aanvullend perspectief door concrete praktijkvoorbeelden te onderzoeken. De case studies boden de mogelijkheid om diepgaand een fenomeen te analyseren. Door middel van diepte-interviews kon ik van mijn respondenten veel informatie afleiden en een

grondige analyse maken van hun ervaringen en ideeën. Dit zorgde voor een rijk begrip van de onderzochte kwesties en droeg bij aan de diepgang van mijn onderzoek (Mortelmans, 2013).

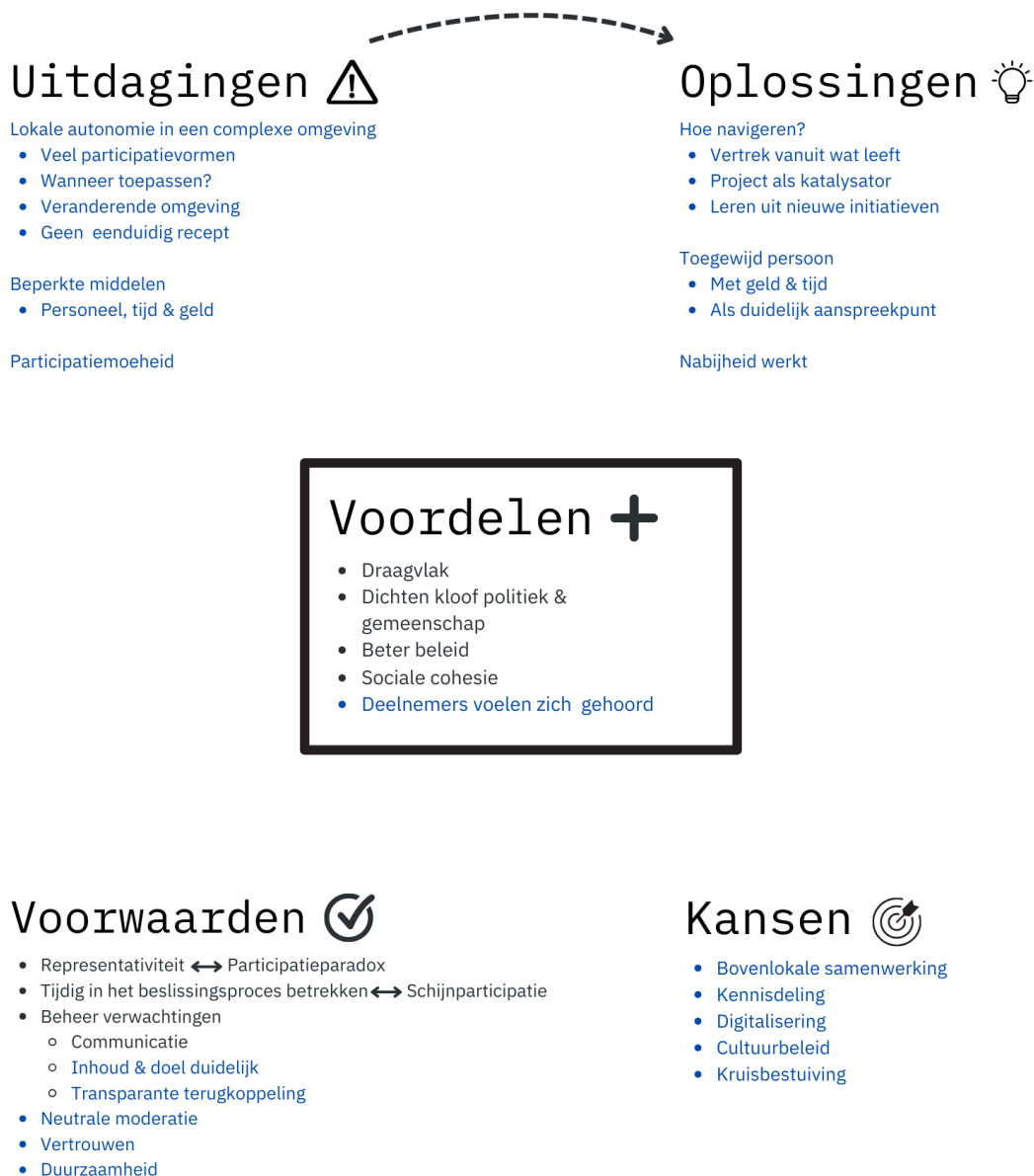
Echter, het is belangrijk om de beperkingen van deze aanpak te erkennen. Een mogelijke beperking van de case studies is de beperkte generaliseerbaarheid van de bevindingen, gezien het specifieke karakter van elke case. Dit onderstreept de noodzaak om voorzichtig te zijn bij het trekken van algemene conclusies en het belang van contextuele interpretatie. Ook het antwoord van respondenten kan sterk gekleurd zijn door hun persoonlijke ervaringen en denkbeelden. Aangezien de experts en cultuurcoördinatoren niet anoniem werden geïnterviewd, bestaat de mogelijkheid dat zij niet volledig vrijuit durfden spreken en eerder sociaal verwachte antwoorden gaven op mijn vragen. Dit kan een vertekend beeld geven van de werkelijkheid en de resultaten van het onderzoek beïnvloeden (Van Bueren et al., 1997).

Het merendeel van de interviews nam online plaats, via Teams. Zo was het gemakkelijker om respondenten te bereiken die verspreid waren over heel Vlaanderen. Dit verminderde reistijd en -kosten voor zowel de onderzoeker als respondent. Zo kon ik me als onderzoeker heel flexibel opstellen, waardoor mogelijk een breder veld van deelnemers kon bereikt worden en de generaliseerbaarheid van de bevindingen ten goede kon komen. Hoewel online interviews voordelen bieden, zoals gemak en kostenbesparing, brengen ze ook specifieke uitdagingen met zich mee die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Een mogelijke invloed van online interviews is het gebrek aan non-verbale communicatie en fysieke aanwezigheid, wat kan leiden tot een minder diepgaande interactie tussen interviewer en respondent. Het ontbreken van direct oogcontact en lichaamstaal kan de interpretatie van antwoorden bemoeilijken en de opbouw van vertrouwen tussen deelnemers beïnvloeden. Een ander aspect om te overwegen is de invloed van de online omgeving op de sociale dynamiek tussen interviewer en respondent. In een virtuele setting kunnen deelnemers zich mogelijk minder op hun gemak voelen om vrijuit te spreken, wat kan leiden tot terughoudendheid of zelfcensuur bij het delen van gevoelige informatie.

3. Resultaten en Analyse

3.1. Expertinterviews

Uit de drie expertinterviews zijn diverse bevindingen naar voren gekomen. Deze bevindingen bevestigen niet alleen de bevindingen uit de literatuurstudie, maar brengen ook tal van nieuwe inzichten aan het licht. In figuur 5 wordt een overzicht gepresenteerd. In het zwart worden de bevindingen getoond die reeds in de literatuur aan bod kwamen. In het blauw worden de bijkomende resultaten van de expert interviews getoond. De voordelen van participatieprocessen worden in het midden vermeld. Uitdagingen verwijzen naar aspecten die als knelpunten worden ervaren tijdens burgerparticipatieprocessen. Oplossingen zijn elementen die deze uitdagingen kunnen verhelpen. De voorwaarden zijn de basisvereisten voor effectieve burgerparticipatieprocessen; deze moeten worden vervuld om tot een succesvol participatie-initiatief te komen. Ten slotte zijn er de kansen, die aangeven waar nog mogelijkheden liggen in de toekomst om te komen tot meer effectieve burgerparticipatieprocessen.

Figuur 5: Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid uit de literatuur (zwart) en uit de expertinterviews (blauw)

3.1.1. Voordelen van burgerparticipatie

In de literatuur worden de voordelen van burgerparticipatie voor beleidsmakers, burgers en de maatschappij beschreven. Deze worden bevestigd door de respondenten. Burgerparticipatie kan leiden tot een verhoogd **draagvlak** voor beslissingen. In de zoektocht naar effectief beleid is draagvlak cruciaal. Wim benadrukt de waarde van transparantie en communicatie, zelfs als beslissingen niet ideaal lijken voor bepaalde groepen. Lieselot onderstreept het belang van gehoord worden, wat kan leiden tot meer vertrouwen in het beleidsproces en een sterkere band tussen burger en politiek. Door participatie en open dialoog wordt niet alleen draagvlak gecreëerd, maar ook betrokkenheid aan beide zijden vergroot. Zo ontstaat een fundament voor een beleid dat gedragen wordt door de gemeenschap.

Vanuit de literatuur leerden we dat burgerparticipatie de kloof kan helpen dichten tussen politiek en gemeenschap. Een onderdeel hiervan is dat burgerparticipatie **polarisering** kan **tegengaan**. Barbara merkt op dat politieke polarisering in de maatschappij een toenemende trend is. Organisaties zoals Avansa en sociaal artistieke initiatieven proberen deze trend te adresseren door burgerparticipatie, amateurkunsten en sociaal-cultureel werk in te zetten als middel om maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Lokale besturen zouden meer moeten erkennen dat deze initiatieven kunnen helpen om politieke polarisering tegen te gaan en de diepgang van het maatschappelijke debat te bevorderen.

Ook het **beter beleid** door burgerparticipatie komt hier terug naar boven. Wim benadrukt de waarde van praktijkervaring van burgers bij besluitvorming, terwijl Elke gelooft in de kracht van collectieve wijsheid. Door burgerparticipatie ontstaat een vruchtbare voedingsbodem voor beter beleid. Het overleg met mensen leidt automatisch tot verbeterde ideeën.

In de literatuur kwam naar boven dat burgerparticipatie de **sociale cohesie** kon versterken. Lieselot benadrukt dat het **buurtgevoel** kan een **boost** krijgen wanneer bewoners de mogelijkheid krijgen om samen te werken om hun omgeving te verbeteren. Het aanvragen van een bankje in de straat als iedereen akkoord is, de mogelijkheid om een parkeerplaats te transformeren in een groene oase - dit zijn initiatieven waar steeds meer mensen oren naar hebben. Het is een verschuiving die de afgelopen jaren duidelijk merkbaar is geworden. Hierbij komt ook dat het luisteren naar amateurkunstenaars en een doeltreffend amateurkunstenbeleid zorgt voor **maatschappelijke vooruitgang**. Cultuur en amateurkunst vormen niet alleen een bron van plezier en expressie, maar kunnen ook dienen als fundament voor vooruitgang op verschillende beleidsterreinen. Ze kunnen bijvoorbeeld een rol spelen in het bestrijden van eenzaamheid en het bevorderen van het mentaal welzijn. Cultuur fungeert dan als een middel om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Het is belangrijk om deze potentie te erkennen en te benutten, niet alleen op cultureel vlak, maar ook op politiek niveau. Door de waarde van kunst en cultuur te benadrukken, kunnen we bijdragen aan een warmere en inclusievere samenleving.

De interviews bevestigen niet enkel wat in de literatuur wordt beschreven, ze brengen ook iets nieuws naar boven. Voor deelnemers is een groot voordeel dat ze **gehoord worden** tijdens participatie-initiatieven. Het resultaat van burgerparticipatie is meer dan alleen een stem hebben; het is het gevoel van werkelijk gehoord worden. Wanneer burgers de kans krijgen om deel te nemen aan het besluitvormingsproces, voelen ze zich vaak gewaardeerd en erkend voor hun bijdrage. Of het nu gaat om het zijn in de bibliotheek, het uitoefenen van een hobby of het ontvangen van ondersteuning van de gemeente, burgerparticipatie creëert een atmosfeer waarin burgers zich thuis voelen en hun stem gehoord weten.

3.1.2. Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie

Uit de literatuur kwamen enkele voorwaarden naar voren die vervuld moeten zijn om te kunnen spreken over effectieve burgerparticipatie. Deze worden bevestigd door de respondenten.

Een heel belangrijke voorwaarde, die ook reeds naar voren kwam in de literatuur en hier bevestigd wordt, is het belang van een **representatief deelnemersveld**. Het organiseren van een traject, een avond of een moment vereist een bewustzijn van de diversiteit van de betrokken gemeenschappen, zoals Wim benadrukt. Het is van cruciaal belang dat alle relevante groepen de kans krijgen om hun stem te laten horen, hetzij voorafgaand aan, hetzij na afloop van het evenement. Een representatief publiek van insprekers is essentieel, waarbij ervoor gezorgd moet worden dat ook minderheidsgroepen binnen de gemeenschap worden vertegenwoordigd.

Dit kan worden bereikt door een mix van communicatiekanalen te gebruiken en actief bewust te zijn van mogelijke obstakels voor burgerparticipatie. Gemeenten moeten ook actief zijn in het benaderen van degenen die minder geneigd zijn om deel te nemen aan participatieprocessen. Elke voegt hieraan toe dat het aanspreken van mensen, zelfs op persoonlijk niveau, cruciaal is om een inclusieve burgerparticipatie te bevorderen. Door actief de gemeenschap op te zoeken en individuen persoonlijk aan te spreken, kan de betrokkenheid worden vergroot en kunnen ook de minder bereikte groepen worden betrokken bij het participatieproces. Het kan ook helpen om een tussenpersoon in te zetten om de betrokkenheid te vergroten. Achteraf is het belangrijk om te evalueren of alle relevante stakeholders daadwerkelijk betrokken waren en indien nodig bij te sturen.

Uit de literatuur kwam het belang van het op tijd betrekken van mensen in het participatieproces naar voor. Wanneer dit niet gebeurt, kan er sprake zijn van **schijnparticipatie**. Schijnparticipatie vormt een uitdaging wanneer mensen te laat in het besluitvormingsproces worden betrokken, waarbij hen gevraagd wordt om hun mening te geven over plannen die al bijna voltooid zijn. Het risico bestaat dat hun inbreng slechts oppervlakkig wordt meegenomen, zonder echte invloed op de uitkomst. Het is belangrijk om belanghebbenden vanaf het begin te betrekken en hen de mogelijkheid te geven om richting te geven aan beslissingen. Te vaak worden participatiebijeenkomsten slechts gezien als formaliteiten, waarbij het echte besluit al genomen is. Dit leidt tot een gevoel van schijnparticipatie, waarbij informatie wordt verstrekt, maar echte inspraak ontbreekt. Het is essentieel dat burgerparticipatie niet beperkt blijft tot eenmalige enquêtes of informatiemomenten, maar een duurzaam proces vormt waarbij input wordt gewaardeerd en teruggekoppeld naar de deelnemers. Info geven is niet hetzelfde als inspraak.

De literatuur benadrukt dat het effectief **beheren van verwachtingen** een cruciale voorwaarde is voor succesvolle burgerparticipatie. Dit wordt bevestigd door de respondenten. Het is essentieel dat zowel de **inhoud** als het **doel** van het participatieproces helder en **duidelijk** zijn gecommuniceerd. Het is heel belangrijk dat een traject of een participatiemoment goed is voorbereid. Er moet duidelijkheid zijn over de inhoud van de discussie. Deelnemers moeten hierover voldoende geïnformeerd worden. Ook het doel van het proces moet op voorhand voldoende duidelijk worden gemaakt. Realistische verwachtingen creëren en transparant communiceren over de beoogde uitkomsten zorgen voor een solide start. Een ander aspect die nodig is om de verwachtingen van deelnemers te beheren is **transparante terugkoppeling**. Het is van essentieel belang dat er na verloop van tijd duidelijk wordt gecommuniceerd over wat er met de ontvangen input is gebeurd. Wanneer adviezen worden gegeven, bijvoorbeeld bij adviesraden, moeten de leden begrijpen waarom sommige adviezen wel of niet zijn opgevolgd door het gemeentebestuur. Het is immers een vorm van respect voor hun inzet en betrokkenheid. Niet elke behoefte of nood kan worden opgelost. Vaak moeten er prioriteiten worden gesteld, rekening houdend met de beperkte middelen en financiële mogelijkheden van de gemeente. Dit kan betekenen dat mooie dromen en ambities soms

moeten worden ingeperkt, wat voor sommigen teleurstellend kan zijn. Het is zeer belangrijk om hier transparant over te communiceren. Dit versterkt niet alleen het vertrouwen in het besluitvormingsproces, maar zorgt er ook voor dat de relatie met de betrokkenen behouden blijft en dat ze gemotiveerd blijven om bij te dragen aan toekomstige processen. Effectieve communicatie van besluiten en terugkoppeling van feedback zijn daarom onmisbaar voor een constructieve en duurzame samenwerking.

Een aanvullende cruciale voorwaarde, tot nu toe niet expliciet benoemd in de literatuur, is de noodzaak van **neutrale moderatie**. Wim benadrukt het belang van een avond of traject dat op een neutrale en onafhankelijke wijze wordt geleid, begeleid of gemodereerd. Het is essentieel dat de bijeenkomst niet wordt voorgezeten door een schepen of andere direct betrokkenen, maar door een onpartijdige gespreksleider. Deze onafhankelijke benadering waarborgt een eerlijk en open gespreksklimaat, waarin alle stemmen gehoord kunnen worden zonder de invloed van vooringenomenheid of belangenconflicten.

Ook het belang van **vertrouwen** kwam naar boven tijdens de expert interviews. Vertrouwen vormt een cruciale pijler bij burgerparticipatie, omdat het de basis legt voor samenwerking en betrokkenheid tussen burgers en de gemeente. Het opbouwen van vertrouwen is essentieel om elkaar beter te leren kennen en inzicht te krijgen in elkaars standpunten en belangen. Vaak kunnen belangen botsen, en het is net door een vertrouwensband op te bouwen dat deze verschillen constructief kunnen worden besproken en aangepakt.

Als laatste voorwaarde werd het belang van het creëren van **duurzaamheid** in burgerparticipatie aangehaald. Het is interessant om met mensen samen te komen en ideeën te delen, maar wat gebeurt er daarna? Het is belangrijk dat de deelnemers gedurende een langere periode worden betrokken bij de beleidsvorming, zodat zij kunnen zien welke keuzes worden gemaakt en wat er wel en niet wordt uitgevoerd. Het is essentieel dat burgerparticipatie niet vluchtig is, maar op langere termijn duurzame effecten genereert. Niet alle resultaten zullen ook onmiddellijk zichtbaar zijn. Zoals Elke opmerkt, is het belangrijk om realistisch te zijn en te begrijpen dat sommige initiatieven tijd nodig hebben om tot bloei te komen. Het is als het planten van een zaadje waarvan de vruchten pas na enkele jaren zichtbaar worden.

3.1.3. Uitdagingen en oplossingen

Uit de literatuur konden nog geen specifieke elementen gehaald worden rond uitdagingen en oplossingen van burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid. Tijdens de expertinterviews kwamen verschillende nieuwe zaken aan bod.

Veel autonomie in complexe omgeving

Steden en gemeenten hebben een grote autonomie in het kiezen van hun participatiestrategieën. Dit zorgt voor veel mogelijkheden, maar ook veel onzekerheid. De **veelheid aan participatievormen** vormt een uitdaging bij het vinden van de juiste aanpak. Het is belangrijk om een balans te vinden tussen informeren en cocreatie, en om de verschillende niveaus van burgerparticipatie te waarderen. Hoewel het soms zoeken is naar de juiste weg, biedt deze variëteit ook mogelijkheden voor leren en uitwisseling tussen gemeenten.

Ook het bepalen van **wanneer** burgerparticipatie wel of niet **toe te passen** is vaak onduidelijk. Terwijl sommige beslissingen eenvoudig moeten worden genomen zonder uitgebreide inspraak, zijn er andere kwesties waar burgerparticipatie van belang kan zijn. Er is geen vastgestelde blauwdruk voor wanneer burgerparticipatie toe te passen. Het is een kwestie van inschatting en gevoel, waarbij beleidsmakers en medewerkers de ruimte moeten krijgen om hierin te experimenteren en te leren.

Burgerparticipatie kan soms hobbelig verlopen en leidt niet altijd tot een perfecte uitkomst, maar het biedt wel mogelijkheden voor wederzijds leren tussen burgers en bestuurders.

Hier komt bij dat de omgeving steden en gemeenten opereren in een constant **veranderende omgeving**. De bevolking verandert, medewerkers van diensten wisselen, en de behoeften van zowel de diensten als de bevolking evolueren. Lokale overheden moeten echter nog steeds voldoen aan decreten die soms al decennia oud zijn. De uitdaging ligt in het vinden van een balans tussen deze oude regelgeving en de moderne behoeften en verwachtingen van zowel de gemeente als haar burgers. Een sportraad samenstellen met vertegenwoordigers van alle sportclubs die de gemeente telt, betekent dat de stem van de niet-georganiseerde sporter hier niet aan bod komt. Sporten buiten clubverband groeit. Deze beoefenaars zijn voor een gemeente zeker even interessant om te horen bij het uittekenen van een lokaal bewegingsbeleid. Het is dus aan te raden om de samenstelling van de traditionele vertegenwoordigingsstructuren zoals een sportraad, te heroverwegen. Het is een uitdaging voor lokale overheden om hun beleid en bestuur aan te passen aan de veranderende omstandigheden en verwachtingen van de samenleving (Lieselot Decalf).

Het ontbreken van een **eenduidig recept** voor succes in burgerparticipatie is een uitdaging op zich. Het lijkt vaak afhankelijk te zijn van het juiste moment, het juiste project en de juiste combinatie van betrokkenen, waaronder bestuurders, ambtenaren en vertegenwoordigers uit de gemeenschap. Het is essentieel dat politici en ambtenaren elkaar begrijpen en samenwerken, maar ook dat er goede relaties zijn tussen verschillende betrokken partijen. Elke gemeente is uniek en wordt sterk beïnvloed door de personen die er werken en wonen. Er bestaat geen handleiding of succesformule voor burgerparticipatie, omdat het uiteindelijk draait om de dynamiek tussen mensen en de unieke omstandigheden van elke situatie.

Om te kunnen navigeren door deze complexe omgeving pleiten Lieselot Decalf en Elke Verhaeghe voor een participatiebenadering die **vertrekt vanuit de lokale gemeenschap**. Ze benadrukken het belang van eenvoudige, directe interactie met mensen om te begrijpen wat er leeft. Volgens Lieselot is het niet nodig om ingewikkelde consultants in te schakelen; een namiddag doorbrengen in en rond het wijkfiliaal van de bibliotheek kan al veel informatie verschaffen over het gebruik en de behoeften van deze plek. Wie komt er, hoe bereiken mensen de bibliotheek, welke plekken en welke onderdelen van het aanbod zijn populair, en welke vragen hebben mensen voor de medewerkers? Ze moedigt aan om te beginnen met het aanpakken van prangende vragen en uitdagingen waar verenigingen mee worstelen, zoals het begrijpen en opvolgen van de wetgeving door vzw's, en van daaruit nieuwe initiatieven organisch te laten groeien. Elke benadrukt eveneens het belang van luisteren naar het verenigingsleven en individuen om hen betrokken te houden. Ze onderstreept ook het belang van het in kaart brengen van andere burgerinitiatieven in de gemeente. Door actief te luisteren en te betrekken, kunnen gemeenten echt aansluiten bij wat er leeft.

Een **project** kan dienen **als katalysator** naar burgerparticipatie toe. De bevindingen onderstrepen de cruciale rol van zichtbaarheidsinitiatieven zoals Lokale Helden en Atelier in Beeld. Lokale Helden, georganiseerd door VI.BE, biedt lokale muzikanten de kans om op te treden op diverse podia in Vlaanderen en Brussel, en zo de lokale muzikscene te promoten en te versterken. Atelier in Beeld is een jaarlijks initiatief van Kunstwerkt waarbij kunstenaars hun ateliers openstellen voor het publiek. Het biedt bezoekers de kans om een kijkje te nemen achter de schermen van het creatieve proces en kunstenaars te ontmoeten. Zulke initiatieven zijn een eerste stap om overzicht te krijgen van de amateurkunstenaars binnen een regio of gemeente. Het is van vitaal belang om eerst een goed begrip te hebben van wie er actief zijn en wat er leeft voordat verdere stappen kunnen worden ondernomen. Deze initiatieven dienen als laagdrempelige manieren om de burgerparticipatie te stimuleren, waarbij concrete projecten kunnen leiden tot aanbevelingen en het identificeren van behoeften. Hoewel dit niet rechtstreeks een amateurkunstenbeleid vormt, biedt het wel een opstapje om burgerparticipatie te bevorderen. Het is interessant om vanuit projecten te vertrekken

en hier je karretje aan te hangen als gemeente. Het is immers moeilijk om effectief aan inspraak te doen zonder eerst een goed begrip te hebben van de lokale gemeenschap en haar noden. Zoals Barbara Delft opmerkt: *“Ja, het gaat echt over eerst de mensen leren kennen, hè? Want je kunt niet aan participatie doen als je niet weet wie dat er is, of wie dat er nu bezig is. En dat is de eerste stap.”*

Barbara benadrukt ook het belang van **leren uit nieuwe initiatieven**. Ze wijst erop dat het niet erg is als een nieuw initiatief niet meteen slaagt. Het is belangrijk om te accepteren dat er leerpunten zijn en dat experimenten nodig zijn. Het feit dat mensen zich inzetten en nieuwe dingen proberen, is op zichzelf al waardevol en verdient waardering.

Beperkte middelen en duidelijk aanspreekpunt

Een uitdaging die in veel steden en gemeenten terugkomt is een **gebrek aan tijd en geld** in tijden van besparingen. Lokale besturen zijn al jaren aan het besparen. Dit is enkel erger geworden tijdens de coronapandemie. *“Cultuur en laat staan participatie vallen zo van de prioriteitenladder. Dus ja, dat wordt een beetje als de Nice to have beschouwd, terwijl wij er natuurlijk van overtuigd zijn dat dat in de kern van uw beleid thuishoort”* (Barbara Delft). Participatie organiseren is duur en vraagt veel tijd. Zeker als je een burgerparticipatietraject grondig wil uitvoeren. Wanneer je rekening houdt met diversiteit en representativiteit, vraagt dat relatief aanzienlijke investeringen, qua tijd en energie en soms ook middelen om een beperkte groep er toch nog bij te betrekken. Gemeentebesturen worden vaak verleid tot het kiezen van snelle oplossingen, zoals een eenmalige presentatie van een plan, waarbij burgers slechts kort de mogelijkheid krijgen om deel te nemen aan discussies over veranderingen of bijstellingen. Echter, burgerparticipatie is een traag proces dat tijd en geduld vergt. Door te vertragen en grondig te werk te gaan, kan op lange termijn meer snelheid en effectiviteit worden bereikt. Ook kampen lokale besturen met een capaciteitsprobleem. Vaak zijn lokale besturen overbevraagd en moeten ze zich concentreren op kerntaken, waardoor er weinig ruimte is voor extra initiatieven. Burgerparticipatie is echter een intensief proces dat tijd en toewijding vereist.

Een belangrijke uitdaging is ook het ontbreken van een **duidelijk aanspreekpunt** voor amateurkunstenaars. Veel mensen verwachten meer ondersteuning van hun stad of gemeente, zoals infrastructuur en contact met andere beoefenaars (Willekens et al., 2020). Echter, er bestaat vaak geen reflex om als eerste naar het lokale bestuur te stappen voor deze ondersteuning. Voor verenigingen is dit wellicht duidelijker, maar voor individuen, is dit minder vanzelfsprekend. Er is behoefte aan een duidelijkere communicatie over de rol van de gemeente als partner van individuele amateurkunstenaars.

Een oplossing voor het capaciteitsprobleem en het ontbreken van een duidelijk aanspreekpunt is het aanstellen van een **toegewijd persoon**. Lieselot Decalf benadrukt het belang van gemeenten die een specifieke persoon aanstellen of de ruimte geven om te werken rond burgerparticipatie, vrij van andere voltijdse verantwoordelijkheden. Ze legt uit dat gemeenten die hierin investeren en deze rol serieus nemen vaak een grotere bereidheid tonen om te experimenteren en nieuwe mogelijkheden te verkennen. Deze persoon moet fungeren als een duidelijk aanspreekpunt, dat zowel toegankelijk als bereikbaar is. Het draait om het voortdurend alert zijn, het opvangen van signalen en het verbinden van verschillende initiatieven binnen de gemeenschap.

Participatiemoetheid

Ook kan er sprake zijn van **participatiemoetheid**. Beleidsparticipatie kan saai en stijf klinken, waardoor het mensen soms afschrikt. Veel mensen, inclusief kunstenaars en andere doeners, voelen zich niet altijd geroepen om zich bezig te houden met grote ideeën en beleidslijnen. Het woord alleen al kan mensen ontmoedigen om deel te nemen. Tegelijkertijd ervaren velen een gevoel van vermoeidheid of gebrek aan tijd en motivatie om hieraan deel te nemen.

Om participatiemoedigheid tegen te gaan kan **nabijheid** een grote rol spelen. Mensen zijn vaak meer geneigd om zich in te zetten voor zaken die direct verband houden met hun eigen leefomgeving. Het gevoel van verbondenheid met de eigen dorpskern of gemeente kan een sterke motivator zijn voor betrokkenheid. De herkenbaarheid van de problemen of doelstellingen, in combinatie met de nabijheid van de initiatieven, vergroot de bereidheid van individuen om actief deel te nemen. Zoals een respondent opmerkte: *"Ik geloof oprecht dat als iemand de inspanning wil doen om mee te denken over iets, die nabijheid heel belangrijk is, dus in uw eigen dorpskern of uw eigen gemeente, of de herkenbaarheid van het onderwerp."*

Amateurkunsten als blinde vlek

Een belangrijke uitdaging is het feit dat sommige amateurkunstenaars vaak over het hoofd worden gezien. Terwijl koren en toneelverenigingen vaak deel uitmaken van een cultuurraad en dus niet boven het hoofd gezien worden, blijft de individuele amateurkunstbeoefening vaak onderbelicht. Mensen die in hun vrije tijd aan kunstbeoefening doen buiten de academie of vereniging, zoals muziekbands, schrijverscollectieven of fotografen, worden soms vergeten of niet structureel betrokken. Het reguliere aanbod van lokale cultuurcentra en bibliotheken lijkt hier niet altijd in te voorzien, waardoor amateurkunst een blinde vlek blijft in het culturele landschap.

3.1.4. Kansen

De experts wijzen ook op toekomstige mogelijkheden en kansen voor burgerparticipatie. Als eerste is er de **bovenlokale samenwerking**, die nieuwe kansen biedt voor burgerparticipatie. Op dit niveau kunnen instanties een regierol vervullen en expertise delen die niet altijd aanwezig is bij lokale besturen. Met de evolutie naar bredere vrijetijdsdiensten, die naast cultuur ook toerisme, jeugd en sport omvatten, groeit de aandacht voor bovenlokale initiatieven. Amateurkunstenkoepels bijvoorbeeld bieden ondersteuning en advies aan zowel lokale als bovenlokale besturen en bedenken projecten op beide niveaus. Hoewel de capaciteit bij bovenlokale instanties soms beperkt is, biedt dit niveau een belangrijke ruimte voor uitwisseling en samenwerking, wat de burgerparticipatie ten goede kan komen.

Ook meer **kennisdeling** over burgerparticipatie-initiatieven en amateurkunstenondersteuning op Vlaams niveau blijkt een uitdaging, vooral binnen de cultuursector, terwijl hier net een grote kans ligt. Hoewel de nood wordt erkend, ontbreekt het aan een centrale organisatie die dit oppakt. Er zijn enkele positieve voorbeelden, zoals Bataljong voor de jeugd, maar voor cultuur lijkt de situatie minder gunstig. Er is behoefte aan een platform waar successen en mislukkingen kunnen worden gedeeld, zodat gemeenten van elkaars ervaringen kunnen leren. Het ontbreken van een dergelijk kennisdelingsmechanisme belemmert de mogelijkheid om effectief te leren en te innoveren binnen burgerparticipatie-initiatieven. Daarbij komt dat er 9 disciplinespecifieke amateurkunstenkoepels zijn, wat betekent dat een lokaal bestuur met 9 verschillende organisaties moet gaan praten. In de praktijk zien we dat lokale besturen dan ook maar focussen op 1 of een beperkt aantal disciplines.

Verder biedt **digitalisering** nieuwe mogelijkheden voor inspraak en burgerparticipatie. Het wordt gemakkelijker om input te geven op momenten die passen bij jouw agenda. Echter, de keerzijde van digitalisering is dat meningen soms los van elkaar staan en het gesprek minder diepgaand kan zijn. Het is essentieel om een balans te vinden tussen gemak en betrokkenheid, waarbij digitale burgerparticipatie wordt aangevuld met ruimte voor constructieve dialogen en interacties.

Een belangrijke participatiekans voor de komende periode is het opstellen van het volgende **cultuurbeleidsplan**. Dit jaar staan er opnieuw verkiezingen voor de deur en tegelijkertijd moet er een nieuw cultuurbeleidsplan worden opgesteld. Dit biedt een waardevolle kans voor burgerparticipatie. Elke gemeente wordt aangemoedigd om haar burgers hierbij te betrekken. Het is van cruciaal belang

om deze gelegenheid ten volle te benutten en de inbreng van de gemeenschap te omarmen in het vormgeven van het toekomstige cultuurbeleid.

Als laatste wordt de kans van meer **kruisbestuiving** aangehaald. Het leggen van bruggen tussen verschillende domeinen biedt talloze mogelijkheden voor verdere ontwikkeling. Zo benadrukt Elke de potentie van kruisbestuivingen tussen bijvoorbeeld onderwijs, seniorenactiviteiten, toerisme en economie met amateurkunsten. Hoewel de basis goed is gelegd, blijft er ruimte voor verdieping en verbreding van deze samenwerkingen. Dit biedt een kans om nieuwe verbindingen te leggen en synergie te creëren tussen diverse sectoren.

3.1.5. Adviesraden

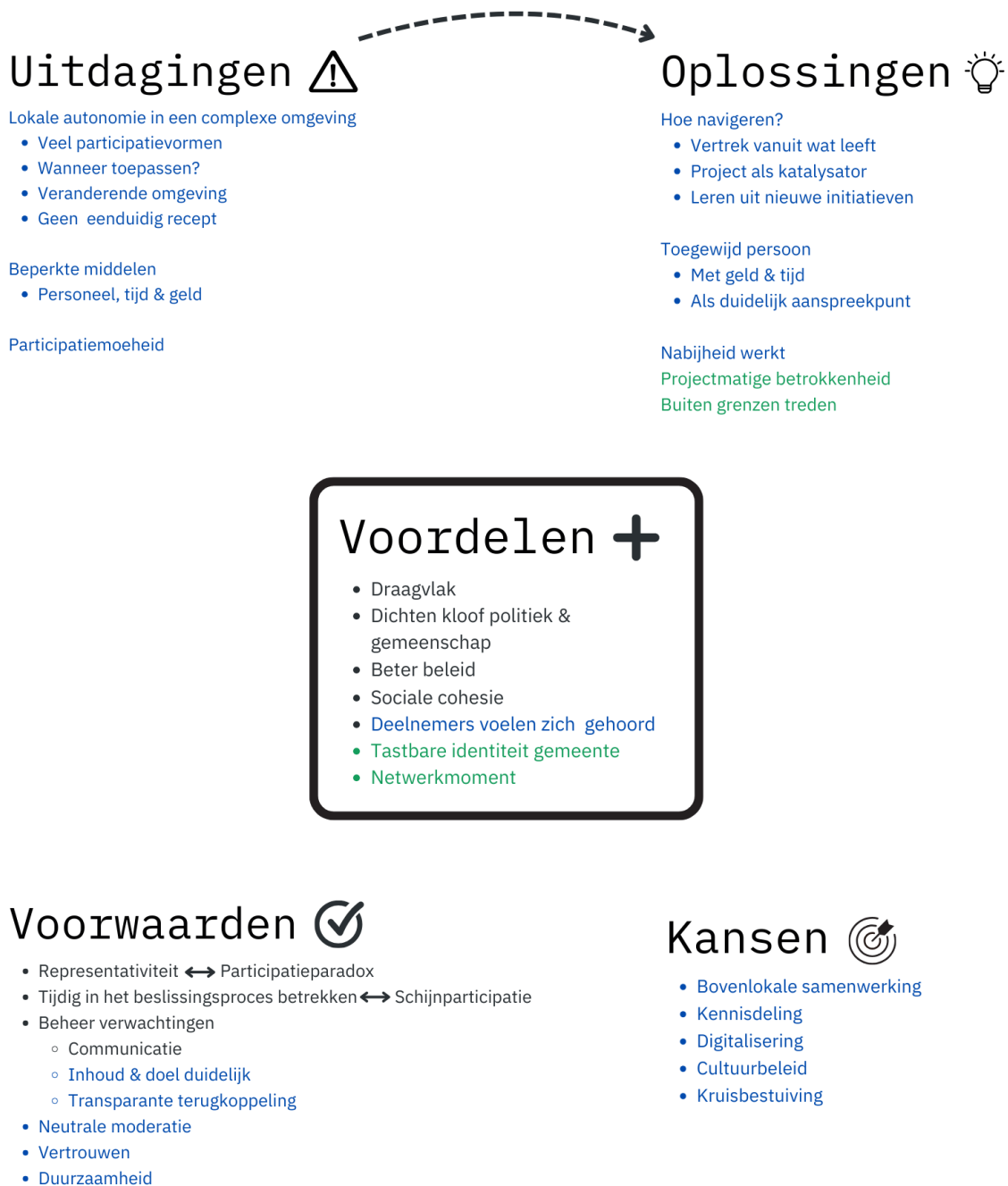
Adviesraden worden de laatste jaren sterk in vraag gesteld. Aan de negatieve kant worden ze vaak bekritiseerd vanwege hun beperkte adviesfunctie, vooral omdat ze meer fungeren als organisatoren of overlegplatformen voor verenigingen dan als echte adviesorganen. Bovendien zijn ze vaak sectoraal en onvolledig samengesteld, waardoor niet alle stemmen gehoord worden en er een gebrek aan representativiteit is. De individuele burger voelt zich hierin niet vertegenwoordigd. Daarnaast worden adviesraden vaak gekenmerkt door een tekort aan jonge leden en een logge, onaantrekkelijke structuur die jonge mensen afschrikt en niet geschikt zijn om goed advies te verlenen.

Er zijn echter zeker ook positieve punten aan de adviesraden. Ze fungeren als een duidelijk aanspreekpunt voor het gemeentebestuur, want het is een permanent orgaan met vaste vergadermomenten. Mensen in de adviesraden hebben vaak een groot engagement en hebben veel ervaring. Mensen daar hebben bij beslissingen ook vaak hun achterban al geraadpleegd, waardoor hun stem gewogen is en verschillende nuances en perspectieven kunnen worden gebracht. Mensen die reeds langer in de adviesraad zetelen hebben een historisch geheugen. Ze weten wat vroeger al geprobeerd is en wat werkte of niet. Het is een niet-vluchtig en structureel model met duurzame resultaten.

Het is belangrijk om de positieve aspecten van adviesraden niet zomaar weg te gooien terwijl wordt gezocht naar manieren om de negatieve aspecten aan te pakken. Barbara pleit voor een én én verhaal, waarbij een adviesraad kan bestaan naast andere vormen van inspraak, die geen plek kennen binnen de huidige adviesraden. Elke voegt toe dat indien een adviesraad wordt vervangen door een ander model, het belangrijk is om hier inspraak rond te geven. Nieuwe vormen van inspraak moeten worden overwogen, maar niet zonder de nodige inspraak van de betrokken partijen. *“Ze schaffen een adviesraad af en plaatsen een ander inspraakmodel, maar ze vergeten inspraak te doen rond dat nieuwe inspraak model”* (Elke Verhaeghe).

3.2. Case Studies

De casestudies worden besproken aan de hand van figuur 6. In het zwart worden opnieuw de elementen uit de literatuur weergegeven en in het blauw de zaken die specifiek in de expertinterviews naar voor kwamen. Heel wat bevindingen uit de literatuur en uit de expertinterviews werden tijdens de case studies bevestigd, maar er kwamen ook enkele nieuwe elementen boven. Deze nieuwe zaken zijn in het groen aan het schema toegevoegd. Elementen die niet algemeen toepasbaar zijn en specifiek waren voor een bepaalde casestudie, zijn niet in het schema opgenomen om het overzicht relevant en bruikbaar te houden voor de meeste participatie-initiatieven.

Figuur 6: Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid uit de literatuur (zwart), uit de expertinterviews (blauw) en uit de case studies (groen)

3.3. Case study 1: Popraden VI.BE

Er zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen met de verantwoordelijke voor de popraden bij VI.BE (Korneel Boon), de cultuurcoach bij stad Brugge (Bart Vanduyver) en een muzikant die deelnam aan de popraad in Brugge op 29 november 2023. Ook de verslagen van deze popraad werden geanalyseerd.

3.3.1. Wat is een popraad?

Een popraad is een inspraakproject. De formule werd bedacht door VI.BE, het steunpunt voor artiest en muzieksector in Vlaanderen en Brussel. VI.BE vormt ook één van de negen amateurkunstenkoepels, met een specifieke focus op niet-klassieke muziek. De popraad is een eenmalig moment waar iedereen die bezig is met muziek in een bepaalde stad of gemeente een avond samen wordt gebracht: muzikanten, organisatoren, jeugddienst, cultuurdienst... Vanuit VI.BE wordt op voorhand een enquête voorbereid die in een bepaalde gemeente verspreid wordt. Deze enquête wordt voor de popraad zelf afgesloten. Hiervan maakt VI.BE een analyse en een rapport voor de gemeente. Daarna neemt de fysieke popraad plaats. Op basis van de resultaten van de enquête wordt een gesprek gevoerd met de aanwezigen, gemodereerd door iemand van VI.BE. Dit is de kans voor alle aanwezigen om de resultaten te bekrachtigen of te nuanceren. Er wordt op de popraad ongeveer twee uur gewerkt aan de hand van vier thema's: speelmogelijkheden, repeteren, netwerking en ondersteuning. Hiervan wordt een verslag gemaakt door VI.BE en door de gemeente zelf. Achterna blijft iedereen nog een halfuur tot een uur nakaarten. Na de popraad heeft VI.BE nog twee gesprekken met de gemeente. Een eerste een maand na de popraad en een tweede een half jaar na de popraad. *“Een maand nadien gaan we vooral nog eens door het rapport van: wat is er hier nu eigenlijk allemaal exact uitgekomen? Zijn er al meteen ideeën om hierrond te werken? Of moeten wij vanuit VI.BE meedenken? En na een half jaar hoop je wel al een soort van eerste concrete ideeën of resultaten te zien. En dat je daarna nog kan bijsturen vanuit VI.BE”* (Korneel Boon).

3.3.2. Doel en visie popraden

Een gemeente wil de noden leren kennen van haar muzikanten en wil hiermee aan de slag gaan. *“Een popraad is een unieke kans voor een gemeente om muziek op tafel te brengen. En ook om in kaart te brengen wie er in uw gemeente muziek maakt”* (Korneel Boon).

Het doel is niet om het bij deze eenmalige popraad te houden, maar het is de bedoeling dat er met de resultaten duurzaam aan de slag wordt gegaan. *“Het engagement is niet die popraad organiseren, wij organiseren dat vanuit VI.BE, daar ligt amper engagement voor de gemeente. Het engagement is net, als je het deksel opentrekt en daar komen tientallen vragen en noden en wensen naar boven, ja om dat structureel vast te pakken en daar iets mee te doen”* (Korneel Boon).

3.3.3. Wie is initiatiefnemer en hoe is de popraad ontstaan?

Het initiatief om popraden te beginnen organiseren komt vanuit VI.BE. In 2015 werd de eerste editie van Lokale Helden georganiseerd, waar elke gemeente wordt opgeroepen om op een dag van het jaar enkel lokaal talent te programmeren. Hier kwam, onverwacht, een gigantische reactie op.

“Dat heeft bij ons, maar ook bij heel veel gemeenten de ogen geopend, dat er echt lokaal veel mensen staan te wachten op speelmogelijkheden. Datzelfde jaar of jaar daarvoor was er ook een studie uitgekomen over amateurkunsten waar er onder andere berekend werd dat ongeveer een half miljoen mensen in Vlaanderen bezig zijn met muziek [...] En de combinatie van, een half miljoen mensen is bezig met muziek en anderzijds die impactmeting, dat aangaf dat lokaal inzetten op muziek positieve impact creëert op uw lokale samenleving. Die twee dingen

stonden lijnrecht tegenover de vaststelling dat muzikanten lokaal eigenlijk niet gehoord worden. Gemeenten zijn nog heel erg georganiseerd in die adviesraden. Er is een jeugdraad, cultuurraad, mobiliteitsraad, noem maar op. En die raden komen echt voort uit de verzuiling. Dat is nog 100% gestructureerd op verenigingen. In de Jeugdraad vind je de scouts, het jeugdhuis, de Chiro.. In de cultuurraad vindt je dan het koor en fanfare en harmonie. Maar we merken als er 500.000 mensen met muziek bezig zijn, doet misschien 70% dat niet verenigd. Ik speel gewoon gitaar, of die rappen of die producen. En we weten dus dat er heel veel mensen muziek maken. Dat ze lokaal willen spelen en een positieve impact kunnen hebben, maar daar tegenover staat dat gemeenten niet weten wat de noden zijn, laat staan dat er een beleid rond bestaat. Dus dat was voor ons de insteek om te gaan nadenken van hoe kunnen we muzikanten een stem geven? Moeten we alle muzikanten vragen om zich te gaan aansluiten bij de cultuurraad? Dat voelden we dan ook niet helemaal, want dat zijn vaak eerder duffe organen waar oudere mensen inzitten. En toen zijn we met een eigen formule gekomen: een Popraad” (Korneel Boon).

In het begin ging VI.BE vooral proactief gemeenten gaan contacteren om een popraad te organiseren, maar meer en meer kwam dit in balans en krijgt VI.BE ook mails van gemeenten die een popraad willen organiseren. Nu is het ongeveer 50/50 verdeeld (Korneel Boon).

3.3.4. Voordelen popraad

Zoals in de expert interviews naar voor kwam, is een voordeel hier het **gehoord worden** van de deelnemers. Muzikanten en organisatoren worden zichtbaar gemaakt, ze krijgen een stem. Op de popraad kunnen ze hun hart komen luchten en hun noden en ideeën komen vertellen.

Daarnaast werden nog enkele andere voordelen geïdentificeerd. Door het toekennen van een **tastbare identiteit** en gezicht aan 'de gemeente' via de popraad, wordt de drempel voor mensen verlaagd om naar het gemeentebestuur te stappen en wordt het voor hen eenvoudiger om de weg te vinden naar de lokale overheid.

“Vanaf dat de gemeente niet langer de gemeente is, maar een persoon, en zo ziet die eruit, en je hebt ermee gesproken op een popraad en die is eigenlijk best sympathiek, en hier is zijn e-mailadres, is de drempel om naar de gemeente te stappen veel kleiner” (Korneel Boon).

Ook kunnen de resultaten van een popraad als hefboom worden ingezet voor lokale verandering. Dit is hetzelfde als **draagvlak** creëren bij gemeentebesturen.

“Sommige diensten spelen heel slim in op een popraad. We zeggen ook aan de diensten, gebruik dat als leverage. Een popraad is het meest efficiënt als een dienst op voorhand al zijn huiswerk heeft gemaakt. We krijgen hier signalen dat muzikanten hier een repetitieuimte willen en we hebben goesting om daarop in te zetten, maar we moeten van mijn diensthoofd of schepen centen krijgen. En dan is een popraad, met de enquête en het verslag, heel interessant. Dan heb je als dienst iets om mee naar het diensthoofd of schepen mee te gaan en te zeggen van kijk, wat ik al even zeg, we zien dat ook bevestigd door die popraad, we moeten daar toch rond gaan nadenken. En daarom is dat zo belangrijk” (Korneel Boon).

Ook Bart Vanduyver beaamt dit. De popraad in Brugge vond eind november 2023 plaats, een jaar voor de verkiezingen. Hij beoogde de popraad te gebruiken om enkele kwesties op de politieke agenda te krijgen en om meer invloed te kunnen uitoefenen. In Brugge is er bijvoorbeeld een probleem rond nightlife. Dat was gekend voor de popraad, maar het feit dat daar nu mee aan de slag wordt gegaan, is dankzij de popraad. Bart raadt ook de betrokken politici aan om goed te luisteren naar de popraden en naar wat eruit vloeit:

“Een bruisende muziek- en kunstenscene is echt niet te onderschatten. Dat is cruciaal, zeker als je als stad een beetje wil inzetten op verjonging en op dynamisch zijn. Ik zou dus zeker willen oproepen aan de politici: neem dat serieus en doe daar ook iets mee.”

Een ander voordeel van de popraad is de **doorstroom van informatie**. “De popraad is ook een kans voor de gemeente om over hun bestaande aanbod te communiceren. Want heel vaak bestaan er wel al dingen. Zijn er al repetitiekoten of een subsidielijn of een manier om aan speelkansen te geraken. Maar weten mensen het ook niet” (Korneel Boon).

Een laatste voordeel die werd aangehaald is de popraad als **netwerkmoment**. Uit het bevolkingsonderzoek van Willekens et al. (2020) bleek al dat contact met andere beoefenaars één van de drie grootste noden is van amateurkunstenaars. De popraad komt aan deze nood tegemoet. Na de popraad blijven de aanwezigen nog even napraten. Muzikanten, organisatoren en mensen uit de gemeente gaan elkaar soms voor de eerste keer ontmoeten: *“Mensen hebben elkaar leren kennen en zoeken elkaar op, wisselen ideeën uit, vormen bandjes, leggen speelkansen vast. Organisatoren en muzikanten dat elkaar leren kennen. Dat is zeker even waardevol dan een popraad zelf”* (Korneel Boon). Een muzikant deelde zijn ervaring waarbij hij na de popraad met tal van mensen in gesprek raakte. Zo intensief dat hij zelfs na het evenement bij iemand die ook op de popraad was en hij vooraf niet kende bleef overnachten, nadat hij zijn laatste trein had gemist omdat hij te veel tijd had besteed aan het praten met anderen. Door naar de popraad te komen wordt hij nu ook herkend op Brugse evenementen. *“Ik heb dat als heel positief ervaren die popraad. Dat was iets was echt nodig was en een fantastisch initiatief. Ik had dat niet willen missen.”* Het netwerkmoment en informele drankje na de popraad zelf zorgt er ook voor dat meer mensen gehoord worden: “En dan merkte je wel dat de mensen die misschien wat minder neigden om in groep te spreken mij persoonlijk dan wel kwamen aanspreken met een vraag die ze niet durfden stellen in groep. Maar dat ze dan toch nog bij me kwamen van, hoe zit dat met die subsidies, hoe zit dat met dat.. Dus ik denk dat die balans wel goed zat. Dus enerzijds van het gesprek en anderzijds van netwerkmoment achteraf” (Bart Vanduyver). Een muzikant deelde ook dat hij na de popraad op een informele manier nog organisatoren en mensen van stad Brugge is gaan aanspreken met vragen.

3.3.5. Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie

Een belangrijk gegeven bij burgerparticipatie is het hebben van een **representatieve deelnemersgroep**, zoals reeds in de literatuur en de expert interviews naar voor kwam. Op de popraad in Brugge werd dit nagestreefd door **brede betrokkenheid** en **brede communicatie**.

In Brugge werden de belangrijkste spelers van de muzikscene vanaf het begin betrokken.

“Enerzijds waren mezelf en de twee stadsdiensten waarvoor ik werk betrokken, maar ook hebben we vanaf de beginfase een aantal particuliere spelers betrokken die hard inzetten op muziek en dat is [...]. Dus we hebben een beetje gekeken binnen het muzieklandschap in Brugge: wie moet er zeker vanaf de eerste fase betrokken zijn? En dat waren de partners die we dan rechtstreeks hebben betrokken bij de opstart” (Bart Vanduyver).

Brugge zorgde ook voor brede communicatie: het breed verspreiden van de enquête en mensen enthousiasmeren om naar de popraad te komen. Volgens Bart Vanduyver omvatte dit een Facebookpagina als centraal communicatieplatform, gevolgd door een uitgebreide campagne van e-mails en telefoontjes naar verschillende belanghebbenden. Het persoonlijk benaderen van individuele muzikanten en het aansporen van contacten om de boodschap te verspreiden binnen hun netwerken, was essentieel. De focus lag op het verduidelijken van het belang van deelname en het benadrukken van het gezamenlijke doel: het verrijken van de muzikscene van Brugge. Deze arbeidsintensieve aanpak vereiste aanzienlijke tijd en inzet, waarbij specifieke doelgroepen gericht

werden benaderd om maximale betrokkenheid te garanderen. “Ja, dat was wel arbeidsintensief. Ik kan daar echt twee volle dagen in mijn agenda voor uitgetrokken om te mailen en te bellen. En ook specifiek naar bepaalde doelgroepen” (Bart Vanduyver). Het divers verspreiden van de enquête en het promoten van de popraad via verschillende kanalen, zoals straathoekwerkers, jeugdhuismedewerkers, de muziekschool en sociale media platforms zoals Instagram, kan resulteren in een breder bereik en een meer diverse groep deelnemers, zowel bij het invullen van de enquête als bij de aanwezigheid op de popraad zelf, zoals benadrukt door Korneel Boon. Het benaderen van een minder gekende doelgroep via tussenpersonen helpt ook. In Brugge gebeurde dit via een vereniging en een collectief die hard inzetten op inclusie en diversiteit. “Ik heb dan gebeld met die mensen van dit collectief en heb hen gevraagd om muzikanten aan te sporen om de enquête in te vullen. Ik denk dat dat dan ook wel zichtbaar was op de eigenlijke Popraad, die diversiteit was er die verscheidenheid van muziekstijl was er” (Bart Vanduyver).

Het blijft echter een uitdaging om een diverse groep te laten antwoorden op de enquête en naar de popraad te krijgen: *“hoe meer privileges hebt, hoe makkelijker dat je uw weg vindt naar uw gemeente. Het zijn vaak witte mannen boven de 40. Terwijl uw doelgroep natuurlijk veel breder is. We missen vrouwen, mensen met een migratieachtergrond, jonge mensen. Niet dat die er niet zijn, maar naar ons buikgevoel zit die verhouding wat scheef”* (Korneel Boon). Ook op de popraad in Brugge was er een schrijnend tekort aan vrouwen en mensen jonger dan 20 jaar. Volgens Bart Vanduyver kan het tekort aan jonge mensen liggen aan het concept van de popraad. Enquêtes invullen en naar een soort vergadering komen, is waarschijnlijk niet interessant voor jongeren.

In de literatuur en de expertinterviews werd benadrukt dat het belangrijk is om de **verwachtingen te beheren**. Dit belang wordt onderstreept tijdens de popraad, omdat blijkt dat de deelnemers hoge verwachtingen hebben van de uitkomsten van de popraad. Deelnemers van de popraad hebben een zekere verwachting naar de stad toe dat er met hun input en met de resultaten van de popraad aan de slag wordt gegaan, zoals opgemerkt door Bart Vanduyver en een muzikant. Bart Vanduyver benadrukt: “Er is de verwachting dat het daar niet bij blijft. Wat dat ook logisch is hè? Als je zoiets organiseert. Maar dat is natuurlijk dan de moeilijke stap om ook daadwerkelijk dingen te doen daarmee.” Daarnaast voegt een muzikant toe: “Moest dat een jaarlijks ding zijn, zou dat zeker niet slecht zijn. Vind ik. Je hebt dat nu één keer, maar als dat een jaarlijks ding is, brengt dat opnieuw mensen samen en kan je opmerken als er iets verbeterd is. Ik vind het een topinitiatief en ik zou het jammer vinden moest het bij deze ene keer blijven. Ik zou de volgende keer zeker ook teruggaan.”

Om de verwachtingen realistisch te houden wordt op de popraad ook gefocust op **kleine verbeteringen** die gemeenten relatief makkelijk kunnen invoeren. “Het is gemakkelijk om te zeggen ja we willen repetitiekoten of een concertzaal. Dat zijn vaak niet de ideeën dat het halen. Dat zijn projecten waar jaren over gaan of er grote budgetten voor nodig zijn. We wegen nu veel harder op de kleine verbeteringen die gemeenten relatief makkelijk kunnen invoeren” (Korneel Boon).

Verwachtingen beheren betekent ook dat het doel en de inhoud op voorhand duidelijk zijn. In de popraden wordt dan ook een **duidelijk doel** meegegeven aan de steden en gemeenten. Zo worden teleurstellingen vermeden. *“We maken voor we een traject aangaan met een gemeente duidelijk dat ze hier ook rond moeten willen werken de komende maanden, dat ze er anders niet moeten aan beginnen.”* (Korneel Boon).

Ook het belang van **neutrale moderatie** werd in de expert interviews reeds aangehaald. Hier is rekening mee gehouden op de popraden. Neutrale moderatie vanuit een betrouwbare partner VI.BE zorgt voor een beter gesprek en meer enthousiasme bij mensen:

“Het handige dat we daar vanuit VI.BE als moderator zitten en dat die moderatie niet vanuit de gemeente gebeurt is dat we ook wel echt.. mensen durven onderbreken en het woord wat

te verdelen onder de groep. Dat is moeilijker voor de gemeente, vaak ken je de luidere stemmen al, omdat die misschien de weg al hebben gevonden naar een cultuurraad” (Korneel Boon).

Het feit dat VI.BE mee de popraad organiseert, maakt ook dat mensen sneller enthousiast te krijgen zijn:

“Het feit dat je toch een overkoepelend iets hebt met toch wel wat naam en faam, namelijk VI.BE en de popraad, dat echt wel een label is van kwaliteit of van degelijkheid binnen de pop en rock scene. Ik dank dat dat gewoon heel handig is om mensen enthousiast te krijgen, sneller op de kar te krijgen. Dat was denk ik het grootste voordeel” (Bart Vanduyver).

Uit de expert interviews kwam de voorwaarde **duurzaamheid** naar voren. Er wordt echter niet in elke gemeente duurzaam aan de slag gegaan met de resultaten van de popraad. Sommige gemeenten organiseren een popraad om iets af te vinken. *“Het is echt spijtig als je energie in een popraad steekt en daar komen 20 muzikanten en daarna wordt het daar gewoon stil. Dat is gewoon frustrerend” (Korneel Boon).*

3.3.6. Uitdagingen en oplossingen

Ook hier botsen veel steden en gemeenten op **geld en personeelstekorten**. Dit was reeds geïdentificeerd als uitdaging tijdens de expert interviews. In sommige steden en gemeenten is er geen tijd of budget vrij om met de resultaten van de popraad aan de slag te gaan. Andere steden of gemeenten hebben te maken met personeelwissels. *“Gemeenten hebben hun dagelijks werk en niet iedereen wil er direct een project bijnemen. Dus het blijft trekwerk” (Korneel Boon).*

Doordat de popraad een **eenmalige gebeurtenis** is, worden gemeenten die kampen met besparingen en personeelstekort niet meteen afgeschrikt. *“We maken gemeenten vanaf het begin duidelijk dat de popraad geen extra structurele raad is naast de cultuurraad. Dat is niet de bedoeling. Dat ze die niet ook maandelijks gaan samenroepen. Want in het begin zou dat echt een drempel zijn” (Korneel Boon).*

Een oplossing die werd aangehaald bij de expert interviews is het hebben van een **toegewijd persoon**. Ook om veel uit een popraad te halen, is een sterke en gemotiveerde persoon nodig binnen de gemeente.

“Heel vaak zijn wij ook afhankelijk van een sterke persoon ter plaatse, dat zie je heel vaak. Voor ons maakt dat niet uit of dat iemand op de jeugddienst, of de cultuurdienst belandt. Maar vaak zit er in één van die diensten iemand met een groot hart voor muziek, met een grote drive die zegt ik wil iets gaan doen voor die muzikanten en die pakt dat verhaal” (Korneel Boon).

3.4. Case studie 2: Strategische Ateliers Herentals

Er zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen met de sectormanager vrije tijd bij de stad Herentals (Nick Verhoeven) en een deelnemer aan het strategisch atelier cultuur. Ook werden de documenten en informatie op de site van de stad Herentals over de strategische ateliers geanalyseerd.

3.4.1. Wat zijn de strategische ateliers?

De strategische ateliers in Herentals zijn drie grote adviesorganen die elk hun eigen focus hebben: vrije tijd, stadsontwikkeling en zorg & welzijn. Deze brede en overkoepelende adviesorganen gaan zelf geen adviezen geven, maar organiseren manieren waarop burgers advies kunnen geven. Ze zijn de vervanger van de 13 verschillende adviesraden die Herentals voor 2019 kende. De verschillende ateliers kunnen adviesvragen binnenkrijgen vanuit de stad of van onderuit, vanuit de bevolking. Vervolgens is het de taak van de strategische ateliers om een traject te organiseren waarin dat advies wordt opgevraagd. De ateliers bepalen zelf hoe en wanneer er advies gevraagd wordt.

3.4.2. Doel en visie strategische ateliers

De strategische ateliers van Herentals zijn opgericht met een duidelijk doel en visie. Ze fungeren als platforms die transversaal werken bevorderen door verschillende disciplines samen te brengen. Burgerparticipatie staat centraal binnen deze ateliers, waarbij ruimte is voor het gebruik van nieuwe methodieken om een breder publiek te betrekken bij het beleidsproces. In plaats van traditionele structurele adviesverlening, zullen de ateliers zich vooral richten op het organiseren van advies voor specifieke projecten, waardoor een meer gerichte en effectieve aanpak mogelijk wordt.

3.4.3. Wie is initiatiefnemer en hoe zijn de strategische ateliers ontstaan?

Herentals telde voor 2019 dertien adviesraden die in theorie bedoeld waren om advies te geven aan het stadsbestuur. Echter, in de praktijk kwam er weinig van adviesverlening terecht. Bijvoorbeeld, de cultuurraad concentreerde zich hoofdzakelijk op het organiseren van evenementen. Deze adviesorganen werkten ook erg gescheiden per sector, zonder veel onderlinge verbindingen. Bovendien waren ze vaak vastgeroest en bestonden ze voornamelijk uit oudere leden, met weinig vernieuwing. Dit leidde ertoe dat individuele burgers zich niet meer vertegenwoordigd voelden in deze raden.

Met de opkomst van participatie als een modernere benadering van beleidsvoering, begon Herentals na te denken over alternatieven. Dit leidde tot de lancering van drie strategische ateliers, een initiatief van de stad. Hiermee werd volledig afgestapt van de oude adviesraden en werden drie strategische ateliers in het leven geroepen.

3.4.4. Uitdagingen en oplossingen

De strategische ateliers zijn dus een voorbeeld van een nieuwe vorm voor de adviesraden. Er bestaat echter heel wat **weerstand** tegen de strategische ateliers. Een deelnemer merkte op dat hoewel de indruk werd gewekt dat iedereen kon deelnemen aan de besluitvorming rond het implementeren van de strategische ateliers, de uiteindelijke beslissing toch van hogerhand leek te komen. Uit de expert interviews kwam naar voor dat indien een adviesraad wordt vervangen door een ander model, het belangrijk is om hier inspraak rond te geven. Nieuwe vormen van inspraak moeten worden overwogen, maar niet zonder de nodige **inspraak** van de betrokken partijen. Dit is hier te weinig gebeurd. Om meer mensen te betrekken en het proces rustiger te laten verlopen, is het wellicht nodig om het tempo te vertragen en een tussenfase te creëren. Op die manier kunnen

deelnemers echt zien dat het proces nuttig en effectief is. Veranderingsprocessen verlopen langzaam en het is belangrijk om dit geleidelijk aan te benaderen. Tegelijkertijd vereisen de gevoeligheden rondom het beëindigen van bestaande structuren, zoals de 50-jarige cultuurraad, zorgvuldige overgangsmaatregelen. Het abrupte einde van lang bestaande raden kan emotioneel en politiek beladen zijn.

Ook is er sprake van **participatiemoetheid**, die ook reeds aan bod kwam in de expert interviews. Dit komt tot uiting in de lage opkomst, de moeilijkheid met meedenken op strategisch niveau en het vrijwillig engagement dat afneemt. De **opkomst** bij de drie strategische ateliers is dus **zeer laag**. De ateliers rond stadsontwikkeling en zorg & welzijn komen zelfs niet meer samen, omdat er geen vrijwilligers meer zijn die zich hiervoor willen inzetten. Hoewel het atelier vrije tijd nog bijeenkomsten organiseert, is ook daar sprake van een lage opkomst. In de vroegere cultuurraad was er altijd een goede opkomst bij bijeenkomsten, mogelijk dankzij de systematische vergadermomenten. Bij de ateliers ontbreekt echter een vergelijkbare georganiseerde structuur, wat kan leiden tot onvoorspelbare deelnamepatronen.

Het blijkt ook moeilijk om op **strategisch niveau mee te denken** als vrijwilliger wanneer men niet volledig vertrouwd is met de beleidscontext, meerjarenplanning, algemene beleidsvisie en bestuursakkoord. Advies formuleren vereist aanzienlijke inspanning om deze dossiers eigen te maken, wat vaak een uitdaging vormt voor vrijwilligers. “Voor individuele burgers vormt dit een aanzienlijke drempel om zich te engageren of zich te verdiepen in beleidskwesties om vervolgens advies te geven. Na een lange dag werken, is het begrijpelijk dat mensen niet nog een avond willen besteden aan het doorlezen van gemeentelijk beleid om vervolgens mogelijk advies te formuleren waarvan er mogelijks iets mee zal gedaan worden. Dat vraagt heel wat engagement en input, voor een bijzonder onduidelijke output. (Nick Verhoeven)”.

Een opvallende verandering, die vooral tijdens de pandemie sterker is geworden, is het **afnemen van vrijwillig engagement** van mensen op structurele basis. Dit is merkbaar in verschillende aspecten van het maatschappelijk leven, niet alleen binnen burgerparticipatie- of adviesorganen, maar ook in vrijwilligerswerk op structurele basis. Het lijkt erop dat mensen minder geneigd zijn tot dit soort betrokkenheid.

Een oplossing voor deze participatiemoetheid zou **projectmatige betrokkenheid** kunnen zijn. Ook **nabijheid** is zeer belangrijk, zoals reeds besproken bij de expert interviews. Nick Verhoeven ziet kansen voor projectmatige betrokkenheid en adviesverlening, vooral voor zaken die heel dichtbij liggen voor mensen. Hij pleit voor kortlopende initiatieven waarbij burgers snel tastbare resultaten zien, vooral als het gaat om kwesties die in hun directe leefomgeving spelen. Het is essentieel dat deze projecten helder zijn afgebakend, zodat mensen precies weten waar ze bij betrokken worden en wat de beoogde uitkomst is.

Verder is er een gebrek aan vragen en **betrokkenheid van onderuit**, zoals oorspronkelijk beoogd was. Hoewel de verwachting was dat er vragen voor het atelier zouden komen vanuit zowel de stad als bottom-up, van burgers en verenigingen, blijft dit tot op heden uit. Dit duidt mogelijk op een gebrek aan helderheid over de rol en mogelijkheden van het atelier of op een te hoge drempel voor het indienen van vragen. Een uitdaging is dus het stimuleren van betrokkenheid. Wanneer deelnemers zich niet aangesproken voelen of het idee hebben dat hun inbreng geen impact heeft, kan dit leiden tot een lagere opkomst en verminderde motivatie om deel te nemen.

Bij de expert interviews werden enkele voordelen van cultuurraden naar voor gebracht. Met de invoering van de strategische ateliers heeft de cultuurraad enkele van deze voordelen verloren. De cultuurraad had vroeger als rol om belangenbehartiger voor verenigingen te zijn, alsook organisator van evenementen. Door het abrupt afschaffen van de **cultuurraad**, zijn deze belangrijke **rollen**

verloren gegaan. Herentals heeft dit aspect onderschat, wat heeft geleid tot een gemis aan vertegenwoordiging en belangenbehartiging vanuit de verenigingen, en een gebrek aan de cultuurraad als organisator van diverse activiteiten. Het abrupt afschaffen van de cultuurraad heeft waardevolle initiatieven verloren doen gaan en heeft gezorgd voor een gevoel van gemis van connectie tussen een stad en het verenigingsleven.

Alhoewel de strategische ateliers geen succesverhaal zijn, valt er wel heel wat uit te leren. **Leren uit nieuwe initiatieven** wordt reeds aangehaald bij de expert interviews. Een deelnemer merkt op dat verandering tijd vergt en tegelijkertijd kansen biedt om te leren en te groeien. Soms is het nodig om nieuwe initiatieven een kans te geven en vervolgens eerlijk te evalueren of ze succesvol zijn of niet. Zelfs als iets niet meteen succesvol blijkt te zijn, kunnen we waardevolle inzichten opdoen die ons helpen bij toekomstige inspanningen.

3.4.5. Kansen

Tijdens de expert interviews werd aangehaald dat er nog veel kansen lagen in **kruisbestuivingen** tussen verschillende factoren. Door transversaal te werken benutten de strategische ateliers deze kans. Een strategisch atelier biedt de mogelijkheid om een breder overzicht te krijgen van wat er gebeurt in verschillende sectoren. Door ideeën uit te wisselen met andere raden en transversale samenwerking mogelijk te maken, ontstaat er een helikopterperspectief dat inzicht biedt in diverse aspecten en hun onderlinge verbanden.

3.5. Case study 3: Raad Beeldend Kunstenaars Bornem

Er zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen met het diensthoofd stafdienst leven en welzijn bij gemeente Bornem (Els Snackaert) en een beeldend kunstenaar die reeds deelnam aan de raad in Bornem.

3.5.1. Wat is de raad voor beeldend kunstenaars?

De gemeente Bornem organiseert elk jaar een bijeenkomst waarvoor alle beeldende kunstenaars uit de gemeente worden uitgenodigd. Er zijn ongeveer 145 beeldend kunstenaars, waarvan er meestal 25 of 30 mensen zijn die naar de raad komen. Tijdens deze bijeenkomsten worden eerdere initiatieven geëvalueerd en worden toekomstige activiteiten vastgesteld. Er is ruimte om noden, wensen en ideeën te bespreken. Uit deze raad ontstond ook het idee voor een jaarlijkse meet and greet, waar alle beeldend kunstenaars één eigen werk meenemen als gespreksonderwerp om elkaar en elkaars werk beter te leren kennen. Verder organiseert Bornem ook groepstentoonstellingen op onverwachte locaties, een zesmaandelijks vrij in te vullen sokkel op het gemeenteplein en een jaarlijks alternerende kunstmarkt of atelierroute met lokale en gastkunstenaars (Leenders & Norden, 2024).

3.5.2. Doel en visie raad

Bornem wil luisteren naar haar lokale kunstenaars. Belangrijk is dat het overlegmodel van Bornem gebaseerd is op gelijkwaardigheid, waarbij kunstenaars als volwaardige gesprekspartners worden beschouwd. Via deze raad, de Meet and Greet en de andere artistieke evenementen, wil Bornem zorgen voor een bloeiende kunstenscene, met een goeie dynamiek tussen kunstenaars onderling en een sterke band met de gemeente (Leenders & Norden, 2024).

3.5.3. Wie is initiatiefnemer en hoe is de raad ontstaan?

Het initiatief om de raad te organiseren komt vanuit de cultuurraad. Er bestond reeds een jaarlijks overleg met vijf of zes mensen die altijd samenkwamen naar aanleiding van Atelier in Beeld, een open atelierweekend voor beeldend kunstenaars van Kunstwerkt. Kunstwerkt is één van de negen amateurkunstenkoepels en dit voor beeldende kunst. Op een gegeven moment werd beslist om in plaats van met vijf of zes te overleggen, iedereen uit te nodigen. Anderzijds was er ook de vraag van onderuit om samen te komen, elkaar te ontmoeten en te leren kennen (Els Snackaert).

3.5.4. Voordelen

Zoals ook in de literatuur en bij de expert interviews wordt aangegeven, wordt hier **draagvlak** voor beslissingen aangehaald als voordeel van burgerparticipatie. De raad voor beeldend kunstenaars zorgt voor gedragenheid en meer betrokkenheid bij initiatieven die georganiseerd worden.

“Een belangrijk voordeel is betrokkenheid bij initiatieven. Dat wanneer we initiatieven doen, dat er op volk op afkomt, dat er mensen op inschrijven. Omdat ze het mee beslist hebben, verwachten we ook dat we als we dat dan organiseren, dan dat ze daar dan ook op inschrijven en meewerken. Dus betrokkenheid en gedragenheid van initiatieven” (Els Snackaert).

Er is niet enkel een draagvlak voor de initiatieven bij de inwoners, de raad zorgt er ook voor dat er draagvlak is bij het gemeentebestuur. Beslissingen uit de raad en die dus van onderuit gedragen zijn kunnen rekenen op verzekerde steun van het gemeentebestuur.

“Als er op het schepencollege een voorstel komt waarvan ze weten dat dat gedragen is of dat dat komt van een groep burgers en niet van een individu en dat daar eigenlijk wel participatie rond geweest is, dan vliegt dat erdoor, dan is daar geen discussie over. Dan keuren ze dat goed en dan keuren ze ook de budgetten die daarbij horen goed” (Els Snackaert).

Zoals reeds aangehaald in de case van de popraden, wordt door het toekennen van een **tastbare identiteit** en gezicht aan 'de gemeente', de drempel voor mensen verlaagd en wordt het voor hen eenvoudiger om de weg te vinden naar de lokale overheid.

“Mensen die aanwezig waren op de raad, vinden sneller hun weg naar de gemeente en naar mij. Die weten waar dat ik zit, die weten dat ik hier ben en die komen dan binnen. Of die mailen mij gemakkelijker. Dan is er inderdaad ook een gezicht opgeplakt. Dan is dat niet vanuit die grote structuur de gemeente, maar dan is dat echt een gezicht” (Els Snackaert).

De raad en de meet en greet zijn ook beide **netwerkmomenten**. Net zoals op de popraad leren Beeldend kunstenaars elkaar en elkaars werk kennen. Els Snackaert vertelde dat de aanwezigen dit zeer hard geapprecieerd hebben. Een deelnemer aan de raad vertelde ook dat het interessant is om te weten wie wat van plan is het komende jaar en wie de andere beeldend kunstenaars zijn.

De raad, de meet en greet, de deelname aan atelier in beeld en de vele projecten voor beeldend kunstenaars zorgen ervoor dat er een **constructief contact is met de gemeente**. Bovendien wordt de dynamiek versterkt door het bestaan van een **duidelijk aanspreekpunt**, in dit geval Els Snackaert, zoals benadrukt door een beeldend kunstenaar die tevens deelneemt aan de raad.

3.5.5. Voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie

Representativiteit komt in de literatuur en in de expert interviews naar voren als een zeer belangrijke voorwaarde voor effectieve burgerparticipatie. Op de raad in Bornem streven ze naar een representatieve groep, maar blijft het aantrekken van **jonge mensen** naar de raad en naar evenementen zeer moeilijk. Ook fotografen, schilders en beeldhouwers zijn moeilijker te bereiken, aangezien zij vaak thuis individueel werken.

3.5.6. Uitdagingen en oplossingen

Zoals ook in de expertinterviews aangegeven als uitdaging, voelen **amateurkunstenaars** zich **ondergewaardeerd**. Zoals Els Snackaert benadrukt: *“Hoewel ze door mij heel erg ondersteund worden, voelen ze zich toch nog altijd weinig gewaardeerd”* (Els Snackaert). Dit gevoel van onvoldoende erkenning uit zich ook in de ervaring van amateurkunstenaars in het cultuurcentrum, waar ze zich niet welkom voelen. Daarnaast blijkt uit het gesprek met Els Snackaert dat bij het selecteren van een tekenaar voor projecten bij de gemeente, amateurkunstenaars niet worden gekozen, omdat diensten binnen de gemeente en het cultuurcentrum altijd heel professioneel willen werken. Dit wijst op een bredere uitdaging binnen de lokale context om de bijdragen van amateurkunstenaars beter te waarderen en te erkennen.

Een manier om amateurkunstenaars te erkennen en te waarderen, is door een **ruimte te creëren** waar ze samen kunnen komen om kunst te maken. Er is veel potentieel voor het versterken van onderlinge banden en netwerken door het aanbieden van een gedeelde ruimte waar ze gezamenlijk kunst kunnen creëren of exposities kunnen organiseren.

3.6. Case studie 4: Participatief Cultuurbeleidsplan Sint-Lambrechts-Woluwe

Er zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen met de huidige cultuurbeleidscoördinator van Sint-Lambrechts-Woluwe (Juan Guervos) en de centrumverantwoordelijke van GC Op-Weule (Nina Neyrinck), die betrokken was bij de opstart en uitvoering van het participatief cultuurbeleidsplan. Verder werden ook doorgestuurde documenten en informatie op de site van Sint-Lambrechts-Woluwe geanalyseerd.

3.6.1. Wat is het participatief cultuurbeleidsplan?

Het cultuurbeleidsplan voor 2020-2025 in Sint-Lambrechts-Woluwe is op een participatieve wijze tot stand gekomen. In mei 2019 werd het plan opgesteld door de cultuurbeleidscoördinator van Sint-Lambrechts-Woluwe, in samenwerking met de Nederlandstalige culturele partners uit de gemeente, in een dialoog met verenigingen en burgers. De inwoners werden actief betrokken bij het opstellen van het beleidsplan, waarbij zij tijdens vier open thematische dialoogtafels hun input gaven over verschillende onderwerpen, waaronder het gevoel van thuis zijn in de buurt, het verenigingsleven, de betekenis van cultuur en jeugd. Deze input werd vervolgens verzameld en verwerkt in een verslag, aangevuld met inzichten van professionele partners.

Eind juni 2019 vond er een planningsdag plaats waarbij inwoners, partners, verenigingen, beheerraden en schepenen samenkwamen. Tijdens deze dag werden de inzichten verder verfijnd en werd er gezamenlijk gewerkt aan het formuleren van concrete uitdagingen voor de toekomst.

3.6.2. Doel en Visie Participatief cultuurbeleidsplan

Door het beleidsplan participatief op te stellen hoopt Sint-Lambrechts-Woluwe om een beleid te voeren die dicht aansluit bij de noden van haar inwoners. Door verschillende belanghebbenden te betrekken bij het opstellen van het plan, kunnen diverse perspectieven en behoeften worden geïdentificeerd en kan hiermee rekening worden gehouden.

3.6.3. Wie is initiatiefnemer en hoe is het participatief cultuurbeleidsplan ontstaan?

De cultuurbeleidscoördinator heeft een leidende rol op zich genomen door alle Nederlandstalige cultuurpartners samen te brengen en burgers aan te moedigen om hun stem te laten horen. Deze coördinator is aangesteld door de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), die tevens een ondersteuningstraject biedt voor het opstarten van een cultuurbeleidsplan. Met andere woorden, de VGC geeft de impuls aan de cultuurbeleidscoördinator, die vervolgens lokaal het voortouw neemt bij het opstellen van het cultuurbeleidsplan.

3.6.4. Voordelen van burgerparticipatie

Burgerparticipatie zorgt ervoor dat je voortdurend voeling houdt met de behoeften en wensen van de gemeenschap. Zo kom je tot een **beter beleid**, zoals reeds aangehaald in de literatuur. Op die manier kan een cultuurbeleidsplan worden ontwikkeld dat breed gedragen wordt en nauw aansluit bij de behoeften van de inwoners. In Sint-Lambrechts-Woluwe streven ze niet alleen naar burgerparticipatie bij het opstellen van het beleidsplan, maar houden ze ook actief voeling met de gemeenschap. Eventuele vragen of behoeften die worden geuit bij het gemeenschapscentrum worden opgevangen en doorspeeld. Tijdens activiteiten wordt er bovendien actief gepeild naar behoeften, met als doel de inwoners vertrouwd te maken met de stad en ervoor te zorgen dat hun stem gehoord wordt.

"Door met die mensen te praten, ontdek je wat hun echte behoeften zijn en waar wij kunnen bijdragen. Dat is van groot belang, omdat ik er sterk van overtuigd ben dat iedereen in onze straat op de een of andere manier baat kan hebben bij onze hulp. Soms vormt het schrijven van een briefje met de vraag waarvoor ze ons nodig hebben een te grote drempel. Maar als we die persoon al vijf keer hebben ontmoet en hij de zesde keer zegt: 'Ik zou graag dit willen organiseren', dan wordt die drempel veel lager. Op die manier kunnen we een natuurlijke, bijna dorpsachtige context creëren binnen onze lokale gemeenschap, een soort microkosmos" (Juan Guervos).

Zoals reeds aangehaald bij de popraden, is een voordeel dat de deelnemers **gehoord worden**. De deelnemers waren zeer enthousiast en blij dat ze konden meedenken over het toekomstige cultuuraanbod in hun stad en dat hun ideeën en noden gehoord werden.

3.6.5. Voorwaarden

Een belangrijke voorwaarde voor burgerparticipatie is **representativiteit**. Dit werd reeds aangekaart in de literatuur en tijdens de expert interviews. Dit blijkt echter een uitdaging in Sint-Lambrechts-Woluwe. Het **aantrekken van nieuwe deelnemers** die voorheen niet bekend waren bij de gemeente voor de planningsdag vormt een uitdaging. De aanwezigen waren vaak personen die al bekend waren en regelmatig deelnamen aan evenementen.

Zoals aangegeven in de literatuur, is het belangrijk om de **verwachtingen** van deelnemers goed te **beheren**. Ook hier is dit belangrijk, want mensen zijn blij om hun input te geven, maar er is dan wel de verwachting dat daar iets mee gedaan wordt en er teruggekoppeld wordt over wat er nu net met hun ideeën gebeurd is.

3.6.6. Uitdagingen en oplossingen

Een uitdaging die naar voor kwam bij de expert interviews is **participatiemoetheid**. Ook hier wordt men met deze uitdaging geconfronteerd. Het blijkt moeilijk om mensen te motiveren om deel te nemen. Niet alle mensen zijn vanzelfsprekend overtuigd van het belang en de impact van hun deelname aan dergelijke bijeenkomsten. Het is een uitdaging om hen te motiveren en het nut van hun input te benadrukken. Voor sommige inwoners kan het cultuurbeleidsplan ook als zwaar of saai worden beschouwd, waardoor de interesse afneemt. Het vrijwillige karakter van de betrokkenheid betekent ook dat er een balans moet worden gevonden om niet te veel te vragen of te eisen, omdat dit mensen kan afschrikken. Tevens is het van belang om te voorkomen dat de bijeenkomsten te gestructureerd of saai worden, omdat dit kan leiden tot een verminderde deelname.

Een mogelijke oplossing hiervoor is het **buiten grenzen treden** en mensen **mondeling aanspreken**. Mensen mondeling aanspreken om deel te nemen werkt motiverender. *"Probeer mensen die je alleen ziet lopen actief aan te spreken, probeer te weten van waar ze komen, willen ze het iets komen doen in het gemeenschapscentrum? Kunnen wij een vereniging ondersteunen? Echt gewoon heel actief buiten treden of vragen stellen, mensen aanspreken en dan hopen dat er een zaadje wordt geplant dat zo verder kan ontkiemen"* (Nina Neyrinck). In Sint-Lambrechts-Woluwe hebben ze een benadering van huis-aan-huisbezoeken geïmplementeerd om inwoners te vragen of ze willen deelnemen aan projecten. Op deze manier kunnen ze de gemeenschap beter leren kennen en het vertrouwen van de inwoners winnen. Tijdens deze bezoeken kunnen ze hun werking voorstellen en direct reageren op de specifieke behoeften die individuele personen mondeling uiten. Mensen komen na dit contact ook sneller langs met problemen of vragen.

Ook de mogelijke oplossing van **buiten de gewone grenzen treden** wordt aangehaald. Het was de eerste keer dat het cultuurbeleidsplan op een participatieve manier werd georganiseerd. Naar de

volgende beleidsperiode toe streeft Sint-Lambrechts-Woluwe ernaar om nog meer buiten de grenzen te treden en iets meer te doen dan een traditionele planningsdag. Een voorbeeld hiervan is het idee om een participatieve kar te bouwen.

“We zijn momenteel bezig met de ontwikkeling ervan en hopen dat deze tegen juni gereed zal zijn. Het concept houdt in dat we een soort kar gaan maken, een participatieve kar. Met deze kar willen we naar verschillende locaties in Sint-Lambrechts-Woluwe gaan, zoals markten, optredens of andere evenementen, om daar koffie aan te bieden aan mensen die graag een praatje willen maken. Op deze informele manier kunnen we enerzijds ons werk presenteren en anderzijds peilen naar de wensen van de gemeenschap. We zullen simpelweg met onze kar in de gemeente verschijnen, bijvoorbeeld bij een winkelcentrum, een groentewinkel of bij een bushalte. De kar zal een elektrische bakfiets zijn waarvan het voorste deel kan worden omgebouwd tot een mobiel café, compleet met flyers, banners en een mini-kantoor. Kortom, een café op wielen” (Juan Guervos).

Inspiratie om anders na te denken over participatie werd geboden door een **workshop van Demos vzw**.

“Daar leer je ook dat participatie niet enkel de burger aanspreken is om deel uit te maken van het plan of het schrijven van een plan, maar participatie is ook vooral het verwijderen van drempels, het makkelijker maken voor mensen om die drempel over te komen. Waarom zijn mensen nog niet bij ons geweest? Zijn we te duur? Zijn we niet vriendelijk genoeg? Is onze informatie niet duidelijk? Is onze signalisatie niet duidelijk? Is ons aanbod niet afgestemd op onze mensen? En met al die vragen zijn we dan in gesprek gegaan met Demos” (Juan Guervos).

Twee andere uitdagingen die werden aangehaald zijn het **actueel houden van het cultuurbeleidsplan** en de **formulering van de doelstellingen**. In het cultuurbeleidsplan 2020 – 2025 worden vijf belangrijke doelstellingen vastgesteld. Het blijkt echter uitdagend om deze jaar na jaar relevant en actueel te houden, vooral gezien de frequente personeelwisselingen. *“Dus de constante heruitvinding, het constante opnieuw zoeken naar een dynamiek met het team, om die doelstellingen in te vullen of het cultuurbeleidsplan zelfs uit te leggen kan soms heel arbeidsintensief zijn” (Juan Guervos).* Het vasthouden van de visie van het cultuurbeleidsplan kan bemoeilijkt worden wanneer nieuwe teamleden toetreden, omdat zij vaak hun eigen ideeën en interpretaties meebrengen. Terwijl individuele vrijheid een eigen invulling te geven van essentieel belang is, blijft de uitdaging om de koers van het plan vast te houden en consistentie te behouden.

Daar komt bij dat sommige doelstellingen mogelijk te ambitieus zijn geformuleerd, waardoor ze minder haalbaar lijken. Voor het volgende cultuurbeleidsplan suggereert Juan om de doelstellingen wat eenvoudiger en concreter te formuleren, zodat ze gemakkelijker in te vullen zijn en de richting duidelijker is. *“Een beleidsplan is op strategisch niveau opgesteld en vaak zeer theoretisch, omvangrijk en soms onhandig. Echter, naast dit strategische plan zou er ook een praktisch uitvoeringsplan moeten zijn. Op die manier liggen de processen klaar voor nieuwe mensen wanneer zij aan boord komen” (Juan Guervos).*

4. Conclusie

In de zoektocht naar de beste aanpak voor participatieprocessen voor amateurkunstenaars is het belangrijk om te erkennen dat er geen one-size-fits-all benadering bestaat. De effectiviteit van burgerparticipatie hangt sterk af van de lokale context, inclusief culturele, sociale, economische en politieke factoren. Dit besef vormt de kern van dit onderzoek: het biedt geen kant-en-klare oplossingen, maar fungeert eerder als een inspiratiebron voor lokale besturen die streven naar effectieve burgerparticipatie voor amateurkunstenaars.

Een centrale vaststelling is dat participatie een essentiële taak van de overheid is. Het citaat van Juan Guervos benadrukt dit helder: *“Bij alle plannen, alle projecten, alle beleidsmatige plannen, die geschreven moeten worden, daar hoort altijd een deel participatie bij. Dat is bijna de facto een opdracht van de overheid, die transparantie garanderen en die verbinding te houden met de burger. Dat moet eigenlijk bijna een grondwaarde zijn. Want we werken voor het maatschappelijk belang. En dan lijkt het mij alleen maar noodzakelijk dat ook die maatschappij betrokken wordt bij het uitrollen van het plan waarin we die maatschappij willen helpen. Hoe lokaal of globaal dat ook is”* (Juan Guervos).

Op basis van de literatuur en de empirische bevindingen stellen wij een model voor dat de voordelen, voorwaarden, uitdagingen en oplossingen en kansen voor effectieve burgerparticipatie van amateurkunstenaars op lokaal niveau schematisch weergeeft (figuur 7). Deze inzichten kunnen helpen bij het ontwerpen van participatieprocessen die zowel effectief als inclusief zijn.

Uitdagingen

Lokale autonomie in een complexe omgeving

- Veel participatievormen
- Wanneer toepassen?
- Veranderende omgeving
- Geen eenduidig recept

Beperkte middelen

- Personeel, tijd & geld

Participatiemoetheid

Oplossingen

Hoe navigeren?

- Vertrek vanuit wat leeft
- Project als katalysator
- Leren uit nieuwe initiatieven

Toegewijd persoon

- Met geld & tijd
- Als duidelijk aanspreekpunt

Nabijheid werkt

Projectmatige betrokkenheid

Buiten grenzen treden

Voordelen

- Draagvlak
- Dichten kloof politiek & gemeenschap
- Beter beleid
- Sociale cohesie
- Deelnemers voelen zich gehoord
- Tastbare identiteit gemeente
- Netwerkmoment

Voorwaarden

- Representativiteit ↔ Participatieparadox
- Tijdig in het beslissingsproces betrekken ↔ Schijnparticipatie
- Beheer verwachtingen
  - Communicatie
  - Inhoud & doel duidelijk
  - Transparante terugkoppeling
- Neutrale moderatie
- Vertrouwen
- Duurzaamheid

Kansen

- Bovenlokale samenwerking
- Kennisdeling
- Digitalisering
- Cultuurbeleid
- Kruisbestuiving

Figuur 7: Burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid

De voordelen van burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid zijn duidelijk en veelzijdig, maar alleen wanneer de voorwaarden voor effectieve burgerparticipatie worden vervuld. Anders kunnen er juist tegenstrijdige effecten ontstaan. Ten eerste kan burgerparticipatie een breed draagvlak creëren voor beslissingen bij zowel de gemeenschap als gemeentebesturen. Beleidsmaatregelen worden beter geaccepteerd en ondersteund door de gemeenschap, terwijl uitkomsten vanuit participatietrajecten als hefboom kunnen werken om draagvlak te creëren bij gemeentebesturen. Het helpt ook de kloof tussen de politiek en de gemeenschap te dichten, doordat burgers actief betrokken worden bij het besluitvormingsproces. Burgerparticipatie leidt ook tot beter beleid, dat beter aansluit bij de behoeften en wensen van de inwoners en bevordert ook de sociale cohesie binnen een gemeenschap. Bovendien voelen deelnemers zich gehoord en gewaardeerd, wat hun betrokkenheid en vertrouwen in de lokale overheid versterkt. Lokale participatietrajecten zorgen er ook voor dat

een tastbare identiteit wordt toegekend aan de gemeente, wat de drempel verlaagd voor burgers om naar de gemeente te stappen met noden en vragen. Als laatste zijn participatie-initiatieven vaak ook waardevolle netwerkmomenten, waarbij inwoners en beleidsmakers de kans krijgen om elkaar te ontmoeten en samen te werken.

In dit onderzoek werden enkele basisvoorwaarden geïdentificeerd die essentieel zijn voor een succesvol participatietraject. Om te kunnen spreken van een goed participatietraject, moeten deze voorwaarden worden vervuld. Allereerst is representativiteit cruciaal om ervoor te zorgen dat alle relevante groepen binnen de gemeenschap betrokken worden. Zich hier zeer bewust van zijn en een brede communicatie van het participatietraject is belangrijk. Minder bereikbare groepen kunnen eventueel via een tussenpersoon worden bereikt. Indien deze voorwaarde niet vervuld wordt, kan de participatieparadox optreden. Deze paradox verwijst naar een fenomeen waarbij bepaalde bevolkingsgroepen oververtegenwoordigd zijn in participatie-initiatieven, terwijl anderen systematisch minder vertegenwoordigd. Ook is het essentieel om burgers tijdig in het beslissingsproces te betrekken om schijnparticipatie te voorkomen en ervoor te zorgen dat hun input daadwerkelijk invloed heeft. Daarnaast is het enorm belangrijk om de verwachtingen bij een traject goed te beheren. Duidelijke communicatie over de inhoud en het doel is hierbij cruciaal, alsook transparante terugkoppeling over de voortgang en de resultaten van het participatietraject. Neutrale moderatie helpt om het proces eerlijk en onpartijdig te laten verlopen. Vertrouwen vormt de basis van elk participatietraject; zonder vertrouwen tussen de betrokken partijen is duurzame samenwerking niet mogelijk. Tot moet duurzaamheid worden gewaarborgd, zodat burgerparticipatie niet vluchtig is, maar op langere termijn duurzame effecten genereert.

Verder kwamen in dit onderzoek enkele uitdagingen en oplossingen naar voren die betrokkenen ervaren bij participatietrajecten. Ten eerste zorgt de grote mate van autonomie in een complexe omgeving voor veel onzekerheid bij lokale besturen. De grote verscheidenheid aan participatievormen, onduidelijkheid over wanneer wel of niet te werken met burgerparticipatie in een constant veranderende omgeving zorgen ervoor dat lokale besturen soms niet goed weten waar te beginnen. Er is geen eenduidig recept voor een participatietraject, elk initiatief vereist een op maat gemaakte aanpak die rekening houdt met de unieke behoeften en context van de lokale gemeenschap. Om te navigeren doorheen dit complexe veld, zijn verschillende oplossingen geïdentificeerd. Het is belangrijk om te vertrekken vanuit wat leeft binnen de gemeenschap. Projecten kunnen dienen als katalysatoren voor burgerparticipatie. Projecten en zichtbaarheidsinitiatieven zijn vaak een eerste stap om de lokale gemeenschap en haar behoeften te begrijpen. Ook is het belangrijk om te durven een participatietraject opzetten en hier dan uit te leren. Hoewel niet alle initiatieven direct succesvol zijn, bieden ze waardevolle leerervaringen.

Een veelvoorkomende uitdaging die naar voren kwam, is de kosten en tijdfactor van burgerparticipatie, vooral gezien de besparingen waarmee lokale overheden te maken hebben en de reeds overbelaste gemeenten. Een mogelijke oplossing is het aanstellen van een toegewijd persoon binnen de gemeente, die specifiek belast is met participatie en de daarvoor benodigde tijd en middelen krijgt. Deze persoon kan tevens fungeren als een duidelijk aanspreekpunt voor amateurkunstenaars, een rol die vaak ontbreekt.

Een laatste uitdaging is participatiemoetheid. Het idee van beleidsparticipatie kan soms saai en ontmoedigend lijken, waardoor mensen terughoudend zijn om deel te nemen vanwege een gebrek aan motivatie, tijd, interesse of (voor)kennis. Om participatiemoetheid tegen te gaan, kan projectmatige betrokkenheid en nabijheid een effectieve oplossing zijn. Dit betekent het opzetten van kortlopende initiatieven waarbij burgers snel tastbare resultaten zien, vooral op gebieden die nauw verband houden met hun directe leefomgeving. Nabijheid speelt hierbij een cruciale rol, aangezien mensen meer geneigd zijn zich in te zetten voor zaken die direct verband houden met hun eigen gemeenschap. Verder helpt het om actief buiten de gebruikelijke grenzen te treden en mensen

persoonlijk aan te spreken. en echt naar de mensen toegaan en hen mondeling aanspreken. Het direct benaderen van mensen, zoals bij huis-aan-huisbezoeken in Sint-Lambrechts-Woluwe, kan het vertrouwen van de gemeenschap vergroten en directe reacties opleveren op individuele behoeften en vragen. Deze benadering heeft bewezen effectief te zijn, aangezien mensen na dit contact sneller naar voren komen met problemen of vragen. Het is echter ook belangrijk om niet alleen vanuit individuele belangen te kijken, maar ook het algemeen belang in overweging te nemen.

Verder zijn er ook nog heel wat kansen in de toekomst om tot effectievere burgerparticipatie te komen. Bovenlokale samenwerking biedt nieuwe mogelijkheden door expertise te delen en samen te werken op een breder niveau. Ook is een grote behoefte aan een centraal platform voor kennisdeling over goede praktijken binnen de cultuursector, zodat gemeenten van elkaar kunnen leren. Digitalisering biedt meer flexibiliteit voor inspraak, maar moet worden aangevuld met mogelijkheden voor diepgaande interactie. De opstelling van het nieuwe cultuurbeleidsplan biedt een waardevolle kans om burgers te betrekken bij het vormgeven van het cultuurbeleid. Tot slot kan kruisbestuiving tussen verschillende domeinen, zoals onderwijs, seniorenactiviteiten, toerisme en economie, nieuwe verbindingen en synergieën creëren.

Adviesraden staan de laatste jaren onder toenemende kritiek. Ze worden vaak bekritiseerd vanwege hun beperkte adviesfunctie, waarbij ze eerder fungeren als organisatoren of overlegplatforms voor verenigingen dan als echte adviesorganen. Bovendien zijn ze vaak sectoraal en onvolledig samengesteld, waardoor niet alle stemmen gehoord worden en er een gebrek aan representativiteit is. Dit leidt ertoe dat individuele burgers zich niet vertegenwoordigd voelen. Een ander probleem is het tekort aan jonge leden en de logge, onaantrekkelijke structuur die jonge mensen afschrikt. Ondanks deze negatieve aspecten hebben adviesraden ook positieve punten. Ze fungeren als een duidelijk aanspreekpunt voor het gemeentebestuur, met vaste vergadermomenten en leden die vaak een groot engagement tonen en veel ervaring hebben. Leden van adviesraden hebben vaak al hun achterban geraadpleegd voordat ze advies uitbrengen, waardoor verschillende perspectieven worden belicht. Bovendien hebben lang zetelende leden een historisch geheugen, wat waardevol is bij het nemen van beslissingen en het voorkomen van herhaling van fouten uit het verleden. Adviesraden vormen een niet-vluchtig en dus structureel model met duurzame resultaten. Bij het evolueren naar nieuwe modellen is het belangrijk om hierbij inspraak te organiseren met de betrokken partijen. Het is ook belangrijk om rekening te houden met het belang van de rol van organisator en vertegenwoordiger van verenigingen. Herentals heeft dit aspect onderschat, wat heeft geleid tot een gemis aan vertegenwoordiging en belangenbehartiging vanuit de verenigingen, en een gebrek aan de cultuurraad als organisator van diverse activiteiten. Het abrupt afschaffen van de cultuurraad heeft waardevolle initiatieven verloren doen gaan en heeft gezorgd voor een gevoel van gemis van connectie tussen een stad en het verenigingsleven. Een mogelijke oplossing is een én én verhaal, waarbij een adviesraad kan bestaan naast andere vormen van inspraak.

Burgerparticipatie kan amateurkunstenaars enorm helpen. Uit het bevolkingsonderzoek van Willekens et al. (2020) bleek dat de tweede en derde grootste behoefte van amateurkunstenaars waren dat ze meer contact wilden met andere beoefenaars en dat ze meer ondersteuning wilden door hun stad of gemeente. Een voordeel bij burgerparticipatie die in dit onderzoek naar boven kwam, was dat een participatie-initiatief kan fungeren als netwerkmoment. Dit komt tegemoet aan de vraag om meer contact met andere beoefenaars. Burgerparticipatie zorgt ook voor een beter contact met het gemeentebestuur, aangezien de gemeente een tastbare identiteit verkrijgt tijdens een participatiemoment. Deelnemers voelen zich gehoord door het gemeentebestuur en krijgen door participatiemomenten meer ondersteuning door hun stad of gemeente. Op participatiemomenten komen ook andere noden en behoeften naar voren die specifiek zijn voor de lokale context waarin de amateurkunstenaars zich bevinden. Door deze noden en behoeften kenbaar te kunnen maken, kan er ook mee aan de slag worden gegaan. Via een participatiemoment worden de amateurkunstenaars lokaal ook zichtbaar gemaakt voor een gemeentebestuur. Heel belangrijk

hierbij is dat het burgerparticipatietraject gebeurt met een representatieve deelnemersgroep. Uit de expertinterviews kwam naar voren dat sommige amateurkunstenaars vaak over het hoofd worden gezien. Terwijl koren en toneelverenigingen vaak deel uitmaken van een cultuurraad en gehoord worden, blijft de individuele amateurkunstbeoefening vaak onderbelicht. Mensen die in hun vrije tijd aan kunstbeoefening doen buiten de academie of vereniging, zoals bands, schrijverscollectieven of fotografen, worden soms vergeten of niet structureel betrokken. Bij burgerparticipatie-initiatieven is het dan ook heel belangrijk om aandacht te hebben voor deze individuele amateurkunstenaars en ervoor te zorgen dat iedereen betrokken is.

Voor toekomstig onderzoek zou het interessant zijn om gemeenten in Vlaanderen breed te bevragen, bijvoorbeeld via enquêtes, over de verschillende vormen van burgerparticipatie waarmee ze momenteel werken, in het algemeen en voor amateurkunstenaars. Door deze bredere benadering zou het mogelijk zijn om een alomvattend overzicht te krijgen van de stand van zaken in heel Vlaanderen, terwijl mijn onderzoek zich beperkte tot slechts vier steden en gemeenten. Dit zou een waardevolle aanvulling zijn en een dieper inzicht bieden in de praktijk van burgerparticipatie op lokaal niveau.

Verder onderzoek kan ook voortbouwen op het schema dat in figuur 7 wordt voorgesteld. Andere burgerparticipatie-initiatieven op lokaal niveau kunnen aan dit schema worden getoetst. Zo kunnen elementen uit dit schema worden bevestigd of genuanceerd. Het schema kan ook worden aangevuld met nieuwe elementen.

Hoewel er geen universele oplossing bestaat voor burgerparticipatie op lokaal niveau, biedt dit onderzoek waardevolle inzichten en handvatten voor lokale besturen om hun eigen aanpak te ontwikkelen. Door rekening te houden met de lokale context en de hierboven beschreven voorwaarden, uitdagingen en oplossingen en kansen, kunnen participatieprocessen worden geoptimaliseerd om zowel representatief als effectief te zijn. Op deze manier kan burgerparticipatie bijdragen aan beter beleid en sterkere, meer betrokken gemeenschappen.

5. Zelfevaluatie

Sterktes	Zwaktes
<p>Het onderzoek behandelt een actueel en relevant onderwerp op een gebied dat tot nu toe weinig onderzocht was en biedt praktische aanbevelingen voor beleidsmakers. Ook deed ik reeds semi-gestructureerde interviews voor een vak kwalitatieve onderzoeksmethoden. Deze ervaring had me veel geleerd en mijn vaardigheden op het gebied van interviews versterkt. Zo wist ik op voorhand al wat ik kon verwachten en wist ik hoe ik een interview moest voorbereiden en uitvoeren. Daarnaast heb ik vorig jaar al gewerkt aan het schrijven van een masterproef, wat me een goede basis heeft gegeven. Ik heb veel geleerd over het opzetten van een onderzoek, het uitvoeren van literatuuronderzoek en het structureren van mijn argumentatie.</p>	<p>Omdat het onderzoek vooral kwalitatief van aard is en zich richt op specifieke casestudies, kunnen de bevindingen ook moeilijker generaliseerbaar zijn naar andere regio's of contexten. In de beginfase van mijn onderzoek heb ik gemerkt dat het lastig was om het onderwerp concreet af te bakenen. Ik merkte dat ik mezelf kon verliezen in de overvloed aan literatuur en verschillende invalshoeken, waardoor het even duurde voordat ik een duidelijke richting had gevonden. Dit proces kostte meer tijd dan ik had verwacht, en ik heb gemerkt dat het me soms frustratie en onzekerheid bezorgde.</p>

Tabel 3: Sterktes en zwaktes

Kansen	Bedreigingen
<p>Het feit dat ik deze masterproef in samenwerking met De Federatie schreef, heeft me enorm geholpen. Ik kon beroep doen op hun expertise en zeer veel interessante bronnen. De samenwerking opende ook veel deuren. Mensen waren sneller geneigd om een interview af te nemen, omdat ik samenwerkte met een betrouwbare partner. De groeiende aandacht voor burgerparticipatie biedt ook kansen voor de implementatie van de onderzoeksresultaten.</p>	<p>Veranderingen in beleidsprioriteiten of politieke contexten kunnen de relevantie van de bevindingen beïnvloeden. Ook kunnen verschillen in middelen en capaciteit tussen gemeenten de implementatie van aanbevolen methoden bemoeilijken.</p>

Tabel 4: Kansen en bedreigingen

6. Literatuurlijst

- Bauman, Z., Bauman, L., & Audiowizualny, N. I. (2014). *Culture in a liquid modern world*. *Contemporary Sociology*, 43(5), 757–758. <https://doi.org/10.1177/0094306114545609c>
- Beierle, T. C. (1999). *Using social goals to evaluate public participation in environmental decisions*. *Review of Policy Research*, 16(3–4), 75–103. <https://doi.org/10.1111/j.1541-1338.1999.tb00879.x>
- Bekkers, V., & Edwards, A. (2013). *Legitimacy and democracy: A conceptual framework for assessing governance practices*. Ashgate. <https://doi.org/10.4324/9781315585451-4>.
- Beleidsprogramma Sint-Niklaas 2019-2024. Stad & OCMW Sint-Niklaas. https://www.sint-niklaas.be/sites/portaal/files/2019-03/Beleidsprogramma%20Sint-Niklaas%202019-2024%20definitief_0.pdf
- Beweging.net, ACV, CM, ACVV, De Federatie, Samana, KAJ, & 11.11.11. (2023, 15 September). *'Hip-heid' gaat de democratie niet redden*. Visie.net. Geraadpleegd op 19 februari 2024, van <https://visie.net/video/hip-heid-gaat-de-democratie-niet-redden>
- Boon, K., & Lemaire, S. (2020). *Music is the Answer: Inspiratiegids lokaal muziekbeleid*. VI.BE.
- Cameron, M., Crane, N., Ings, R., & Taylor, K. (2013). *Promoting well-being through creativity: how arts and public health can learn from each other*. *Perspectives in Public Health*, 133(1), 52–59. <https://doi.org/10.1177/1757913912466951>
- Connor, D.M. (1997). *Public Participation: a manual. How to prevent and resolve public controversy?* Victoria, BC: Connor Development Services. https://faro.be/sites/default/files/bijlagen/blog/Cultuurcontentement_Rapport_MedRes.pdf
- De Koster, K., Kampen, J. K., & Deschouwer, K. (2010). *Democratie en de kloof tussen discours en praktijk. Burgerparticipatie, overheidsbeleid en tevredenheid op het lokale niveau*. <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:001394962>
- Denters, S., Bakker, J., Vrieling, M. O., & Boogers, M. (2013). *Burgerinitiatieven in Overijssel: een inventarisatie*. Universiteit Twente. http://doc.utwente.nl/87786/1/burgerinitiatieven_in_overijssel_rapport_final.pdf
- De Federatie. (z.d.-a). *Amateurkunstensector*. Geraadpleegd op 14 februari 2024 via <https://amateurkunsten.be/over-ons/>
- De Federatie. (z.d.-b). *Participatie aan het beleid*. Geraadpleegd op 16 februari 2024 via <https://www.defederatie.org/assets/images/Participatie-aan-het-beleid.pdf>
- De Federatie. (2020, 5 februari). *Investeren gemeenten meer in cultuur? – update*. Geraadpleegd op 22 februari 2024, van <https://www.defederatie.org/nieuws/investeren-gemeenten-meer-in-cultuur-1>
- De Federatie. (2022). *Beleidsnota 2022 – 2025*. <https://www.defederatie.org/assets/images/Beleidsnota-DF-2022-2025.pdf>
- De Federatie. (2024, 8 februari). *Nieuw Amateurkunstendecreet in de startblokken*. Geraadpleegd op 22 februari 2024, van <https://www.defederatie.org/nieuws/nieuw-amateurkunstendecreet-goedgekeurd-door-de-commissie-cultuur-van-het-vlaams-parlement>
- De Federatie. (2024, 10 februari). *Een ambitieus amateurkunstendecreet vergt ambitieuze middelen*. Geraadpleegd op 25 februari 2024, van <https://www.defederatie.org/nieuws/ambitieuus-amateurkunstendecreet-vraagt-ambitieuze-middelen-1>
- De Federatie, OP/TIL. (2020). *Dit Doet Me Wat: Amateurkunsten in Vlaanderen*. https://amateurkunsten.be/wp-content/uploads/2020/10/DITDOETMEWAT_amateurkunsteninvlaanderen.pdf
- Departement Cultuur, Jeugd & Media. (z.d.-a). *Erkende amateurkunstenorganisaties*. Geraadpleegd op 15 februari 2024, van

<https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/amateurkunsten/subsidies/erkende-amateurkunstenorganisaties>

- Departement Cultuur, Jeugd & Media. (z.d.-b). *Uitvoering lokaal cultuurbeleid*. Geraadpleegd op 20 februari 2024, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/lokaal-cultuurbeleid/uitvoering-lokaal-cultuurbeleid>
- De Wakkere Burger. (2022, 14 December). *Cultuur*. Geraadpleegd op 15 februari 2024, van <https://adviesraden.be/regelgeving-cultuur/>
- Dreijerink, L., Kruize, H., & Kamp, V. (2009). *Burgerparticipatie in beleidsvorming. Resultaten van een verkennende literatuurreview*. Rijksinstituut Voor Volksgezondheid En Milieu (RIVM). <https://rivm.openrepository.com/rivm/bitstream/10029/258093/3/830950003.pdf>
- Edelenbos, J. (2001). *Interactieve beleidsvorming als inhoudsabsorberend proces*. *Bestuurskunde*, 10, 349-356.
- Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (2001). *Lokale interactieve beleidsvorming : een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:000752149>
- Elchardus, M., Lievens, J., Siongers, J., Smits, W., Van Goidsenhoven, G., & Vanherwegen, D. (2009). *Amateurkunsten in beeld gebracht*. <https://biblio.ugent.be/publication/899373/file/6827032.pdf>
- Fancourt, D. and Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. *Nordic Journal of Arts, Culture and Health*, 2(1), 77–83. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-7913-2020-01-08>
- Featherstone, M. (2007). *Consumer culture and postmodernism*. <https://doi.org/10.4135/9781446212424>
- Forum voor Amateurkunsten (2012). *De Kunstzinnige vingerafdruk: Inspiratiegids lokaal amateurkunstenbeleid*. https://www.defederatie.org/assets/images/Kunstzinnige_vingerafdruk_Inspiratiegids-lokaal-amateurkunstenbeleid-2012.pdf
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E., & Chadwick, B. L. (2008). *Methods of data collection in qualitative research: interviews and focus groups*. *British Dental Journal*, 204(6), 291–295. <https://doi.org/10.1038/bdj.2008.192>
- Hage, M., & Leroy, P. (2007). *Leidraad Stakeholderparticipatie voor het Milieu- en Natuurplanbureau - Hoofddocument*. MNP. <http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/46515/46515.pdf>
- Hartman, I. (2000). *Democratie van de grote bekken of leer je wat van het publieke debat?* Den Haag: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Hoes, L. (2016). *Burgerparticipatie in de ontwikkeling van e-government toepassingen: Motivaties, barrières en digitale kloof?* KU Leuven. https://repository-teneo-libis-be.kuleuven.e-bronnen.be/delivery/DeliveryManagerServlet?dps_pid=IE10127275&
- Holt, D. B. (1997). *Poststructuralist Lifestyle Analysis: Conceptualizing the social patterning of consumption in postmodernity*. *Journal of Consumer Research*, 23(4), 326. <https://doi.org/10.1086/209487>
- IAP2 International Federation. (2018). *IAP2 Spectrum of Public Participation*. https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf
- Jambon, J. (2019). *Beleidsnota cultuur 2019-2024*. Vlaamse Overheid. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/32215>
- Jans, M., & Vanderhulst, N. (2021). *Burgerinitiatieven en de ondersteuning ervan: een veldverkenning*. *Socius*. <https://socius.be/wp-content/uploads/2021/12/Rapport-veldverkenning-burgerinitiatieven.pdf>
- Kersting, N. (2013). *Online participation: from “invited” to “invented” spaces*. *International Journal of Electronic Governance*, 6(4), 270. <https://doi.org/10.1504/ijeg.2013.060650>

- Keunen, S. (2016). *Lokale autonomie als (essentieel) kenmerk voor de democratische legitimiteit van lokale besturen*. Tijdschrift Voor Bestuurswetenschappen En Publiekrecht.
- King, N. (2004). *Using Templates in the Thematic Analysis of Text*. In SAGE Publications Ltd eBooks (pp. 256–270). <https://doi.org/10.4135/9781446280119.n21>
- Kommers, M. J., Leontine Herschoe, L., Faber, P., De Kleijn, M., Notten, N., & Poll, J. (2023). *Kunst als (ver)wondermiddel: Over de inzet van actieve cultuurparticipatie voor Positieve Gezondheid in de eerstelijnszorg*. LKCA. https://www.lkca.nl/wp-content/uploads/Kunst-als-verwondermiddel_DEF-1.pdf
- Leuven. (z.d.). *Leuven, maak het mee!* Geraadpleegd op 20 januari 2024. <https://participatie.leuven.be/nl-BE/>
- Leenders, A., Norden, Z. (2024). *Lokaal talent doet me wat – Memorandum amateurkunstensector*. https://www.defederatie.org/assets/images/Lokaal-talent_memorandum-AK.pdf
- Michels, A. (2006). *Citizen participation and democracy in the Netherlands*. Democratization, 13(2), 323–339. <https://doi.org/10.1080/13510340500524067>
- Mortelmans, D. (2013). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Acco.
- Mostert, E. (2003). *The challenge of public participation*. Water Policy, 5(2), 179–197. <https://doi.org/10.2166/wp.2003.0011>
- Mijde, A. en Daru, S. (2005). *Actieve burgers en vrijwilligersorganisaties*. Utrecht: CiviQ.
- Peeters, B. (2012). *Burgerparticipatie in de lokale politiek*. Den Haag: Huis voor Democratie en Rechtstaat. https://www.publicspaceinfo.nl/media/uploads/files/PRODEMOS_2012_0001.pdf
- Polfliet, L. (2018). *Het concept 'amateur': Een onderzoek naar de definitie van amateurisme en de complexe, dunne lijn tussen amateurisme en professionalisme*. KU Leuven. https://www.arts.kuleuven.be/studeren/toekomstige_students/master/culturele_studies/documenten/master-theses/Het%20concept%20amateur.pdf
- Socius. (z.d.). *Civiel perspectief*. Geraadpleegd op 20 maart 2024, van <https://socius.be/sociaal-cultureel-werken/rollen-en-functies/civiel-perspectief/>
- Van Bueren, E., Jansen, L., & Verbart, J. (1997). *Over de waarde van casestudieonderzoek*. Rooilijn, Tijdschrift Voor Wetenschap en Beleid in de Ruimtelijke Ordening, 10. <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/151303/151303.pdf>
- Vandermeersch, H., Havermans, N., De Cuyper, P. (2019). *Een evaluatiekader voor het Vlaamse integratiebeleid - Deel 2. Conceptualisering 'Zelfstandige en evenredige participatie'*. Leuven: HIVA - KU Leuven. <https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/docs/zl730740-rapport-deel-2-participatie-eind-nl-web.pdf>
- Van Dijk, A., van den Eijnden, J., van Hout, F., Neele, A., Noijens, H. (2017). *Basis voor cultuurparticipatie. Een agenda voor actieve cultuurparticipatie in de toekomst*. Utrecht: Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). <https://www.lkca.nl/wpcontent/uploads/2020/02/170929-basis-voor-cultuurparticipatie.pdf>
- Vanherwegen, D., & Lievens, J. (2011). *De anatomie van de amateur: een onderzoek naar de determinanten van actieve cultuurparticipatie*. In Acco eBooks (pp. 273–306). <https://biblio.ugent.be/publication/1151454>
- Van Houwelingen, P., Boele, A., & Dekker, P. (2014). *Burgermacht op eigen kracht? : Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*. https://pure.uvt.nl/ws/files/3883617/Soc_Dekker_Burgermacht_op_eigen_kracht_rapport_2_014.pdf
- Van Rensbergen, A. (2022, March 4). *Right to Challenge, inspiratie uit het buitenland*. De Wakkere Burger. <https://dewakkereburger.be/2022/03/04/right-to-challenge-inspiratie-uit-het-buitenland/>
- Van Vulpen, M., Boonekamp, J., & Stallen, H. (2021). *Revitalisering van de amateurkunst: investeren in een betere ondersteuningsstructuur*. LKCA. <https://www.lkca.nl/wp->

[content/uploads/2021/09/20210910-Rapport-BMC-Verbeteren-Ondersteuningsstructuur-Amateurkunst.pdf](#)

- Verté D. & Verhaets W. (2005). *Overleg en advisering in het gemeentelijk cultuurbeleid. Onderzoek naar de werking en de invulling van de adviesverlenende opdracht van de cultuurraden in Vlaanderen*. LOCUS.
https://demos.be/sites/default/files/naar_een_duurzaam_lokaal_cultuurbeleid.pdf
- Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen. (z.d.). *Participatie*. Geraadpleegd op 29 maart 2024, van https://www.dorpsbelangen.be/?page_id=4139
- Vlaanderen. (z.d.). *Burgerbudget Gent*. Geraadpleegd op 19 januari 2024, van <https://www.vlaanderen.be/intern/goede-voorbeelden/burgerbudget-gent>
- VVSG. (z.d.-a). *Beleidsparticipatie: verplichtingen voor lokale besturen*. Geraadpleegd op 17 april 2024, van <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/beleidsparticipatie-verplichtingen-voor-lokale-besturen#:~:text=Lokaal%20cultuurbeleid&text=De%20gemeentelijke%20cultuurraad%20is%20niet,en%20uitvoering%20van%20het%20cultuurbeleid>.
- VVSG. (z.d.-b) *Over ons*. Geraadpleegd op 17 april 2024, van <https://www.vvsg.be/over-ons>
- Walbrou, L. (2022). *Burgerparticipatie in Vlaamse gemeenten: het perspectief van het lokaal bestuur onderzocht*. Universiteit Gent.
<https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2022-10/Masterproef%20Lore%20Walbrou.pdf>
- Warde, A., Wright, D., & Gayo-Cal, M. (2007). *Understanding cultural omnivorousness: or, the myth of the cultural omnivore*. *Cultural Sociology*, 1(2), 143–164.
<https://doi.org/10.1177/1749975507078185>
- Werkgroep Cultuurcontentement. (2018). *Cultuur Contentement: “Durf! Investeer in cultuur”. Burgerbevraging over het lokaal cultuurbeleid*.
https://faro.be/sites/default/files/bijlagen/blog/Cultuurcontentement_Rapport_MedRes.pdf
- Willekens, M., Van Hevele, E., De Baere, M., Siongers, J., & Lievens, J. (2020). *Amateurkunstenonderzoek — Bevolkingsonderzoek amateurkunsten*. Universiteit Gent.
<https://vi.be/files/research/bevolkingsonderzoek-amateurkunsten-2020.pdf>
- Zbranca, R., Dâmaso, M., Blaga, O., Kiss, K., Dascl, M. D., Yakobson, D., & Pop, O. (2022). *CultureForHealth Report. Culture’s contribution to health and well-being. A report on evidence and policy recommendations for Europe*. Culture for Health.
https://www.cultureforhealth.eu/app/uploads/2023/02/Final_C4H_FullReport_small.pdf

7. Bijlagen

7.1. Interviewleidraden

7.1.1. Expert burgerparticipatie

Introductie

- Korte uitleg thesis
- Stel jezelf en je organisatie kort voor.

Algemene perceptie van burgerparticipatie in lokaal cultuurbeleid

- Hoe zou je de huidige staat van burgerparticipatie in het lokale cultuurbeleid in Vlaanderen beschrijven?
  - o Is hier aandacht voor amateurkunstenaars?
- Wat, naar jouw mening, zijn de belangrijkste voordelen van het betrekken van amateurkunstenaars in lokale participatie-initiatieven?
  - o Voor lokale besturen
  - o Voor de deelnemers

Voorwaarden, succesfactoren en struikelblokken

- Welke voorwaarden moeten voldaan zijn om tot een succesvol participatie-initiatief te komen?
- Wat zijn volgens jou de succesfactoren bij het implementeren van burgerparticipatie in het lokale cultuurbeleid?
- Welke struikelblokken zie je vaak optreden en hoe kunnen deze worden overwonnen?

Integratie van inzichten en feedback

- Hoe wordt na participatie-initiatieven met de inzichten en feedback omgegaan?

Evaluatie van duurzaamheid en langetermijneffecten

- Hoe zou je de duurzaamheid van de lokale participatie-initiatieven voor amateurkunstenaars beoordelen?
- Zie je specifieke langetermijneffecten van participatietrajecten op zowel deelnemers als lokale besturen?

Afsluiting

- Heb je nog aanvullende opmerkingen of suggesties?

7.1.2. Expert en amateurkunsten

Introductie

- Korte uitleg bij het onderzoek.
- Stel jezelf en de organisatie kort even voor.

Algemene perceptie van ondersteuning amateurkunstenaars in lokaal cultuurbeleid

- Hoe zou je de huidige staat van inspraak en ondersteuning voor amateurkunstenaars in het lokale cultuurbeleid in Vlaanderen beschrijven?
  - o Is hier aandacht voor amateurkunstenaars?
  - o Wordt de stem van de amateurkunstenaar gehoord vindt u? Waarom wel of niet?
- Hoe is de lokale ondersteuning van amateurkunstenaars?
  - o Wat is goed?
  - o Wat kan beter?
  - o Waar liggen de moeilijkheden voor lokale besturen?
- Wat zijn naar jouw mening, de belangrijkste voordelen van het betrekken van amateurkunstenaars/burgers in lokale participatie-initiatieven?
  - o Voor lokale besturen
  - o Voor de amateurkunstenaar zelf

Adviesraden

- Even over de adviesraden, de cultuurraad specifiek
- Voor en nadelen?
- Hoe zie je de toekomst hiervan?

Andere

- Welke reacties zijn er gekomen op deze adviesraden, welke nieuwe vormen of volledig andere participatie zien jullie, geïnitieerd door **Lokale besturen**
  - o Kan structureel of projectmatig
- Wat gaat goed? Wat kan beter?
  - o Voor Lokale besturen
  - o Voor amateurkunstenaars
- Heeft u een zicht op burgerinitiatieven? Wat zijn hier de evoluties/tendensen
  - o Wat gaat goed?
  - o Wat kan beter?

Succesfactoren en struikelblokken

- Welke struikelblokken/uitdagingen zie je vaak optreden bij inspraak en ondersteuning van amateurkunstenaars? Hoe kunnen deze worden overwonnen?
  - o Lokale overheden
  - o Amateurkunstenaars
- Wat zijn belangrijke voorwaarden bij het effectief implementeren van burgerparticipatie? Wat zijn succesfactoren volgens jullie?

Evaluatie van duurzaamheid en langetermijneffecten

- Hoe zou je de duurzaamheid van de lokale participatie-initiatieven voor amateurkunstenaars beoordelen?

Toekomst

- Hoe zien jullie participatie bij lokaal cultuurbeleid evolueren? Wat is jullie ideaalbeeld?
  - o Mogelijkheden, oplossingen?
- Heb je nog aanvullende opmerkingen?

7.1.3. Expert lokaal cultuurbeleid

Introductie

- Korte uitleg thesis.
- Stel jezelf kort even voor, wat is de VVSG en wat is jouw functie hierbinnen?

Algemene perceptie van ondersteuning amateurkunstenaars in lokaal cultuurbeleid

- Wat versta jij onder burgerparticipatie?
- Hoe zou je de huidige staat van burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid beschrijven?
  - o Waar liggen de moeilijkheden bij lokale besturen?
    - Hoe gaan lokale besturen daarmee om?
  - o Is hier aandacht voor amateurkunstenaars?
  - o Wordt de stem van de amateurkunstenaar gehoord vindt u? Waarom wel of niet?
    - Is er een verschil tussen verenigde of niet verenigde amateurkunstenaars?
- Wat zijn naar jouw mening, de belangrijkste voordelen van het betrekken van amateurkunstenaars/burgers in lokale participatie-initiatieven?
  - o Voor lokale besturen
  - o Voor de amateurkunstenaar zelf
- Wat zijn belangrijke voorwaarden bij het effectief implementeren van burgerparticipatie? Wat zijn succesfactoren volgens jullie?

Adviesraden

- Even over de adviesraden, de cultuurraad specifieker.
- Voor en nadelen?
- Nieuwe vormen?
- Hoe zie je de toekomst hiervan?

Evaluatie van duurzaamheid en langetermijneffecten

- Hoe zou je de duurzaamheid van de lokale participatie-initiatieven voor amateurkunstenaars beoordelen?
- Zie je specifieke langetermijneffecten van participatie en betrokkenheid op zowel deelnemers als lokale besturen?

Toekomst

- Hoe zien je participatie bij lokaal cultuurbeleid evolueren? Wat is jullie ideaalbeeld?
  - o Mogelijkheden, oplossingen?
- Heb je nog aanvullende opmerkingen?

7.1.4. Lokale besturen

Introductie

- Korte uitleg thesis.
- Stel jezelf en je organisatie kort even voor.

Algemene info participatie-initiatief

- Op welke manier werkt jullie gemeente met participatie?
- Is er een speciale aandacht voor amateurkunstenaars hierbinnen?

Algemene info participatie-initiatief

- Op welke manier kwam het initiatief tot stand? Wie was de initiatiefnemer?
- Wie was allemaal betrokken?
- Op welke manier werden de verschillende mensen uitgenodigd?
- Wat is het doel van het initiatief?
- Hoe verliep het initiatief?
  - o Tijdens
    - Wat wordt er besproken? Wie leidt de vergadering?
    - Wordt iedereen gehoord?
  - o Achterna
    - Wat wordt er gedaan met de verslagen en de verkregen informatie?
- Wat zijn volgens u de belangrijkste voordelen van het betrekken van burgers en amateurkunstenaars?
  - o Ook nadelen?

Succesfactoren en struikelblokken

- Wat zijn positieve elementen waardoor dit initiatief goed werkt?
  - o Welke voorwaarden moeten voldaan zijn?
- Zijn er specifieke uitdagingen of struikelblokken die optraden, en hoe probeerde het bestuur deze te overwinnen?

Integratie van inzichten en feedback

- In hoeverre worden de inzichten en feedback van burgers in het beleid meegenomen?
- Wat waren de reacties van de amateurkunstenaars en deelnemers zelf?

Langetermijneffecten

- Ziet u bepaalde langetermijneffecten van dit initiatief?

Afsluiting

- Hoe zie je het evolueren? Is dit traject duurzaam?
- Heb je nog andere opmerkingen of gedachten die je wilt delen?

7.1.5. Amateurlkunstenaars

Introductie

- Korte uitleg thesis.
- Stel jezelf kort even voor.
- Aan welk participatie-initiatief heb je deelgenomen?
- Wat heeft je gemotiveerd om deel te nemen?

Ervaring met participatie-initiatief

- Hoe verliep het participatietraject?
  - o Zowel tijdens als achterna?
- Hoe werd je uitgenodigd?
- Kun je je ervaringen delen over je deelname aan het participatie initiatief?
  - o Werd je stem gehoord?
- Wat heb je als positief ervaren?
- Wat heb je als negatief ervaren? Wat kon beter?

Sociale interactie en netwerkvorming

- Hoe heeft deelname aan participatie-initiatieven je sociale interactie en netwerkvorming beïnvloed binnen je gemeente?
- Heb je nieuwe contacten opgedaan of bestaande relaties versterkt door deze initiatieven?
- Hoe verloopt het contact met het gemeentebestuur? Betere band met het gemeentebestuur hierdoor?

Evaluatie van duurzaamheid en effecten op lange termijn

- Zijn er veranderingen of effecten die je op de lange termijn hebt waargenomen als gevolg van je betrokkenheid?

Adviezen voor verbetering

- Wat zijn sterke punten van het initiatief?
- Zijn er aspecten van het participatie-initiatief die je zou willen verbeteren?
- Welke suggesties heb je om het nog beter te laten lopen?

Afsluiting

- Hoe zou je het zelf graag zien in de toekomst?
- Heb je nog andere opmerkingen of gedachten die je wilt delen?

7.2. Consent form

Masterthesis Culturele studies: burgerparticipatie van amateurkunstenaars bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen

Onderzoeker: Janne Vandevoorde

Doel van het onderzoek: Het doel van mijn onderzoek is om inzicht te krijgen in burgerparticipatie bij lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen, waarin amateurkunstenaars betrokken worden.

Procedures: Het interview zal (online) plaatsvinden op XX/XX/2024 via Teams/in persoon . Het gesprek zal ongeveer 45-60 minuten duren en zal worden opgenomen voor nauwkeurige verslaglegging.

Vrijwillige deelname: Jouw deelname aan dit interview is volledig vrijwillig. Je kunt op elk moment tijdens het interview beslissen om niet verder deel te nemen zonder enige consequenties. Jouw beslissing zal in geen enkel opzicht van invloed zijn op eventuele toekomstige interacties.

Vertrouwelijkheid: Alle informatie die tijdens het interview wordt verstrekt, wordt alleen gebruikt voor academische doeleinden.

Toestemming voor opname: Ik ga ermee akkoord dat het interview wordt opgenomen voor nauwkeurige verslaglegging en analyse. Ik begrijp dat de opname alleen zal worden gebruikt voor academische doeleinden en vertrouwelijk zal worden behandeld.

Toestemming voor deelname: Ik geef hierbij mijn vrijwillige toestemming om deel te nemen aan het interview voor het hierboven beschreven onderzoek.

Datum: XX/XX/2024

Contactgegevens interviewer: janne.vandevoorde@student.kuleuven.be +32 471 31 42 98

Ik, ... verklaar dat ik de hierboven verstrekte informatie heb begrepen.

De participant

De onderzoeker